

**OULUN SEUDUN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Minna Hänninen

TERVAN TIEN MAISEMALLINEN KEHITTÄMINEN

TERVAN TIEN MAISEMALLINEN KEHITTÄMINEN

Minna Hänninen
Opinnäytetyö
Kevät 2012
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Maisemasuunnittelun koulutusohjelma, viheraluesuunnittelun suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Minna Hänninen

Opinnäytetyön nimi: Tervan tien maisemallinen kehittäminen

Työn ohjaajat: Pirjo Siipola ja Kaarina Närhi

Työn valmistumislukukausi ja – vuosi: Kevät 2012 Sivumäärä: 42 + 4 liitettä

Opinnäytetyön tavoitteena oli miettiä maisemallisia kehittämistoimenpiteitä, tieteiden mahdollisuuksia sekä matkailullisen vetovoimaisuuden kehittämistä Tervan tie -matkailutien (valtatie 22) Pohjois-Pohjanmaan osuudelle. Suunnittelualueella tarkasteltiin valtatie 22:n lähialuetta Oulun, Muhoksen ja Utajärven kuntien alueella. Opinnäytetyön tilaajana toimi Valtatie 22 -yhdistys ry.

Opinnäytetyön lähdeaineistona käytettiin Maisemasuunnittelun menetelmät – opintojaksolla syksyllä 2011 tuotettuja karttamateriaaleja. Lisäksi tie videoitiin koko matkalta molempiin suuntiin syksyllä 2011 ja hoitokohteet kuvattiin keväällä 2012. Tietoperusta rakentuu myös kirjallisiin lähteisiin sekä asiantuntijahaastatteluihin, jotka tehtiin talvella 2011. Opinnäytetyössä on perehdytty lisäksi matkailuteihin, teialueiden maisemanhoitoon sekä ympäristötäiteeseen ja sen asemaan Suomessa teialueisiin maisemasuunnittelun näkökulmasta.

Opinnäytetyön tuloksena annettiin kehittämissuhteita suunnittelualueen maisemanhoitoon, ehdotettiin tieteiden sijoittamispaikkoja sekä valaistavia kohteita ja nostettiin esiin erilaisia matkailijoita kiinnostavia kohteita. Jokaisen kunnan alueelle valmistui kohdekartat, jotka jaettiin A4- kokoihin osa-aluekarttoihin. Näihin osa-aluekarttoihin merkittiin alueen hoitotoimenpiteet sekä kehittämiskohteet, jotka selvennettiin valokuvien ja tekstien osa-aluekarttaa vastaavalla kohdekortilla.

Hakusanat matkailutie, Tervan tie, tieteide, ympäristötiede, maisemanhoito

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences

Degree programme in Landscape Planning, option of Landscape Design

Author: Minna Hänninen

Title of thesis: Scenic developing measures along Tar Road

Supervisors: Pirjo Siipola and Kaarina Närhi

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2012

Number of pages:

42 + 4 appendices

The purpose of the thesis was to bring out the scenic developing measures and possibilities of road art along the tourism road Tar Road in North Ostrobothnia. It was also studied how to develop Tar Road to be more attractive for tourists. The planning area was City of Oulu and the municipalities of Muhos and Utajärvi.

The source material used in this thesis originates from study module *The methods of the landscape architecture* autumn 2011. Furthermore, the road was videoed in the autumn of 2011 in both directions and the selected development targets were photographed in spring 2012. The information framework is also based on written sources and expert interviews done in the winter 2011. In the thesis tourism roads, landscaping and road side environmental art and its position in Finland have been studied from the perspective of road planning.

As a result, the project produced target maps for each municipality. These municipality-specific maps were divided in smaller maps on which the subjects of development and measures were listed. They include target cards that clarify the planned measures with photographs and written instructions.

This thesis was commissioned by Valtatie 22 -yhdistys ry.

Entries tourism road, Tervan tie, road art, environment art landscaping

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 MATKAILUTIET	8
2.1 Matkailutiet Suomessa.....	9
2.2 Tervan tie.....	10
2.3 Matkailutiet ulkomailla.....	11
2.3.1 Ruotsin matkailutiet.....	12
2.3.2 Norjan matkailutiet.....	12
2.3.3 Saksan matkailutiet.....	13
2.3.4 USA:n matkailutiet.....	14
2.4 Matkailijoiden kokemuksia matkailuteistä	17
3 MAISEMANHOITO	19
3.1 Maisemanhoito tieympäristössä	19
3.2 Tieympäristön vihertyöt.....	20
3.3 Metsämaiseman hoito.....	21
3.4 Maatalousmaiseman hoito.....	22
3.5 Vesistönäkymien hoito.....	22
3.6 Vesakoiden raivaus	23
4 YMPÄRISTÖTAIDE TIEYMPÄRISTÖSSÄ.....	24
5 SUUNNITTELUALUE	30
5.1 Sijainti.....	30
5.2 Kaavoitustilanne	30
5.3 Alueen ominaispiirteitä ja maisemakuvallisesti arvokkaat kohteet.....	32
6 TERVAN TIEN MAISEMALLINEN KEHITTÄMINEN.....	33
7 POHDINTA	37
LÄHTEET.....	39
LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Tervan tie on Suomen uusin ja järjestyksessään yhdeksäs virallinen matkailutie. Se myötäilee Oulujoen vanhaa vesi-, matkailu- ja tervankuljetusreittiä maanteitse Oulusta Kajaanin ja Sotkamon kautta Kuhmoon. Reitin kokonaispituus on yhteensä 324 km. Matkailutienä sillä on pitkä historia sillä Kajaanista Ouluun kulkeva reitti oli myös osa Suomen ensimmäistä matkailureittiä 1887. Matkailutien pääteemana on ennen kaikkea omaleimainen ja aito tervakulttuuri. Tervan tiellä tervaperinne esiintyy monimuotoisesti. Matkan varrelta voi tutustua tervasoutuun ja tervahaudan polttoon, mutta myös muihin tervakulttuurin ja -historian kannalta tärkeisiin paikkoihin. Tervan tie sai matkailutien statuksen vuonna 2008. Valtatie 22 – yhdistys ry, johon kuuluvat tien varren kunnat, maakunnat sekä yrittäjäjärjestöt, pyrkii edistämään omilla toimillaan matkailutien tunnettavuutta sekä kehittää sen varrella olevaa matkailullista toimintaa.

Opinnäytetyön suunnittelualue käsitti noin 82 kilometriä Oulusta Utajärven ja Vaalan rajalle. Opinnäytetyön tavoitteeksi asetettiin toimeksiantajan toiveesta tien maisemallinen kehittäminen, tietäteen käytön mahdollisuudet suunnittelualueella sekä matkailullisen vetovoimaisuuden kehittämistä Tervan tien Pohjois-Pohjanmaan osuudelle (Oulu-Muhos-Utajärvi). Opinnäytetyössä on perehdytty lisäksi matkailuteihin, teialueiden maisemanhoitoon sekä ympäristötaiteeseen ja sen asemaan Suomessa tiesuunnittelun näkökulmasta.

Suunnittelukohteeseen tutustuminen aloitettiin 2011 kohdekäynneillä sekä olemassa olevaan materiaaliin perehtymisellä mm. kartat ja maisemanhoitosuunnitelmat. Oulun ammattikorkeakoulun maisemasuunnittelun koulutusohjelman Maisemasuunnittelun metodit – opintojakson opiskelijat, jossa myös itse olin mukana, tekivät syksyllä 2011 maisemakuvallisen selvityksen samasta alueesta kuin mikä opinnäytetyöni suunnittelualue on. Opintojakson aikana valmistui paljon tausta-aineistoa myös tätä opinnäytetyötä varten. Alueesta tehtiin erilaisia selvityksiä, joissa kartoitettiin muun muassa kulttuurihistorialliset kohteet sekä maankäyttö ja virkistysalueet. Lisäksi koko alueelta otettiin runsaasti valokuvia. Opiskelijat jaettiin opintojakson alussa ryhmiin ja kukin ryhmä tutustui suunnittelualueeseen vähintään kolme kertaa. Opintojakson jälkeen koko suunnittelualueen tieosuus videoitiin vielä oikealla ajonopeudella ja keväällä 2012 alueen hoitokohteet valokuvattiin.

Työn pohja-aineistona käytettiin myös Sari Rosun Pohjanlahden rantatien matkailuselvitykseen liittyvää kyselyä sekä Pirjo Nuottimäen Tervan tiehen liittyvää kyselyä ja niiden tuloksia. Lisäksi työn eri vaiheissa käytiin keskusteluja kaupungin, kuntien ja ELY -keskuksen edustajien kanssa. Näiden keskustelujen pohjalta työtä tarkennettiin ja kohteita rajattiin.

Työn toimeksiantajana toimi Valtatie 22 -yhdistys ry. Opinnäytetyön ohjausryhmässä toimivat Kyösti Juujärvi (Utajärven kunta), Jukka Syvävirta (Muhoksen kunta), Tarja Bäckman (Pohjois-Pohjanmaan liitto), Jaakko Ylinampa (Oulun kaupunki), Päivi Hautaniemi (Pohjois-Pohjanmaan ELY – keskukselta) sekä Rauno Malinen (Pohjois-Pohjanmaan liitto). Oulun seudun ammattikorkeakoulun Luonnonvara-alan yksiköstä työtä ohjasi yliopettaja Pirjo Siipola sekä koulutussuunnittelija Kaarina Närhi.

Opinnäytetyössä ei ole otettu kantaa siihen, kuka toteuttaisi ja maksaisi tuloksissa esitetyt toimenpiteet ja miten kunnossapito järjestettäisiin. Näiden asioiden selvittäminen jää työn tilaajan asiaksi. Lisäksi on huomioitava se, että osa toimenpiteistä voi tarvita erilaisia lupia ja sopimuksia muun muassa ELY –keskuksen taholta ja myös näistä huolehtiminen jää työn tilaajan asiaksi.

2 MATKAILUTIET

Lähtökohtana matkailutie liikennemerkeillä osoitettavien matkailuteiden merkitsemisessä on, että tiellä on sen yleiseen liikenteelliseen merkitykseen nähden poikkeuksellisen runsaasti matkailijoiden kannalta merkittäviä kohteita, ja tämän lisäksi sillä on erityinen matkailuelinkeinon toimintaedellytyksiä ja alueen kilpailukykyä tukeva merkitys (Tiehallinto 2004, 17).

Tyypillisesti matkailutiehen liittyy omaleimaisia kulttuurihistorian ja/ tai luonnon - tai kulttuurimaiseman arvoja. On huomioitava se, että päätiet eivät voi toimia matkailutie - liikennemerkeillä merkittyinä matkailuteinä, sillä tiehallinnon (nykyinen ELY-keskus) linjauksen mukaan ne ovat pääasiassa pitkämatkalaisen henkilö- ja tavaraliikenteen reittejä. (Tiehallinto 2004, 18.) Myös Tervan tiessä on pitkälti kyse kulttuurimatkailusta, sillä sen pohjana on vanha tervaperinne. Tervan tiellä on myös maisemallinen arvo, sillä se kulkee useiden perinnemaisema-alueiden halki.

Kun joku tie merkitään matkailutiekseksi, on sen täytettävä erilaisia kriteerejä. Esimerkiksi tien ensisijaisten vetovoimatekijöiden on oltava pysyviä ja reitillä on oltava useita matkailijan kannalta pysähtymisen arvoisia kohteita. Tien kunnon on kestettävä esimerkiksi ympärivuotinen matkailu- tai linja-autolla ajo ja edellä mainituille kulkuneuvoille on oltava riittävän tilavat ja turvalliset pysäköinti- ja kääntymispaikat. Matkailutiemerkinän kautta luodaan edellytyksiä matkailuelinkeinon kehittymiselle ja palveluntarjoajien verkottumiselle sekä edistetään alueiden elinvoimaa. (Tiehallinto 2004, 18.)

Matkailutien lisäksi on olemassa käsite *maisematie*. Sillä tarkoitetaan maisemallisesti kaunista tietä, jota toki myös matkailutiet ovat. Maisemallinen kauneus ei kuitenkaan ole riittävä peruste, jotta tie saisi matkailutiestatuksen. (Tiehallinto 2004, 17.)

2.1 Matkailutiet Suomessa

Suomessa on matkailuteitä lähes 3000 km ja virallisia matkailutiestatuksella olevia teitä on tällä hetkellä 9 kappaletta (katso kuvio 1). Jokaisella matkailutiellä on jokin teema, jonka ympärille sen varrella olevat käyntikohteet rakentuvat. Suomen matkailuteiden pituudet vaihtelevat suuresti. On olemassa paikallisia ja alueellisia teitä, jotka ovat vain reilun 100 km:n pituisia, mutta myös kansainvälisiä reittejä, jotka halkaisevat Suomen ja jatkuvat ulkomaille. (Tiehallinto 2004, 27.)

Paikallisia reittejä ovat (1) Kuninkaantie etelärannikolla, (2) Saariston Rengastie Turun saaristoalueella, (3) Taikayöntie Huittisten ja Punkalaitumen maisemissa, (5) Via Karelia itärajalla, (4) Hämeen Härkätie Turusta Hämeenlinnaan, (6) Vihreän Kullan Kulttuuritie Etelä-Savossa, sekä uusimpana (8) Tervan Tie Oulusta Kuhmoon. (Suomen Matkailutiet, hakupäivä 24.10.2011.)

KUVIO 1. Suomen matkailutiet (Autoliitto, hakupäivä 24.10.2011)

Kansainvälisiä reittejä on useampia. (7) Sininen Tie kulkee poikittain Suomen halki alkaen Norjasta, josta se johtaa Ruotsin ja Suomen kautta Venäjälle. Yhteispohjoismainen hanke on nimeltään (9) Revontulen tie, joka kulkee Tornioista Tromssaan. (Suomen Matkailutiet, hakupäivä 24.10.2011.)

Lisäksi Ruotsilla ja Suomella on yhteinen matkailutie nimeltään Postitie. Muina kansainvälisinä reitteinä voidaan pitää Via Finlandia – tietä Helsingistä Vaasaan, sekä Kansallisväylää. Via Finlandia on osa Via Baltica Nordica - reittiä ja Kansallisväylä kulkee puolestaan läpi koko Suomen etelästä pohjoiseen. Lisäksi on olemassa matkailuteitä sivuavia hankkeita kuten esim. Via Baltica Nordica Development Zone, joka muodostaa yhtenäisen kehittämisvyöhykkeen Berliinistä Norjan Mo i Ranaan sekä Itämeren Paletti, jonka avulla pyritään vahvistamaan Itämeren keskeisten alueiden yhteistyötä. (Tiehallinto 2004, 6-27.)

2.2 Tervan tie

Tervan tie on Suomen uusin ja järjestyksessään yhdeksäs virallinen matkailutie. Tervan tie myötäilee Oulujoen vanhaa vesi-, matkailu- ja tervankuljetusreittiä maanteitse Oulusta Kajaanin ja Sotkamon kautta Kuhmoon. Matkailutie kulkee kahdeksan kunnan alueella - Oulu, Muhos, Utajärvi, Vaala, Paltamo, Kajaani, Sotkamo, Kuhmo - ja reitin pituus on yhteensä 324 km. Tervan tie matkailutiestä ilmoittava viitoitus valmistui vuonna 2009 (katso kuvio 3). Oulujoen vesistöalue on osa ikivanhaa kulkureittiä Pohjanlahdelta Laatokalle ja tätä samaista reittiä on käytetty sekä eräretkillä että sota- ja kauppareittinä. Lisäksi se on toiminut Oulun ja Kajaanin linnojen välisenä liikennereittinä sekä uitto- ja tervankuljetusreittinä. Matkailutienä sillä on pitkä historia sillä Kajaanista Ouluun kulkeva reitti oli myös osa Suomen ensimmäistä matkailureittiä 1887. Kansainvälisten matkailijapiirien tietoisuuteen tämä Oulujoen vesistöalue tuli jo 1800-luvun lopulla. Kajaaninjoen kosket jalokaloineen sekä Oulujärvi avarine selkineen sopivat matkailuun. Matkailutienä Tervantien pääteemana on ennen kaikkea omaleimainen ja aito tervakulttuuri. Tervan tiellä tervaperinne esiintyy niin paanukattoisina kirkkoina, tervasoutunäytöksinä kuin tervahaudan polttotapahtumina. Reitin varrelta löytyy myös museoita, joihin on tallennettu tervahistoriaa. (Tervan tie – Tervan tie muinaisesta moderniin, hakupäivä 12.9.2011.)

KUVIO 2. Tervan tie – logot. (Tervan tie – Tervan tie muinaisesta moderniin. Hakupäivä 12.9.2011)

Tervan tien varrella sijaitsee vetovoimainen tutustumiskohde Rokuan Geopark, joka kertoo upealla tavalla jääkauden tarinaa Rokuan, Oulujärven ja Oulujokilaakson alueella. Se on Suomen ensimmäinen aluekokonaisuus, joka on päässyt kansainväliseen Geopark – verkostoon. Geopark – verkosto on maailmanlaajuinen, UNESCO:n tukema kokonaisuus, johon kuuluu 78 geologisesti arvokasta kohdetta, joilla kaikilla on myös merkittäviä kulttuurin ja luonnon arvoja. Rokuan Geopark on kolmen kunnan, Muhoksen, Utajärven ja Vaalan, alueella. Geoparkissa matkailija voi tutustua alueen geologisiin tapahtumiin sekä nauttia kansallispuistoalueen erinomaisista retkeily- ja ulkoilumahdollisuuksista. (Rokua Geopark – Rokua – Maailman Pohjoisin Geopark, hakupäivä 20.11.2011.)

2.3 Matkailutiet ulkomailla

Jos verrataan suomalaisia matkailuteitä esimerkiksi Ruotsin ja Norjan matkailuteihin, on niiden perustamisperiaatteissa paljon yhtäläisyyksiä, kuten esimerkiksi tien matkailullinen kiinnostavuus sekä sen maisemalliset arvot. Suomalaiset matkailutiet poikkeavat muiden pohjoismaiden matkailuteistä kuitenkin muun muassa mittakaavansa perusteella. Suomessa matkailutiet saattavat olla useiden satojen kilometrien pituisia tiekokonaisuuksia, päinvastoin kuin Ruotsissa ja Norjassa, jossa matkailutien pituus on säännelty. Suomalaiset matkailutiet voivat niin ikään sijaita maan tieverkolla joko pääväylällä tai alemmalla tieverkolla, kun taas Ruotsissa ja Norjassa pääväyliä ja sellaisia reittejä, joilla on merkittävä rooli maantiekuljetuksissa, pyritään välttämään. (Tiehallinto 2004, 27.)

2.3.1 Ruotsin matkailutiet

Ruotsin matkailuteihin liittyvät kriteerit on määritelty vuoteen 2010 saakka Transportstyrelse (Ruotsin liikennevirasto). Se esitteli ruskeapohjaisen, kukkatunnuksella merkityn matkailutiekyltin vuonna 2003. Ehtona tämän merkin saamiselle reitin oli oltava selkeä vaihtoehto niin sanotulle tavanomaiselle tielle. (Njut av vackra vägar – Bil – www.gp.se, hakupäivä 10.3.2012.)

Matkailutiestatuksen saadakseen tien täytyy olla niin hyväkuntoinen, että sillä voidaan ajaa myös asuntoautolla ja bussilla. Sen on oltava joko rengastie tai reitti kahden kohteen välillä ja sisällettävä useita matkailijoiden kannalta kiinnostavia kohteita – pelkät kauniit maisemat matkan varrella eivät riitä matkailutiemerkin saamiseksi. Matkailutien pituudeksi on määritelty Etelä-Ruotsissa 2-3 tuntia ja Pohjois-Ruotsissa 4-6 tuntia. (Tiehallinto 2004, 28.)

Vuonna 2010 Transportstyrelse vapautti merkin omasta kontrollistaan ja on odotettavissa, että matkailuteiden määrä kasvaa Ruotsissa vauhdilla. Kriteerit tosin höltyvät ja pelkona on, että matkailutiksi päätyy teitä, joilla ei ole kovinkaan paljoa matkailijoita kiinnostavia kohteita. Matkailuteistä päättävät jatkossa kuntien ja maakunta-alueiden viranomaiset. (Njut av vackra vägar – Bil – www.gp.se, hakupäivä 10.3.2012.)

2.3.2 Norjan matkailutiet

Norjan matkailuteistä vastaa Vegvesen. Se aloitti matkailuteiden kehittämishankkeen vuonna 2005 ja tavoitteena on luoda 18 reittiä eri puolille Norjaa vuoteen 2012 mennessä. Tähän kehittämis- ja suunnittelutyöhön on otettu mukaan myös paikalliset ja alueelliset toimijat. Vegvesenin tavoitteena on luoda matkailuteistä laadukas kansallinen matkailutuote, joiden avulla tarjotaan matkailijoille erilaisten reittien varrella ainutlaatuisia elämyksiä. Selkeässä pääosassa on maan ainutlaatuinen luonto. Jotta norjalainen tie saisi matkailutiestatuksen, tulee sen Vegvesenin kriteerien mukaan kulkea luonoltaan ainutlaatuisen alueen halki ja reitillä ajamisen on oltava sinällään jo elämys, jota voidaan vahvistaa reitin tarjoamien pysähtymisien kautta. Pysähtymispaikat ovat suuria ja niissä on nähtävillä norjalaisen arkkitehtuurin ja desingin kädenjälki. Jokaisella reitillä on veistoksellisia näköalapaikkoja/ pysähtymisalueita, jotka on sijoitettu taitavasti ympäristöönsä. (National Tourist Routes in Norway, hakupäivä 26.9.2011.)

KUVIOT 3. ja 4. Näköalapaikka Rondane reitillä Norjassa. (kuva C-V Holmebakk, Natiolan Tourist Routes in Norway, hakupäivä 26.9.2011)

Matkailutiellä tulee myös olla esimerkiksi erilaisia kulttuuriympäristöjä tai luontokohteita sekä erilaisia aktiviteetteja ja monipuoliset ja laadukkaat matkailupalvelut. Norjalaisissa matkailuteissa korostetaan ensisijaisesti reitin ainutlaatuisuutta, palvelut eivät ole pääkriteeri. Lisäksi tien tulee olla pääväylälle vaihtoehtoinen reitti eikä se saa aiheuttaa reitin ympäristöön haittoja. Matkailutien pituudeksi on rajattu maksimissaan 200 km ja reitin nimen tulee olla norjankielinen, kuvaten aluetta, jossa se kulkee. (National Tourist Routes in Norway, hakupäivä 26.9.2011.)

2.3.3 Saksan matkailutiet

Saksan matkailutiet ovat pitkiä, osittain jopa pidempiä kuin Suomen matkailutiet. Pisin niistä on Saksan puistotie Deutsche Alleenstrasse, jonka mottona on ajaa koko Saksan läpi vihreän lehvästön alla. Pituutta tällä matkailutiellä on hurjat 2900 km ja se pitää sisällään 10 alareittiä. Saksan matkailutiet ovat selkeästi jonkin valitun teeman alla. On Alppitie, Ristikkorakennusten tie, Vanha suolatie, Satutie (tie Grimmin satujen jäljessä), Kellotie, Viinitie, Linnatie, Eurooppalainen punatiiligotiikan tie, Juustotie, Oranialaisten jäljessä, Keisareiden ja kuninkaiden tie, Rooman ajan tie sekä Romanttinen tie – Romantische strasse, jonka allekirjoittanut ajoi läpi kesällä 2010. Tiet kulkevat valtaväylien ulkopuolella ja useimmat halkovat kauniita keskiajalta säilyneitä pikkukyläjä ja –kaupunkeja. (Saksan matkailutiet – Autoliitto, hakupäivä 8.12.2011.)

KUVIOT 5, 6. ja 7. Näkymiä Romantische strassen varrelta kesällä 2010. (kuvat M. Hänninen)

2.3.4 USA:n matkailutiet

USA:n matkailuteiden historia ulottuu jo 1900-luvun alkupuolelle, jolloin autojen määrä yleistyi maassa valtavasti, mutta vasta 1960-luvulla matkailuteiden koordinointi aloitettiin järjestelmällisesti. Ja koska maa on suuri ja laaja, myös erilaisia matkailu- ja maisematiejakoja on useita. (Welcome, Scenic Drives USA, hakupäivä 8.12.2011.)

Presidentti Reagan vuonna 1985 perustaman komission pohjalta luotiin ohjelma, jossa keskityttiin luonnonkauniiden matkailu- ja maisemateiden luomiseen. Vuonna 1988 nimettiin USA:ssa yli 100 000 mailia nimellä National Forest Scenic Byway. Nämä tiet kulkevat puolestaan läpi maan kansallispuistojen. Vuonna 1989 käynnistyi Back Country Byways ohjelma, joka tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden matkustaa USA:n syrjäseuduilla. Back Country Byways luokitellaan neljään tyyppiin, jotka määrittävät tien vaikeustason, tien pintamateriaalin sekä sen minkälaisella ajoneuvolla tiellä voidaan ajaa. (Welcome, Scenic Drives USA, hakupäivä 8.12.2011.)

National Scenic Byways – ohjelma perustettiin vuonna 1991 ja siihen kuuluvat tieosuudet, jotka valitaan niiden luonnonkauneuden, historiallisen merkittävyyden sekä erityisten luonnon-, kulttuuristen tai arkeologisten ominaisuuksien mukaan. Eri osavaltioilla on lisäksi omia matkailutieohjelmia (State Scenic Highway System) ja esimerkiksi Kaliforniassa on oma Scenic Highway Program. (Welcome, Scenic Drives USA, hakupäivä 8.12.2011.)

Matkaillessani Kaliforniassa syksyllä 2008 ajoin läpi tien State Route 1, joka kulkee San Franciscosta Los Angelesiin. Tiestä osa kuuluu National Scenic Byways maisematiekokonaisuuteen.

KUVIO 8. State Route 1:n tieopaste (kuva M. Hänninen)

KUVIO 9. Näkymä State Route 1:n varrelta Kaliforniassa kesällä 2008. (kuva M. Hänninen)

KUVIO 10. Näkymä State Route 1:n varrelta Kaliforniassa kesällä 2008. (kuva M. Hänninen)

Kaupungeilla voi olla myös omia, kaupungin alueella kiertäviä maisema-/matkailuteitä, kuten esimerkiksi San Franciscossa, 49-Mile Scenic Drive. Se on perustettu jo vuonna 1938 ja kiertää nykyään lähes samaa reittiä kuin alkuperäinen tarjoten matkailijoille hyvän tavan tutustua kaupungin historiallisiin kohteisiin ja tärkeimpiin nähtävyyksiin. (Scenic Road Drive a little loopy but not without it's charms, hakupäivä 7.12.2011.)

KUVIOT 11. ja 12. Näkymiä 49 Mile Scenic Drive:n varrelta San Franciscossa kesällä 2008

(kuvat M. Hänninen)

KUVIOT 13. ja 14. Näkymiä 49 Mile Scenic Drive:n varrelta San Franciscossa kesällä 2008

(kuvat M. Hänninen)

2.4 Matkailijoiden kokemuksia matkailuteistä

Tilastokeskuksen mukaan matkailijalla tarkoitetaan yleensä yöpyvää matkailijaa. Määritelmän mukaan kansainvälinen matkailija viettää vähintään yhden yön kohdemaassa, johon on matkustanut ja kotimaanmatkailija viettää vähintään yhden yön kotimaan matkakohteessa. (Tilastokeskus-käsitteet ja määritteet, hakupäivä 14.12.2011)

Matkailijoiden suhtautuminen matkailuteihin on kaksijakoinen. Sari Rosun vuonna 2010 ilmestyneen Pohjanlahden rantatien matkailuselvityksen kyselyosuuden mukaan osa matkailijoista kokee matkailuteiden maisemat, tapahtumat, vierailukohteet sekä teiden historiallisen menneisyyden kiinnostavana ja myönteisenä asiana. Kielteinen suhtautuminen kulminoituu yleensä siihen, että matkailijat kokevat, ettei tien perustamisvaiheen hienoa konseptia ole kehitetty enää mitenkään sen jälkeen, kun matkailukyltit on saatu asennettua paikoilleen tien varteen. Matkailija ovat jopa sitä mieltä että, matkailuteiden markkinointi on ollut huonoa eikä sillä ole saatu luotua matkailijalle minkäänlaista käsitystä siitä, mitä kyseinen tie oikeasti heille tarjoaa. (Rosu 2010, 20–22.)

Matkailuteistä toivottiin selkeitä esitteitä, joissa näkyy päivitettyä tietoa siitä mitä tie matkailijalle tarjoaa. Tiellä tulisi olla vahva imago, mutta tuotteistaminen ei saisi olla niin voimakasta, että se vie pohjan varsinaiselta tuotteelta eli matkailutieltä itseltään. (Rosu 2010, 20–22.) Samanlainen toive tuli esiin, kun kolmannen vuosikurssin maisemasuunnitteluopiskelijat esittelivät omia tuotoksiaan maisemasuunnittelun menetillä – kurssin pohjalta Oulu-Kainuu hankkeen ohjausryhmälle sekä samalla Valtatie 22 yhdistyksen hallituksen jäsenille. Kokouksen osallistujat olivat selkeästi sitä mieltä, että Tervan tien erilaisten kohteiden mainostaminen on vielä liian vähäistä ja kunnollinen esite puuttuu. (Oulu-Kainuu hankkeen ohjausryhmän kokous 1.12.2011.)

Samainen Sari Rosun tekemä kysely toi julki sen, että matkailijat ovat kuitenkin kiinnostuneet matkailuteistä ja pitävät niitä tärkeinä. Heidän mielestään pelkkä matkailutienimitys ei ole riittävä, vaan tien on tarjottava matkailijalle nähtävää ja koettavaa. Ihmiset kaipaavat aitoja elämyksiä, joissa kulttuurin ja luonnon kokeminen yhdistyvät. Matkailijoiden mielestä tien opasteet sekä usealla kielellä toteutetut kartat ja esitteet nousivat tärkeiksi asioiksi. Kyselyyn vastanneiden mielestä matkailutiellä on oltava selkeä profiili sekä pääteema, johon voitaisiin yhdistellä erilaisia

alateemoja tieosuuksien mukaisesti. Nämä asiat sekä esimerkiksi pyöräilyreittien tarpeellisuus, geokätköily sekä matkailuteiden rooli koululaisten opetuksessa nousivat esiin tässä kyselyssä, koskien Pohjanlahden Rantatietä. (Rosu 2010, 41- 45). Nämä samat asiat voisivat olla myös osa Tervan tien matkailullista kehittämistä.

Pirjo Nuottimäen syksyllä 2011 tekemän Tervan Tie – kyselyn mukaan matkan ja loman suunnittelussa kaikkein tärkeimpien asioiden joukkoon nousivat maisemat ja luonto, majoitus- ja ravitsemuspalvelut, liikenneyhteydet sekä tapahtumat. Vähiten tärkeiden joukossa oli kulttuuri ja historia-aiheiset tapahtumat sekä sijainti kotipaikan suhteen. Kysely osoitettiin Kajaanin ammattiopiston, Kajaanin ammattikorkeakoulun sekä AIKOPA:n matkailualan opiskelijoille sekä Kalajoen ammattiopiston ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun Ylivieskan toimipisteen matkailualan opiskelijoille. Kysyttäessä vastaajilta tervahistorian ja Tervan tien tietämystä oli tuloksena se, että reippaasti yli puolet vastaajista ei tuntenut sen enempää tervahistoriaa kuin tunnistaneet Tervan tietä matkailutienä. Toisaalta myös muiden matkailuteiden tuntemus ja niiden tarjonta olivat vähäistä. Kyselyyn vastanneiden mielestä tervahistoriaa pitäisi tuoda paremmin esiin esimerkiksi opastaulujen ja erityisesti opaspalvelujen kautta. Tässä kyselyssä nousi esille hyvin samanlaisia asioita kuin Sari Rosun tekemässä kyselyssä.

3 MAISEMANHOITO

Maisemanhoito tarkoittaa toimenpiteitä, joilla pidetään yllä, entistetään tai uusitaan ihmisen elinympäristön kauneusarvoja. Lähtökohtana ovat ensisijaisesti ihmisten maisema-arvostukset, mutta maisemanhoito on myös elinympäristön hoitoa. Maisemanhoidossa on otettava huomioon muun muassa maiseman nykytila, historia, luonnonpiirteet sekä ihmisen luomat elementit. Näiden avulla voidaan kehittää käytännön toimia maiseman arvojen säilyttämiseksi ja parantamiseksi. (Maisemanhoito – metsätalous ja maisemanhoito, hakupäivä 10.11.2011.)

3.1 Maisemanhoito tieympäristössä

Kun mietitään käsitettä tiemaisema, se voidaan käsittää maisemana tieltä, maisemana tielle ja tienä maisemassa. Tiemaisemassa toimii samat lähi - ja kaukomaiseman periaatteet kuin esimerkiksi metsämaisemassa, mutta siinä on myös omat erityispiirteensä. Teiden reunavyöhykkeet luovat maisemaan vaihtelua ja lisäävät luonnon monimuotoisuutta. Reunavyöhykkeet toimivat myös eläinten suojana ja ravintona. (Harstela 2007, 132–133.)

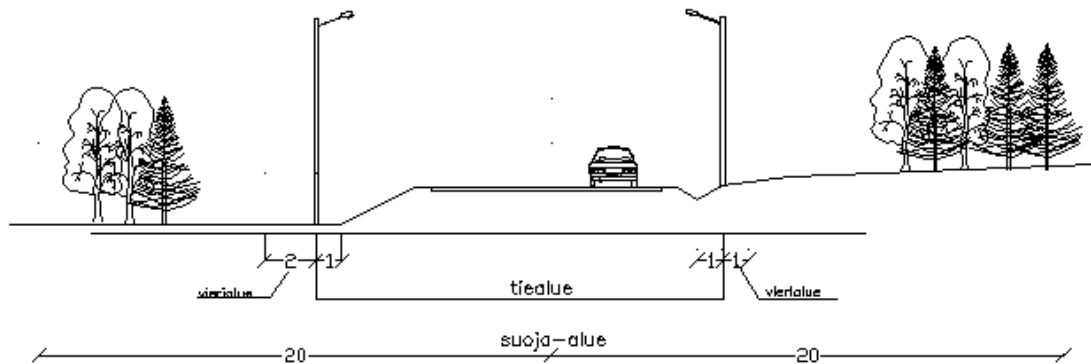
Suomalaisen tiemaiseman monimuotoisuus ja maisemien vaihtelu on vähentynyt teiden varsilla sitä mukaan, kun tiiviit vesakot ja nopeakasvuiset lehtipuustot ovat vallanneet tieympäristön. Tieympäristöt ovat pusikoituneet ja näin esimerkiksi erilaiset vesistöt ovat jääneet tiellä kulkijalta piiloon, vaikka ne sijaitsisivat ihan tien lähellä. Myös maaseutumaisemat ja niiden vesistönäkymät ovat kasvamassa umpeen, koska ranta - ja reunavyöhykkeiden hyödyntäminen luonnonlaitumina on loppunut lähes kokonaan. (Mäkinen & Mahosenaho 2003, 8.)

Näkymät tieltä ovat autoilijan näkökulmasta erityisen tärkeitä metsäisillä tieosuuksilla. Siellä jokainen ajoa rytmittävä asia on tervetullut lisä ajokokemukseen. Tällaisella tieosuudella on tärkeää, että pienetkin kohteet, esimerkiksi niityt tai vesistökohteet, saavat näkyä ja tuoda osaltaan vaihtelua autoilijoille. (Tielaitos 1996, 17–19.) Valtatie 22:n varrella on tehty vuosien varrella tienvarsipajukon raivaustöitä Oulusta Utajärvelle saakka ja näin saatu auki hienoja näkymiä peltojen yli jokilaaksoon muun muassa Muhoksen kohdalla. Paju kasvaa nopeasti ja raivaustöitä pitäisi tehdä jopa vuosittain, mutta tämä työ on erittäin tärkeää etenkin maisemallisesti tärkeillä, yhtenäisillä viljelysalueilla.

3.2 Tieympäristön vihertyöt

Kun puhutaan tiemaisemasta, on ymmärrettävä, että siihen luetaan laajemmin mukaan myös tien lähi- ja kaukomaisemassa näkyvät kohteet. Tieympäristöstä puhuttaessa ei voida puhua vain niin sanotuista hallinnollisista rajoista, sillä ne eivät vastaa luonnon ja maiseman rajoja. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että eri osapuolet tekevät yhteistyötä laadukkaan ympäristön kehittämiseksi. (Mäkinen & Mahosenaho 2003, 11.)

Tienpitäjällä on velvoitteita tiealueesta sekä sen vier- ja suoja-alueesta. Tiealueen sekä suojavyöhykkeen määrittelee tielaki. Tiealue ulottuu metrin päähän ojasta tai tieluiskan/leikkauksen ulkoreunasta ja tällä alueella tienpitäjä saa toimia hoitotoimenpiteissään rajoituksetta. Vier- ja suoja-alueen leveys määritellään aina tapauskohtaisesti ja koska se on yleensä yksityisen omistamaa maata, on maanomistajalla oikeus mahdollisiin korvauksiin, jos alueella joudutaan tekemään toimia liikenneturvallisuuden parantamiseksi. (Mäkinen & Mahosenaho 2003, 12.)

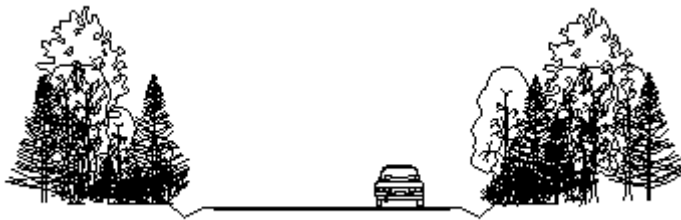
KUVIO 15. Tiealueen suojavyöhyke, maantie (piirros: M. Hänninen)

ELY-keskukset hoitavat tiestöä hoitoluokituksensa mukaisesti ja jako eri pääluokkiin perustuu väylien tieverkolliseen asemaan. Vaikka hallinnollisista rajoista pyritäänkin maisemanhoidollisissa toimissa pois, on kuitenkin huomioitava se, että tieympäristön hallinnolliset rajat määrittelevät toimintavaltuudet erilaisissa ympäristönhoidollisissa toimenpiteissä ja myös taloudellisten resurssien vähäisyys rajoittaa hoitotoimenpiteiden tekemistä. Tienpitäjän tavoitteena on luoda hoidettu maisema myös oman alueensa ulkopuolella. Kauniista ympäristöstä hyötyvät niin tien käyttäjät kuin alueen yrittäjät, kunnat ja asukkaat. (Mäkinen & Mahosenaho 2003, 13–14.)

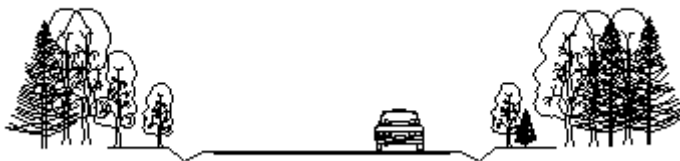
Tiehallinnon (nykyinen ELY-keskus) ja tieliikennelaitoksen yleisten linjausten mukaisesti tieympäristöjen maisemanhoidon tulee olla kestävä, luonnon monimuotoisuutta tukevaa ja menetelmiltään sellaista, että hoidossa voidaan ottaa huomioon myös tieympäristöjen kasvillisuudeltaan herkäät alueet, erityiset maisema-alueet sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet. (Mäkinen & Mahosenaho 2003, 14.)

3.3 Metsämaiseman hoito

Metsien maisemallisessa hoidossa on kiinnitettävä erityistä huomiota maisemallisesti arvokkaiksi luokitetuilla alueilla, kulttuurihistoriallisesti tai muutoin arvokkaiden kohteiden ympäristössä, tieympäristössä, asutuksen lähialueilla, vesistöjen äärellä sekä lakialueilla. Esimerkiksi tienvarsiharvennuksessa on huolehdittava siitä, ettei harvennus ole liian kaavamainen vaan harvennuksen raja sopii hyvin maastoon (KUVIOT 15.–17.). Tällaisessa harvennuksessa myös pensaikkoja ja erikokoisia puita on säästetty. Myös luonnon monimuotoisuus on huomioitu tuomalla harvennuksella esiin esim. vanhoja yksittäispuita tai avokallioita. (Mäkinen & Mahosenaho 2003, 16–17.)

KUVIO 16. Harvennusta kaipaava tienvarsi (piirros: M. Hänninen)

KUVIO 17. Huonosti tehty harvennus, jossa metsänraja on liian jyrkkä (piirros: M. Hänninen)

KUVIO 18. Oikein tehty harvennus (piirros: M. Hänninen)

3.4 Maatalousmaiseman hoito

Maatalousmaisemassa tärkeimmiksi hoitokohteiksi muodostuvat niittymäiset teiden pientareet, reunavyöhykkeet, puuston hoito viljelymaisemassa ja ranta-alueilla sekä perinnebiotooppien ylläpito. Tienvarsien säilyttäminen avoimena vesakkokasvustoa raivaamalla ylläpitää keto - ja niittykasvien lajistoa. Maisemanhoidolliset toimenpiteet kuten niitto pitäisi ajoittaa niin, että niissä otetaan huomioon kukinnan ja siementen valmistumisen ajankohdat. Reunavyöhykkeiden hoidossa tulee puolestaan pyrkiä siihen, että hoitotoimenpiteitä tehtäessä huomioidaan alueen vallitsevat kasvuolosuhteet ja näin saadaan synnytettyä erilaisille lajistoille suotuisia olinpaikkoja. (Mäkinen & Mahosenaho 2003, 20–21.)

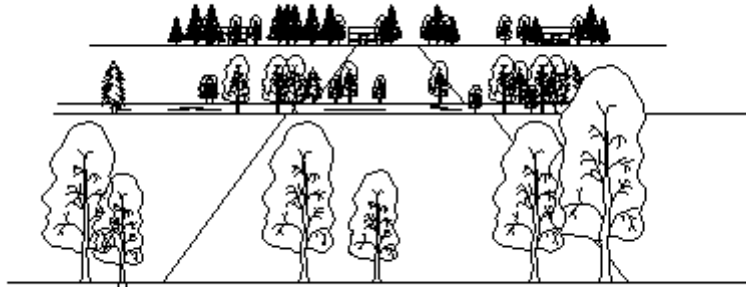
Viljelymaisemassa on useita maiseman ja luonnon kannalta tärkeitä hoitokohteita esim. puusaarekkeet peltojen keskellä, rannat, joutomaat ja tiheät metsänreunat. Harvennuksen nyrkkisääntönä on, että puita ei harvenneta tasavälein eikä puiden alaoksia karsita ja monimuotoisuutta tuetaan. Perinneympäristöjä pyritään vaalimaan ja tienvarsiraivauksen avulla pyritään avaamaan näkyviä rakennettuihin perinnemaisemiin sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin ja muinaisjäännösalueisiin. (Mäkinen & Mahosenaho 2003, 21–22.)

3.5 Vesistönäkymien hoito

Tiemaisemassa kauniit järvi - ja muut vesistönäkymät ovat kohokohtia maisemakuvassa. Kun ryhdytään avaamaan vesistönäkymiä, on vältettävä liian kaavamaisesta raivausta. Raivauksessa voidaan esim. tehdä pienialaisia aukkoja rantaan asti maiseman avaamiseksi ja metsää voidaan pystykarsia ja raivata maisemaa peittävästä alaoksisesta. Usein riittää pelkän vesakkokasvuston poistaminen reunavyöhykkeeltä. (Mäkinen & Mahosenaho 2003, 23–24.)

KUVIO 19. Umpeen kasvanut jokinäkymä (piirros: M. Hänninen)

KUVIO 20. Aukaistu jokinäkymä (piirros: M. Hänninen)

3.6 Vesakoiden raivaus

Vesakon raivauskierto on yleensä 2-3 vuotta. Näin raivaus onnistuu normaalikalustolla (esim. traktoriin liitettävällä silppuavalla tai murskaavalla laitteella). Vesakonraivauksessakin on otettava huomioon maisemalliset erityispiirteet ja vesakon osittainen jättäminen paikoilleen voi olla perusteltua esimerkiksi silloin kun kyseessä on pitkän, yksitoikkoisen tieosuuden elävöittäminen tai vesakkokasvustolla pehmennetään korkeiden kallioleikkausten ilmettä. Sopivin raivaustyön ajankohta on kesän kasvukaudella. Vesakontorjunnassa tulee ottaa huomioon myös risteyksien näkyvyys sekä liikenne - ja tiemerkkien havaittavuus. (Mäkinen & Mahosenaho 2003, 30.)

4 YMPÄRISTÖTAIDE TIEYMPÄRISTÖSSÄ

Tietaide voidaan määritellä niin, että se on pysyväisluonteista ympäristötaidetta merkityksettömässä ohikulkuympäristössä. Taideteokset sijoitetaan tavallisesti valta- ja moottoriteiden rajakohtiin, eritasoliittymien ja siltojen yhteyteen sekä levähdyspaikoille. Tietäiteen pyrkimyksenä on luoda yhteys sijoituspaikkaansa tai sen henkeen, alueen historiaan, maantieteellisen sijaintiin, luonnonoloihin, kulttuuriin tai elinkeinoihin. Tietäiteen tavoitteena on myös elävöittää yksitoikkoista ja usein hyvin virikkeetöntä tieympäristöä. Teosten on oltava selkeitä, sillä taiteen vastaanotto tapahtuu nopeasti liikkuvasta kohteesta ja vähintään kahdesta suunnasta. (Ympäristökasvatus kuvataiteessa, hakupäivä 12.10.2011.)

Millä tavalla ympäristötaidetta ylipäätään voidaan toteuttaa liikennealueille ja tieympäristön lähelle? Tiehallinnon (nykyinen ELY-keskus) selvityksen 21/2004 mukaan taiteen toteuttaminen tiehankkeessa tulee kyseeseen tilanteessa, jossa taiteella on selkeästi kysyntä ja lisäarvo. Taiteen mukaanotto tiehankkeeseen edellyttää laajapohjaista paikallista, seudullista tai valtakunnallista sitoutumista ja perusteltua julkiskuvallista ja kulttuurista ideaa taiteen roolista tieympäristössä. (Päivänen, Kaituri, Regårdh, Saarikoski, Alajuntti & Ilveskorpi 2004, 73.) Tervan tien kohdalla nämä kriteerit täyttyvät vahvan tervaperinteen ansiosta.

Taide- tai ympäristöteosta valittaessa on otettava huomioon tien luonne ja ympäristö. On mietittävä mitä tieltä näkyy ja kenen näkökulmasta. On myös huomioitava se, että teoksen muotoon vaikuttavat muun muassa rytmi, mittakaava, ajonopeus ja havaitsijan näkökulma. Mittakaava ei voi olla mitään pientä piperrystä, sillä teoksen ohi ajetaan hetkessä ja sen havaitsemisaika on lyhyt. Myös väritykseen on kiinnitettävä huomiota eli sen on oltava selkeää ja teosta suunniteltaessa on otettava huomioon myös esim. pölyn, lian, lumen, jään, tiesuolauksen, kosteuden, lämpötilan, valaistuksen ja muiden ympäristötekijöiden tuomat rajoitukset sekä vuoden ja vuorokaudenajan kierron vaatimukset. (Päivänen ym. 2004, 74–75.)

Tielaitoksen ohjeistuksen mukaan ympäristötaideteos ei saa olla liian silmiinpistävä eikä se saa kiinnittää kuljettajan huomiota liikennettä vaarantaen. Taiteen toteutuksen tuleekin olla harkittua. Taideteoksen avautumista katsojalle voidaan miettiä monesta näkökulmasta. Teos voi olla heti niin selkeä, että siitä voidaan havaita jotakin ja muodostaa siitä selkeä mielikuva tai sitten se

aukeaa vasta useammalla katsomiskerralla. Teos voi myös aueta kullekin katsojalle eri tavoin heidän kokemusmaailmastaan riippuen. Teos voi myös olla sellainen, että se aukeaa katsojalle vain selityksen lukemalla. Yleensä kuitenkin käy niin, että nämä eri näkökulmat ovat päällekkäisiä ja samasta teoksesta saadaan irti eri tasoja eri tavoin. (Päivänen ym. 2004, 75.)

Julkinen taide antaa tielle julkiskuvallista lisäarvoa ja ajan myötä taideteokset voivat muotoutua kansallisesti merkittäviksi ja suojelluiksi teoksiksi. Julkisen taiteen avulla voidaan lisätä tieympäristön viihtyisyyttä ja esteettisyyttä, ja sitä kautta vaikuttaa ihmisten elämänlaatuun. Taideteoksen kunnossapito on syytä suunnitella realistisesti, koska tieympäristö ei mahdollista kovin yksilöityä ja usein tapahtuvaa kunnossapitoa. Kunnossapidon vastuu on syytä myös määritellä selkeästi, jotta taideteos tulee hoidettua. (Päivänen ym. 2004, 73, 75.)

Teoksia voidaan elävöittää pimeään aikaan erilaisilla kohdevalaistuksilla, mutta on huomioitava se, että tietaidetta ovat myös itsenäiset valoteokset sekä tierakenteiden kohdevalaisu. Tietaitteen tavoitteena on luoda vuorovaikutusta ihmisen vaurioittaman maiseman ja ympäristön välille esteettisten kokemusten ja kiintopisteiden avulla. (Ympäristökasvatus kuvataiteessa, hakupäivä 12.10.2011.)

Miten sitten lähdetään liikkeelle? Tiehallinnon selvityksen 21/2004 mukaan paras tapa tietaitteen toteuttamiseen on niin sanottu taidekonseptin laadinta tiensuunnitteluun. Siinä mietitään muun muassa mikä on taiteen tehtävä tien paikallisen/seudullisen kulttuurin ja julkiskuvan vahvistajana ja miten taide kytkeytyy tieverkon ja aluerakenteen hierarkiaan eli etsitään ne kohteet/tiejaksot, joiden olemusta tai merkitystä taiteen avulla halutaan vahvistaa. Lisäksi taidekonseptissa kartoitetaan sopivia taideaiheita, etsitään alueen taiteesta vastaavia sekä muita sidosryhmiä ja sitoutetaan heidät taiteen toteuttamisen prosessiin. Lisäksi taidekonseptissa selvitetään rahoitusmahdollisuuksia, vastuutahoja sekä kartoitetaan hankkeeseen osallistujia. Lopuksi selvitetään yhdessä vastuutahojen kanssa taiteen toteuttamistapa, laaditaan toteuttamisohjelma sekä tiedotetaan toteuttamisprosessiin liittyvät asiat. Parhaiten taidekonseptin laadinta onnistuu osana tiensuunnitteluprosessia ja laatijana olisi mielellään taiteen ammattilainen, joka hallitsee myös tiensuunnitteluprosessin. Kaiken kaikkiaan taidekonseptin tärkeänä tehtävänä on määrittää, minkälaisesta tieosuudesta/väylästä on kyse ja millaista ilmettä yksittäisten teosten tai taidekokonaisuuksien avulla haetaan. (Päivänen ym. 2004, 74.)

Suomesta löytyy useita erilaisia taideteoksia. Osa on yksittäisteoksia, jotka ovat sidoksissa paikkaansa kuten esimerkiksi taideteokset kiertoliittymissä, missä ne toimivat taajamien portteina. On myös maataideteoksia, veistoksia ja valo- ja ympäristötaideteoksia.

Suomen suurin yksittäinen tieympäristöön sijoittuva taideprojekti on MaisemaGalleria, joka sijaitsee 180 kilometrin matkalla Pohjois-Savossa Varkauden ja Sonkajärven välillä. Sen keskeisenä tavoitteena on ollut kehittää valtatie 5 pimeän ja päivänajan ilmettä valaistuksen ja ympäristötaiteen keinoin. Näillä keinoilla on pyritty lisäämään tieosuuden viihtyvyyttä ja tuoda lisää matkailullista vetovoimaa alueen kunnille. Tieosuudelle on sijoitettu kymmenen erilaista ympäristötaideteosta. MaisemaGallerian avulla viitostielle on onnistuttu luomaan laajalti tunnettu julkiskuva. Taideteoksien ilmaantumista odotetaan ajon aikana ja sitä tullaan myös erikseen katsomaan. Se on myös hyvin markkinoitu tiellä kulkijoille. (Raatikainen, R. 2001, 5-9.)

Samantyyppinen konsepti sopisi myös Tervan tielle, jossa MaisemaGalleriasta poiketen voitaisiin keskittyä yhtenäisen teeman ympärille taide- ja valoteoksia suunniteltaessa.

Toinen hyvä esimerkki onnistuneesta taideteoksesta on Helsingin ja Lahden välisen moottoritien taideteokset sekä sen jatkeena Lahdesta Heinolan Lusiin valmistuneen moottoritien varteen noussut kolmen teoksen Vallinherrat – kokonaisuus.

KUVIO 21. Helsingin ja Lahden välisen moottoritien taideteokset. (kuva Tieyhtiö Nelostie Oy, hakupäivä 10.12.2011)

KUVIO 22. Yrjö Ala-Heikkilän teos Nuottiviivasto Helsingin ja Lahden välisellä moottoritieellä. (kuva Uudenmaan ELY-keskus, hakupäivä 10.12.2011)

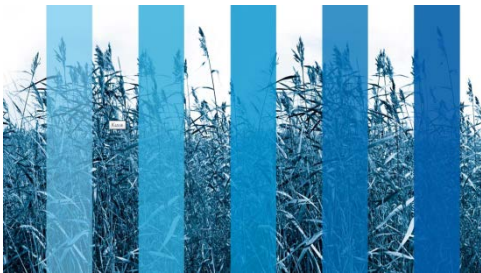

KUVIO 23. Panu Patomäen Valliherra – teos, osa Uittomiehet. (kuva Kalevi Peltola, Heinola-seura, hakupäivä 14.4.2012)

KUVIO 24. Panu Patomäen Valliherra – teos, osa Hirviperhe. (kuva Kalevi Peltola, Heinola-seura, hakupäivä 14.4.2012)

Tietaide voi näkyä tienvarsimaisemassa myös esimerkiksi uuden tyyppisinä melusuojoina. Tiealueen visuaalisen ilmeen kohentamiseksi on tehty suunnitelmia, joista hyvä esimerkki on E18 moottoritien tiesuunnitelma, jossa visuaalisen ilmeen suunnittelu on painottunut tien kiinteisiin rakenteisiin. Siellä taidetta tuodaan melusuojiin käyttämällä niissä graafista betonia sekä kaiverrettua tai painatettua lasia / pleksiä. (E18 Väyläestetiikkaa välillä Koskenkylä – Kotka, hakupäivä 11.11.2011.)

KUVIO 25. Silkkipainotekniikan käyttö lämpölaselementissä. (kuva Tuula Lehtinen, Frei Zimmer oy, hakupäivä 11.11.2011)

KUVIO 26. Graafinen betoni. (kuva Tuula Lehtinen, Frei Zimmer oy, hakupäivä 11.11.2011)

Esimerkki onnistuneesta valaistuksen käytöstä tietaitena on Ylläksen maisematie, jossa Ylläsjärven ja Äkäslompolon välisellä maisematieosuudella on useita valaistuja maisemakohteita; puita, kiviä ja maisemakokonaisuuksia.

*KUVIOT 27. ja 28. Ylläksen maisematien kiertoliittymä päivällä ja illalla.
(Kuva M. Hänninen, 7.3.2012)*

KUVIOT 29., 30. JA 31. Ylläksen maisematien valaistuja puita. (kuvat M. Hänninen 7.3.2012)

Tietaiteen suunnitteleminen ja rakentaminen on laaja hanke. Esimerkiksi aikaisemmin mainittu MaisemaGalleria – projektin valmiiksi saattaminen ideoinnista taideteosten pystytykseen vei nelisen vuotta. Ideasuunnitelma saatiin valmiiksi heinäkuussa 1998, jonka jälkeen teoksista julkistettiin ideakilpailu ja teosten esivalinta suoritettiin joulukuussa 1999. Suunnittelualueen rakennussuunnitelma valmistui vuoden 1999 lopussa. Koko tiejaksolle sijoittuvat valaistuskohdeet saatiin hyväksytettyä vuoden 2000 alussa. Maisemagallerian suunnittelusta ja toteutuksesta vastasivat alueen seitsemän kuntaa, Tiehallinnon Savo-Karjalan tiepiiri ja Valoarkkitehtuuri-toimisto Laterna Oy. MaisemaGallerian teoksien ylläpidosta vastaa kukin tilaaja omien teostensa osalta – osittain siis yksittäiset kunnat, osittain alueen ELY-keskus. (Raatikainen, R. 2001, 5-9.)

5 SUUNNITTELUALUE

5.1 Sijainti

Opinnäytetyön suunnittelualue rajautuu Pohjois-Pohjanmaan alueelle käsittäen Oulun, Muhoksen ja Utajärven yhteensä noin 82 kilometriä Oulusta kohti Kajaania. Alueen halkova tie on Valtatie 22, ja se on osa Tervan tietä, joka jatkuu aina Kuhmoon saakka. Suunnittelualue käsitti maisemanhoidollisesta näkökulmasta tien reunavyöhykkeet, sekä ne jokivarren alueet, joiden käsittelyllä mahdollistettiin vesistönäkymien avautuminen Valtatie 22:lle. Tietaidenäkökulma käsitti tiealueen sekä sellaiset yksittäiset kohteet, jotka näkyvät Valtatie 22:lle ja ne voitaisiin nostaa valaistuksella esiin.

Vuonna 2009 tehtyjen liikennemäärämittausten mukaisesti Oulun kaupunginalueella liikkui noin 8300 ajoneuvoa/vrk, Muhoksen kunnan alueella noin 4900 ajoneuvoa / vrk ja Utajärven kunnan alueella noin 2500 ajoneuvoa / vrk (Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 2011, hakupäivä 17.11.2011).

5.2 Kaavoitustilanne

Pohjois-Pohjanmaan alueella on voimassa maakuntakaava, joka on vahvistettu ympäristöministeriössä vuonna 2005. Kainuun maakuntakaavan on valtioneuvosto vahvistanut vuonna 2009. Nykyistä valtatieä 22 koskeva yleiskaavoitustilanne:

- Oulun seudun yleiskaava 2020 (vahvistettu 2007)
- Oulun yleiskaava 2020 (vahvistettu 2007)
- Oulujokivarren eteläpuolen osayleiskaava (ei lainvoimainen)
- Muhoksen keskustan yleiskaava (vahvistettu 1990)
- Sotkajärvi - Alakylän osayleiskaava (kaavoitus käynnissä)
- Muhoksen, Utajärven ja Vaalan kuntien yhteinen Rokuan yleiskaava (vahvistettu ympäristöministeriössä 2009)
- Utajärven kirkonkylän osayleiskaava (ei lainvoimainen)

- Lisäksi käynnissä on Utasen ja Vaalan rajan väliin jäävän alueen kaavoittaminen (Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 2011, hakupäivä 17.11.2011).

Pohjois-Pohjanmaan ELY- keskuksen vuonna 2011 julkaisemassa "Valtatien 22 kehittäminen välillä Oulu-Kajaani" esiselvityksessä on otettu kantaa myös tämän opinnäytetyön suunnittelualueen tieosuuteen. Esiselvityksen suunnittelualueena on koko Oulu-Kajaani yhteysväli eri reittivaihtoehtoineen. Siinä esitetään mm. niin, että Oulun alueella Valtatie 22 parannettaisiin 2+2 -kaistaiseksi valtatieksi valtatie 4 liittymän ja Madekosken välillä niin, että kaikki liittymät rakennettaisiin eritasoliittymiksi. Lisäksi Oulun alueen sisällä Madekosken ja Muhoksen välille rakennettaisiin ohituskaistaosuudet sekä niiden edellyttämät liittymä- ja rinnakkaistiejärjestelyt. (Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 2011, hakupäivä 17.11.2011.)

Muhoksen alueella varaudutaan siihen, että Laukka - Suokylä alueelle rakennettaisiin taajaman ohikulkutie, jonka pituus olisi n. 13 km ja siihen sisältyisi neljä eritasoliittymää. Ohikulkutielle on kaavailtu aloitettavaksi aluevaraussuunnitelman laatiminen vuonna 2011 yhdessä Muhoksen keskustan osayleiskaavan päivittämisen yhteydessä. Aluevaraussuunnitelmalla päivitetään aikaisempi, vuoden 1990 yleissuunnitelma, vastaamaan tämän päivän näkemyksiä ja tarpeita. Lisäksi Muhoksen ja Utajärven välille suunnitellaan rakennettavaksi ohituskaistapari tie- ja liittymäjärjestelyineen. (Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 2011, hakupäivä 17.11.2011.)

Utajärven keskustan kohdalla varaudutaan radan eritasojärjestelyihin, jonka yhteydessä rataa risteävät maantiet vietäisiin valtatie alitse. Utajärven itäpuolelle rakennettaisiin ohituskaistapari Utajärvi - Ahmas osuudelle ja Utajärven alueella parannettaisiin myös valtatie varren kevyen liikenteen järjestelyjä. (Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 2011, hakupäivä 17.11.2011.)

5.3 Alueen ominaispiirteitä ja maisemakuvallisesti arvokkaat kohteet

Suunnittelualueesta valtaosa kuuluu Oulujokilaakson maakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen. Lisäksi alue Oulun Turkansaaresta Muhoksen Leppiniemeen kuuluu valtakunnallisesti arvokkaisiin alueisiin. (Arvokkaiden alueiden kehittämissuunnitelmat, hakupäivä 7.3.2012.)

Maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden lisäksi suunnittelualueelta löytyy useita valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin kuuluvia kohteita, jotka ovat helposti tavoitettavissa Tervan tieltä käsin: Oulusta löytyy Pikkaralan muuntoasema, Muhokselta Pyhäkosken ja Pällin voimalaitokset sekä niiden asuinalueet, Ponkilan museosilta sekä Muhoksen tukipilarikirkko ja Utajärveltä Utasen voimalaitos. Voimalaitoksista voidaan lisätä vielä se, että ne muodostavat yhdessä viereisine asuntoalueineen ja Pikkaralan muuntoaseman kanssa kokonaisuuden, jotka kaikki on suunnitellut yksi sotiemme jälkeisen ajan merkittävimmistä suomalaisista arkkitehteistä Aarne Ervi. (RKY Museovirasto. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Hakupäivä 14.4.2012)

6 TERVAN TIEN MAISEMALLINEN KEHITTÄMINEN

Opinnäytetyössä tuotettiin Tervan tien Pohjois-Pohjanmaan osuudelle kartta tietaitteen sijoituspaikoista (liite 1) sekä kuntakohtaiset maisemallisen kehittämisen ohjeet (liitteet 2-4). Opinnäytetyön maisemanhoidollisilla ohjeilla oli lähtökohtaisesti tarkoitus saada esiin vesistönäkymiä. Työn edetessä ilmeni, että maisemanhoidollisin toimenpitein on mahdollista nostaa esiin myös matkailijoita kiinnostavia kohteita, kuten hienoja rakennuksia ja rakennelmia. Pääosin suositellut toimenpiteet ovat pelto-ojien pajukoiden ja tienvarsivesakoiden raivaamista, jotta saadaan aikaan yhtenäisiä peltonäkymiä sekä kaivattuja vesistönäkymiä.

Tervan tien tietaide pyrittiin suunnittelemaan niin, että se palvelisi tiellä kulkijoita niin kesällä kuin talvella. Suunnittelutyössä otettiin huomioon se, että Tervan tie on matkailijoille enemmänkin kesällä ajettava tie, mutta myös se, että Tervan tie on usean työmatka-autoilijan reitti Utajärven ja Oulun välillä ympäri vuoden. Taideteosten sijoittelukohteet on suunniteltu niin, että näkymä tietaidekohteeseen on ajallisesti tarpeeksi pitkä. Osa valaistavista kohteista on kuitenkin tarkoituksella valittu niin, että ne yllättävät tiellä kulkijan.

Tietaitteen sijoittelua mietittäessä on huomioitava myös se, että Tervan tiellä on pääsääntöisesti 80 - 100 km/h oleva nopeusrajoitus. Oulun alueella sekä Muhoksen ja Utajärven taajamissa on myös 60 km/h osuuksia ja Muhoksen keskustassa myös 40 km/h tieosuus. Taideteoksia ja valaistukohteita valittaessa on huomioitava ajonopeus, millä matkailijat kyseisen paikan ohi ajavat. Myös teosten väri ja mittakaava ovat tärkeitä tekijöitä niiden havaitsemiselle tiemaisemasta. Suunnittelualueelle ehdotettavien sijoituspaikkojen merkitsemisessä pyrittiin siihen, että paikkoja on tasaisesti pitkin suunnittelualueetta ja näin saatiin koko tiealueelle kattava kokonaisuus. Tieosuudelle valittavissa teoksissa tulisi näkyä tervahistoria ja vahva vesistöihin liittyvä perinne esim. koskenlaskijoiden meloina, lohenpyyntinä, tervaveneinä, tervatynnyreinä ja tervahautoina.

Valaistavia kohteita löytyi mukavasti jokaisesta kunnasta ja kaupungista. Valaisulla saadaan nostettua esiin kulttuurihistoriallisia kohteita, luonnonmuistomerkkejä sekä yllätyksellisiä, vain hetken aikaa näkökentässä piirtyviä kohteita. Tietaitteen sijoittaminen Tervan tien varteen tulee uskoakseni nousemaan yhdeksi kehittämiskohteeksi, kun Valtatie 22 laajamittainen

perusparantaminen ja kehittäminen lähitulevaisuudessa käynnistyvät. Valtio myönsi keväällä 2012 Valtatie 22 kehittämiseen 45 miljoonaa euroa.

Työssä nostettiin myös esiin kohteita, joita voitaisiin kehittää matkailijoita silmällä pitäen. Oulussa tärkeimmäksi kohteeksi nousi Turkansaaren kehittäminen. Erityishuomio kohdistettiin sinne johtavan tien merkitsemiseen Tervan tieltä, mutta kantaa otettiin myös sisempään tienviitoitukseen sekä alueen paikoitusalueen viihtyisyyteen ja informatiivisuuteen. Oulun alueelta nousi esiin myös Heikkilänkankaan P-alueen kehittäminen. Alue on loistavalla paikalla jokivarressa ja sen kehittäminen monipuoliseksi pysähtymisalueeksi nostaisi sen arvoa entisestään (liite 2 Tervan tien maisemallinen kehittäminen – Oulu).

Muhoksella keskityttiin vanhan tervaperinteen ja luontokohteiden esiin nostamiseen. Yhdeksi keskeisimmäksi kehittämiskohteeksi nousi Pyhäkosken voimalan ympäristö. Vaikka se sijaitsee hieman syrjässä Tervan tiestä, on siellä useita merkittäviä kohteita, jotka on syytä nostaa myös matkailijoiden tietoisuuteen. Kehittämisehdotukset koskevat Leppiniemen Lemmenpolkua ja siihen liittyviä alueita sekä Arne Ervin suunnittelemaa voimalaitosta ja asuinalueita ja erityisesti Pyhäkosken voimalaitoksen uumenissa olevaa sähkömuseota, jolla olisi kaikki edellytykset nousta erittäin kiinnostavaksi matkailukohteeksi, jos sen saavutettavuus yleisölle paranisi. Muhoksen alueelta löytyi lisäksi tervaperinteeseen liittyviä tärkeitä kohteita kuten Öhrnbergin ranta, joka oli sekä Utajärven suunnasta koskia pitkin laskettujen tervaveneiden että Oulusta höyrylaivalla vedettävien tervaveneiden päätepysäkki. Lisäksi Muhoksella on vielä nähtävissä paikka, mistä tervaveneet on vedetty maihin ja nostettu hevosrattaiden kyytiin matkalla kohti Utajärveä. Tämä Syväyksen muistomerkin alue on tällä hetkellä viitoittamaton ja olemassa oleva infotaulu on huonokuntoinen (liite 3 Tervan tien maisemallinen kehittäminen – Muhos).

Utajärvellä kunnostuskohteeksi nousi Oulujoen ylittävä riippusilta. Sillalle johtava viitoitus on puutteellinen Tervan tieltä ja sinne johtava tie on huonokuntoinen. Työssä ehdotettiin miettimään sitä mahdollisuutta, että sillalle vievä tie linjattaisiin toisin, jotta kulku sillalle olisi selkeämpi ja esteettömämpi. Sillan läheisyyteen voitaisiin suunnitella viihtyisiä pysähtymispaikkoja. Riippusillan välittömässä läheisyydessä, Oulujoen toisella puolella, sijaitsee olemassa oleva P-paikka, jonka kehittämiseen otettiin myös kantaa. Ajatuksena olisi, että matkailijat pääsisivät olemassa olevalta P-paikalta jalan rantaan ja voisivat ihailia sieltä kaunista jokinäköä (liite 4 Tervan tien maisemallinen kehittäminen – Utajärvi).

Utajärveltä löytyy myös toinen P-alue, jonka kehittämiseen otettiin kantaa. Kyseessä on Utasen yläpuolisen altaan pysähtymisalue, jonka kehittämisen kautta saataisiin aikaan viihtyisä, matkailijaa ilahduttava kokonaisuus. Altaan reunalle voitaisiin suunnitella virkistysalue, jossa matkailijat voisivat syödä eväitä ja harrastaa esimerkiksi melontaa, kalastusta, uintia jne. Laajimmat maisemanhoidolliset toimenpiteet kohdistuvat Utajärven keskustan alueelle, johon on mietitty vaihtoehtoisia toimenpiteitä alueen ulkonäön kohentamiseen.

Yksittäisten kuntien yksittäisten kehittämiskohteiden lisäksi opinnäytetyössä mietittiin myös koko aluetta koskevia kehittämiskohteita. Yhtenä ideana nousi esiin Tervan tie – infotaulujen suunnittelu ja toteuttaminen. Nämä ulkoasultaan yhtenäiset infotaulut sijoitettaisiin kuntien infopistealueille ja sopiville P-alueille Tervan tien varteen. Materiaalivalinnoissa suositaan tervattua puuta ja näin saataisiin tuotua tervantuoksu matkailijoiden aistittavaksi. Infotauluihin saadaan kerättyä paljon materiaalia kunkin paikkakunnan tervahistoriasta esim. QR koodien avulla. QR- koodit luetaan älypuhelimilla, joihin tällainen lukuohjelma on ladattavissa ilmaiseksi. Muita tervahistoriaan ja – kulttuuriin liittyviä ideoita ovat tervatynnyrinpuolikkaan muotoiset kesäkukkalaatikot ja tervasoihut -ledvalaisimet, joita voitaisiin sijoittaa sopiviin kohteisiin koko suunnittelualueen varrelle.

Alueella on laaja ja toimiva liikuntareitistö, jota voidaan nostaa rohkeammin matkailijoiden tietoisuuteen. Erilaisista liikuntareiteistä voidaan rakentaa valmiiksi toimintapaketteja liikunnasta kiinnostuneille matkailijoille ja esimerkiksi melonta on selkeästi sellainen liikuntamuoto, joka on nousussa liikuntaharrastajien keskuudessa ja jokaisesta suunnittelualueen kohteesta (Oulu, Muhos, Utajärvi) löytyy tähän hyvät mahdollisuudet. Ne vain pitää tuoda matkailijoiden tietoisuuteen. Lapsiperheille voidaan suunnitella koko perheen liikuttajaksi geokätköreittiä, joka kulkisi kaikkien kuntien alueella. Samaista reittiä voitaisiin hyödyntää myös esim. koululaisille niin, että geokätköreittien varrelle suunniteltaisiin luontoon, tervahistoriaan tai paikallishistoriaan liittyviä opastauluja. Myös näissä opastauluissa voidaan hyödyntää aikaisemmin mainittuja QR -koodeja.

Matkapuhelimia voidaan hyödyntää QR -koodien lukemisen lisäksi Tervan tien kehittämisessä myös muutoin. Niihin voidaan lähettää esimerkiksi Tervetuloa Tervan tielle – SMS viesti, kun autoilija saapuu tielle. SMS viestin yhteydessä toimitetaan linkki, mistä matkailija voi ladata puhelimeensa Tervan tie – sovelluksen, josta löytyy reitin mielenkiintoiset vierailukohteet ja

vaikkapa ruokailupaikat. Näitä erilaisia sovelluksia voidaan rakentaa myös aihepiireittäin, kuten esimerkiksi "Ervin jalanjäljillä", josta löytyy kaikki alueen Aarne Ervin suunnittelemat kohteet sekä lisätietoa niistä. Tervan tien kehittäminen on vasta alussa, mutta mahdollisuuksia on rajattomasti!

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli ensisijaisesti suunnittelualueen maisemallinen kehittäminen ja sitä kautta sen mielenkiintoisuuden lisääminen. Rinnalle nousivat myös tieteiden sijoituskohteiden sekä valaisemisella esiin nostettavien kohteiden kartoittaminen että tervahistorian kannalta tärkeiden kohteiden kehittämissuositukset. Tämä työ vastaa mielestäni hyvin asetettuihin tavoitteisiin ja voi toimia pohjana tuleville hankkeille, joissa matkailutietä kehitetään.

Opinnäytetyöni aikana kävin keskustelua Muhoksen kunnan, Utajärven kunnan ja Oulun kaupungin edustajien kanssa ja sain sieltä tukea omille ajatuksilleni, mutta myös vinkkejä siihen, mitä asioita kannattaa työstä pudottaa pois ja mitä kannattaisi vielä lisätä. Kävin myös keskustelun ELY – keskuksen edustajan ja Oulun kaupungin maisema-arkkitehdin kanssa. Oli erittäin mielenkiintoista olla mukana projektissa, jossa sain olla tekemisissä useiden eri sidosryhmien kanssa.

Työskentelyni eteni melko hyvin aikataulun puitteissa ja hyvään tulokseen sekä aikataulussa pysymiseen kannusti ohjausryhmän jäsenten positiivinen suhtautuminen opinnäytetyöhöni. Työn tekeminen oli erittäin mielenkiintoista, sillä tämä oli jotain ihan muuta, kuin mitä työkseni teen ja koen, että tämän työn kautta onnistuin saamaan ihan uuden ulottuvuuden omaan osaamiseeni. Suunnittelualueen laajuus ja sitä myöden työn laajuus toivat työskentelyyn haastetta jossa oli opeteltava rajaamaan todella tärkeät asiat vähemmän tärkeistä, ettei työstä olisi paisunut ihan valtavan laaja.

Maisemallisen kehittämisen suositusten tekeminen oli haastavaa siinä mielessä, että hoitotoimenpiteiden tärkeydestä ja laajuudesta on erilaisia mielipiteitä riippuen siitä, mistä suunnasta asiaa katsoo. Tiereunan vesakot aiheuttavat tien suunnasta näkemäesteen kauniille peltoaukealle, mutta toisaalta siinä kasvaessaan ne toimivat tuulensuojana tiereunassa ajavalle polkupyöräilijälle. Läpi työn on pyritty siihen, että kunkin kunnan alueelta on haettu samantyyppisiä kohteita, joihin on esitetty hoitotoimenpiteitä tai kehittämissuosituksia. Oli erittäin tärkeää, että ajoin itse suunnittelualueen päästä päähän useamman kerran, sillä vasta silloin näki, miten vauhti vaikuttaa eri kohteiden havaitsemiseen.

Tietaide nousi opinnäytetyön edetessä keskeisemmäksi asiaksi kuin olin alun perin ajatellut. Kun pääsin aiheeseen kunnolla sisälle, se vei kyllä minut mukanaan. Oli mielenkiintoista tutustua erilaisiin tietäidevaihtoehtoihin ja sitä kautta miettiä minkälaiset ratkaisut Tervan tiellä olisivat mahdollisia. Tietäide ei voi olla vain taidetta taiteen vuoksi, vaan sillä pitää olla joku merkitys alueelle, johon sitä suunnitellaan. Maisema Galleria – hankkeessa, viitostiellä, pohdittiin hankkeen alkuvaiheessa sitä, että voiko taide parantaa tieympäristöä. Itse vastaisin tähän kysymykseen, että kyllä voi. Ajoin tuon kyseisen viitostien osuuden läpi pimeänä talvi-iltana helmikuussa 2012. Erityisesti minua viehätti tuolla osuudella erilaiset valotaideteokset ja kuinka pienillä asioilla saadaan aikaan jotain todella kiehtovaa. Lumisiin kuusiin suunnataan tarkoin harkittu valo ja siinä se on – taideteos. Tietäiteen suunnittelua voidaan hyvin jatkaa samoilla periaatteilla Utajärven ja Vaalan rajalta vaikka Kuhmoon saakka eli kattamaan koko Tervan tien alue.

Tämä opinnäytetyöhän ei ole vielä mikään ohjekirja siitä, miten Tervan tiestä rakennetaan matkailijoita kiinnostava kohde. Se on kuitenkin toivottavasti antamassa ideoita siihen, miten yksittäiset kunnat voivat suunnittelualueen sisällä kohentaa omaa tiealuettaan. Se antaa myös vinkkejä kuntien yhteisille hankkeille, joista itse pidän merkittävimpänä tietäiteen ja valaistujen kohteiden saamista Tervan tien varrelle.

Tervan tien maisemallista kehittämistä tulee jatkaa myös Pohjois-Pohjanmaan alueelta eteenpäin Kuhmoon saakka. Näin saadaan käytyä koko tiealue läpi ja toivon mukaan tämä opinnäytetyö on omalta osaltaan piirtämässä niitä suuntaviivoja, joiden avulla kehittämistyötä jatkossa tehdään. Suunnittelutyötä tehtäessä on tärkeää, että perehdytään huolellisesti kunkin kunnan alueellisiin voimavaroihin ja tervahistoriaan ja sitä kautta saadaan ammennettua kehittämissideoita koko alueelle. Tervakulttuuri ja – historia on kuitenkin se johtotähti, jolla Tervan tie tuikkii toivottavasti kirkaana Suomen matkailuteiden verkostossa!

LÄHTEET

Sähköiset lähteet

Arvokkaiden alueiden kehittämishojeet. Hakupäivä 7.3.2012

http://www.ouka.fi/yleiskaavoitus/yleiskaavat/oulujoki/pdf/ohjeisto/Ohjeet_C.pdf

Arvokkaat maisema-alueet - Oulujoen laakso. Hakupäivä 17.1.2011

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=225272>.

E18 Väyläestetiikkaa välillä Koskenkylä – Kotka. Hakupäivä 11.11.2011

<http://www.freizimmer.fi/images/E18-valmisa.pdf>

Maisemanhoito – metsätalous ja maisemanhoito. Hakupäivä 10.11.2011

http://virtuoozi.pkky.fi/metsaverkko/Maisemanhoito/talousmetsien_maisemanhoito.htm

Natiolan Tourist Routes in Norway. Hakupäivä 26.9.2011

<http://www.nasjonaleturistveger.no/en>

Njut av vackra vägar – Bil – www.gp.se. Hakupäivä 10.3.2012

<http://www.gp.se/motor/bil/1.387478-njut-av-vackra-vagar>

Oulujokivarren osayleiskaava. Hakupäivä 12.2.2012

http://www.ouka.fi/yleiskaavoitus/yleiskaavat/oulujoki/pdf/kaava/Selostus_web_15012007.pdf

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 2011. Valtatien 22

kehittäminen välillä Oulu-Kajaani, esiselvitys. Hakupäivä 17.11.2011

http://www.ely-keskus.fi/fi/...ja.../Rapo_vt22_Oulu_Kajaani_2011.pdf

Päivänen, J. Kaituri, A. Regårdh, E. Saarikoski, P. Alajuntti, P. Ilveskorpi, L. 2004.

Tarkoituksenmukaista kauneutta. Kaupunkien pääväylien estetiikkaa III. Tiehallinnon selvityksiä 21/2004. Hakupäivä 7.12.2011

<http://alk.tiehallinto.fi/julkaisut/pdf/3200871-vtarkoituksenmukkauneutta.pdf>

RKY Museovirasto. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Hakupäivä 14.4.2012. http://www.rky.fi/read/asp/r_mkkartta.aspx?MAAKUNTA_ID=17

Rokua Geopark – Rokua – Maailman Pohjoisin Geopark. Hakupäivä 20.11.2011
<http://www.rokuageopark.fi/etusivu>

Rosu, S. 2010. Matkailuselvitys – Pohjanlahden rantatie. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen julkaisuja 19. Turun yliopisto. Hakupäivä 11.11.2011
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/63068/matkailuselvitys-rosu.pdf?sequence=1>

Saksan matkailutiet -Autoliitto. Hakupäivä 8.12.2011
http://www.autoliitto.fi/matkalla_ja_liikenteessa/tietoa_ja_vinkkejä_ulkomaan_matk/saksan_matkailutiet/

Scenic Road Drive a little loopy but not without it's charms. Hakupäivä 7.12.2011
<http://www.sfgate.com/cgi-bin/article.cgi?f=/c/a/2003/08/15/WBW2.DTL>

State Scenic Highway System (California) – Wikipedia, the free encyclopedia. Hakupäivä 7.12.2011
[http://en.wikipedia.org/wiki/State_Scenic_Highway_System_\(California\)](http://en.wikipedia.org/wiki/State_Scenic_Highway_System_(California))

Suomen Matkailutiet – esite – Autoliitto. Hakupäivä 24.10.2011
http://www.autoliitto.fi/matkalla_ja_liikenteessa/suomen_matkailutiet-esite/

Tervan tie – Tervan tie muinaisesta moderniin. Hakupäivä 12.9.2011
<http://www.tervantie.fi>

Tiehallinto, 2004. Matkailuteiden määrittely. Hakupäivä 1.11.2011
http://alk.tiehallinto.fi/julkaisut/pdf/1000080-v-04matkteiden_mperiaat.pdf

Tilastokeskus – käsitteet ja määritteet. Hakupäivä 14.12.2011
<http://www.stat.fi/meta/kas/matkailija.html>

Utajärven kunta. 2011. Perustiedot. Hakupäivä 10.11.2011

<http://www.utajarvi.fi/sivu/fi/utajarvi-info/perustiedot/>

Welcome, Scenic Drives USA. Hakupäivä 8.12. 2011

<http://www.scenicdrivesusa.com/>

Ympäristökasvatus kuvataiteessa. Hakupäivä 12.10.2011

<http://www10.edu.fi/kuvataide/>

Painetut lähteet

Harstela, P. 2007. Metsämaisemamme. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy

Mäkinen, K. Mahosenaho, T. 2003. Tiemaisema kuuluu kaikille. Puuston ja pensaikon hoito-
opas. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ja Tiehallinto.

Tielaitos, Oulun tiepiiri 1996. Tieympäristön tila: Luonto, maisema ja kulttuurihistoria

Raatikainen, R. 2001. MaisemaGalleria :ympäristötaidetta Viitostiellä 2000-2001 =
LandscapeGallery : environmental art project 2000-2001. Tiehallinto.

Kokoukset, keskustelut, sähköpostiviestit, kyselyt

Oulu-Kainuu hankkeen ohjausryhmän kokous 1.12.2011

Vallinranta, Metsäkouluntie 8, 90660 Oulu

Nuottimäki, P. 2011. Tervan tie –kysely

LIITTEET

LIITE 1 Tervan tien maisemallinen kehittäminen - tietaide

LIITE 2 Tervan tien maisemallinen kehittäminen - Oulu

LIITE 3 Tervan tien maisemallinen kehittäminen – Muhos

LIITE 4 Tervan tien maisemallinen kehittäminen - Utajärvi

Tervan tien maisemallinen kehittäminen - tietaide

OULU

TERVAN TIEN MAISEMALLINEN KEHITTÄMINEN - TIETAIDE

- Tervan tie
- Ehdotus valaistavaksi kohteeksi
- Ehdotus tietaiteen sijoituspaikaksi
- Kuntaraja

TERVAN TIEN MAISEMALLINEN KEHITTÄMINEN – OULU

Minna Hänninen
Opinnäytetyö
Kevät 2012
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

SISÄLLYS

1 SUUNNITELUALUE.....	3
1.1 Sijainti.....	3
1.2 Alueen ominaispiirteitä ja maisemakuvallisesti arvokkaat kohteet.....	3
1.3 Kallio – ja maaperä.....	4
1.3 Arvokkaat luonto- ja kulttuurikohteet.....	5
2 SUUNNITELUALUEEN MAISEMANHOIDOLLISET KOHTEET, KEHITETTÄVÄT ALUEET / KOHTEET SEKÄ TIETAIDE	6
2.1 Yleistä.....	6
2.2 Maisemanhoidolliset toimenpiteet.....	6
2.3 Erityiskohteet ja kehittämissideat	6
2.4 Tietaidekohteet ja valaistavat kohteet.....	7
3 HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ JA OPPAITA.....	8
LÄHTEET.....	9

1 SUUNNITELUALUE

1.1 Sijainti

Opinnäytetyön suunnittelualue rajautuu Pohjois-Pohjanmaan alueelle käsittäen Oulun, Muhoksen ja Utajärven yht. n. 80 kilometriä Oulusta kohti Kajaania. Aluetta halkova tie on valtatie 22, ja se on osa Tervan tietä, joka jatkuu aina Kuhmoon saakka. Suunnittelualue käsitti maisemanhoidollisesta näkökulmasta tien reunavyöhykkeet, sekä ne jokivarren alueet, joiden käsittelyllä mahdollistettiin vesistönäkymien avautuminen valtatie 22:lle. Tietaidenäkökulma käsitti tiealueen sekä sellaiset yksittäiset kohteet, jotka näkyvät valtatie 22:lle ja jotka voitaisiin nostaa valaistuksella esiin. Tähän liitteeseen on koottu suunnittelualueen Oulua koskeva osuus.

1.2 Alueen ominaispiirteitä ja maisemakuvallisesti arvokkaat kohteet

Suunnittelualueesta suuri osa kuuluu Oulujokilaakson maakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen. Oulun Turkansaaresta Muhoksen Leppiniemeen kuuluva osuus luetaan myös valtakunnallisesti arvokkaaksi alueeksi. (Arvokkaiden alueiden kehittämisohjeet, hakupäivä 7.3.2012.)

Oulun osuus suunnittelualueesta on maastoltaan hyvin alavaa ja alueen luonnolliset korkeuserot ovat pieniä. Rannikkoalueelle on tyypillistä maan kohoaminen, joka on Oulun alueella noin 9 millimetriä vuodessa. (Oulu-Wikipedia, hakupäivä 7.3.2012.)

Maisemallisesti arvokkaita alueita, jotka näkyvät myös Tervan tielle, ovat Vasankankaan kylä ja Pikkaraisenkyliä. Vasankankaan kylärakenne on harva ja nauhamainen ja pääraitilta poikkeaa pikkuteitä pihoihin. Se sijaitsee 12 kilometrin päässä Oulun keskustasta Muhoksen suuntaan ja sijoittuu kapealle kaistaleelle valtatie 22:n ja Oulujoen väliin. Vasankankaan rakennuskanta on vaihtelevan ikäistä ja monipuolista. Alueelta löytyy maanviljelysaloja, asuinrakennuksia, koulu urheilukenttineen sekä hevostiloja. Pikkaraisenkyliä puolestaan sijaitsee lähellä Muhoksen rajaa, Oulujoen ja valtatie 22:n välisellä kumpareella. Kylä muodostuu monista vanhoista asuinrakennuksista ja niihin liittyvistä talousrakennuksista ja kylämaisemaan liittyvät olennaisesti

laajat peltoaukeat ja metsiköt. Kylä edustaa hyvin perinteistä jokilaaksojen selänteille ja kumpareille sijoittuvaa ryhmäkylätyyppiä. (Arvokkaiden alueiden kehittämissuunnitelmat, hakupäivä 7.3.2012.)

KUVIO 1. Vasankangas

KUVIO 2. Pikkaraisenkylä

(kuvat Maisemasuunnittelun menetelmäopintojakso)

Konttisentien ympäristö on kaunis kokonaisuus, joka haarautuu valtatie 22:sta omaksi lenkikseen joen puolelle. Alueen maisemakuva muodostuu pienipiirteisestä, monimuotoisesta jokimaisemasta sekä Konttisenkankaan mäntymetsistä ja siellä on useita niin kulttuurihistoriallisesti kuin rakennustaiteellisesti arvokkaita kohteita mm. Madekosken koulu. Konttisentie yhdistää historiallaan alueen myös Muhokseen ja Utajärveen, sillä se noudattaa edelleen 1700-luvulta periytyvän Keisarintien linjausta. Konttisentie on osa valtakunnallista pyöräilytiEVERKOSTOA. (Arvokkaiden alueiden kehittämissuunnitelmat, hakupäivä 7.3.2012.)

1.3 Kallio – ja maaperä

Tervan tie kulkee kahden kallioperätyypin rajakohteessa Oulusta Muhokselle. Tien lounais- ja luoteispuolella kallioperä on jotunista hiekkakiveä ja saviliusketta. Tien koillis- ja kaakkoispuolella kallioperä muuttuu myöhäisorgaaniseksi graniitiksi, joka on syntynyt 1850 - 1800 milj. vuotta sitten. (Oulun seudun ympäristön tila 2009, hakupäivä 11.2.2012.)

Maaperä Oulun alueella on pääosin moreenia, jonka mannerjätikkö irrotti, kuljetti ja kerrosti alueelle. Viimeisen jäätikön perääntyessä muodostui alueelle yli 6 km pitkä ja osittain jopa 1,5 km leveä harjujakso. Tähän harjujaksoon kuuluu Oulun ja Muhoksen raja-alueella sijaitseva Hangaskangas. Alueella on myös runsaasti turvekerrostumia. (Oulun seudun ympäristön tila 2009, hakupäivä 11.2.2012.)

1.3 Arvokkaat luonto- ja kulttuurikohteet

Suunnittelualueella on useita arvokkaita luonto- ja kulttuurikohteita. Oulun alueella erityisiä luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä alueita ovat Juurusoja, Kourinoja, Sutelankankaan umpeenkasvuluhta sekä Vasanoja. Vasankankaan alueella sijaitsee luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä kosteikko ja kosteikkopellot. Samalla alueella on myös vanha peltotie, jossa on maisemallisesti arvokas koivurivistö. (Oulujokivarren maisemaselvitys ja maisemanhoitosuunnitelma, hakupäivä 7.3.2012.)

Luonnonsuojelukohteiksi Oulussa – Tervan tietä koskettavalla alueella - on merkitty Juurusojan kuusikko, Hangaskankaan harjualueet sekä Tuohino-ojan ympäristö lähteineen. Oulun Pikkaralasta löytyy myös kaksi luonnonmuistomerkkiä; Hiltulantien kuusikuja ja Pukintien maisemamänty. (Oulujokivarren maisemaselvitys ja maisemanhoitosuunnitelma, hakupäivä 7.3.2012.)

2 SUUNNITELUALUEEN MAISEMANHOIDOLLISET KOHTEET, KEHITETTÄVÄT ALUEET / KOHTEET SEKÄ TIETAIDE

2.1 Yleistä

Suunnittelualan Oulun osuus on jaettu viiteen osa-alueeseen (katso kartta Tervantien maisemallinen kehittäminen – Oulu). Jokaisesta viidestä osa-alueesta on tehty A4-kokoinen kartta, johon on merkitty symbolein alueen hienot maisemat/näkymät ja erityiskohteet, jotka tulee huomioida alueen suunnittelussa, erityiset maisemalliset yksityiskohdat (mm. maisemapuut), maisemanhoitokohteet sekä tieteiden sijoituskohteet ja valaistuksella esiin nostettavat kohteet.

Näille osa-aluekarttoille on laadittu vastaavat kohdekortit, joissa on tekstin ja valokuvien avulla selitetty kyseisen kohteen hoitotoimenpiteet. Tieteiden sijoituskohteet sekä valaistuksella esiin nostettavat kohteet on lisäksi merkitty koko suunnittelualan kattavaan karttaan (liite 1 Tervantien maisemallinen kehittäminen – tieteide). Lisäksi koko suunnittelualuetta koskevat kehittämisideat on koottu yhdeksi kokonaisuudeksi.

2.2 Maisemanhoidolliset toimenpiteet

Oulun osuudella maisemanhoidolliset toimenpiteet ovat pääasiassa tienvarsivesakoiden raivaamista. Muutamia kohteisiin on esitetty puuston harventamista tai aukottamista niin, että niiden takana oleva kaunis näkymä saadaan esiin. Maisemanhoidolliset toimenpiteet on merkitty karttoihin ja kohdekortteihin merkinnällä .

2.3 Erityiskohteet ja kehittämisideat

Oulun osuuden ehdoton erityiskohde on Turkansaari. Turkansaaren kehittämisideat lähtevät jo ihan Tervan tien risteyksestä ja erilaisia maisemanhoidollisia ohjeita on Turkansaareen johtavalle sillalle asti. Nämä ohjeet löytyvät kohdekortista 3. Erityiskohteet on merkitty karttoihin ja kohdekortteihin merkinnällä .

Turkansaari on hieno matkailukohde ja se on ainoa paikka Tervan tien Pohjois-Pohjanmaan osuudella, jossa voi nähdä tervahaudan polttoa paikan päällä. Turkansaaren kehittämisessä kannattaa keskittyä alueelle johtavan viitoituksen ja paikoitusalueen kehittämiseen. Paikoitusaluetta saadaan selkeytettyä esim. matalilla pensasistutuksilla, jotka ohjaavat autoilijoita paikoittamaan autonsa oikein. Paikoitusalueen ilmettä kohennetaan tervahistoriaan liittyvällä esineistöllä esim. tervaveneellä, tervatynnyreillä jne. ja sinne pystytetään Tervan tie – infotaulu, jossa kerrotaan paikan historiasta. Kehittämiskohteet on merkitty karttoihin ja kohdekortteihin merkinnällä .

Myös vierailijoiden ohjaaminen paikoitusalueelta saaren suuntaan mietitään uudelleen. Tällä hetkellä paikoitusalueella tulee sellainen olo, ettei oikein tiedä mihin suuntaan tässä pitää mennä. Selkeä viitoitus opastaa myös ensikertalaiset suoraan oikeaan suuntaan. Ennen saaren johtavaa siltaa tienreunapuusto muodostaa komean kujanteen. Se saadaan vielä selkeämmäksi vesakonraivauksella ja varovaisella puuston harvennuksella. Harvennuksen tarkoituksena on korostaa kujamaista tunnelmaa.

Muita erityiskohteita Oulun osuudella ovat Heikkilänkankaan P-alueen kehittäminen, Ellinmaan ulkoilualueen kehittäminen sekä Pikkaraisen kylän valtakunnallisestikin merkittävän kulttuurihistoriallisen ympäristön vaaliminen. Heikkilänkankaan ja Ellinmaan alueelle esitettävät kehitysideat löytyvät kohdekorteista 1 ja 2. Pikkaraisen kylän alueen hoito-ohjeita löytyy kohdekortista 5.

2.4 Tietaidekohteet ja valaistavat kohteet

Oulun osuuden tietaidekohteet on valittu ensisijaisesti sen mukaan, että sijoituspaikka näkyy hyvin molemmista suunnista lähestyttäessä. Turkansaaren kohdalla taideteoksen tehtävänä on myös herättää matkailijoiden kiinnostus – taideteos toimisi siis maamerkinä Turkansaaren tienristeyksessä.

Valaistaviksi kohteiksi on valittu sekä rakennettuja kohteita että luonnonkohteita. Näiden valinnassa on pyritty yllätyksellisyyteen ja ennen kaikkea valittujen luonnonkohteiden korostamiseen valaisulla. Tietaidekohteet on merkitty osa-alue kortteihin merkinnällä ja valaistavat kohteet merkinnällä .

3 HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ JA OPPAITA

- Tiemaisema kuuluu kaikille. Puuston ja pensaikon hoito-opas. Mäkinen, K. Mahosenaho, T. 2003. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ja Tiehallinto
 - Maisemanhoito – metsätalous ja maisemanhoito.
http://virtuoo.si.pkky.fi/metsaverkko/Maisemanhoito/talousmetsien_maisemanhoito.htm
 - Museoviraston korjauskortisto.
<http://www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/rakennusperinto/restaurointi/korjauskortit>
 - ProAgria Oulun maa- ja kotitalousnaisten maiseman- ja luonnonhoitosivusto (http://www.proagriaoulu.fi/fi/maiseman- ja_luonnonhoito/)
Kortit julkaistaan 6/2012
- Energiapuun korjuu maisemanhoitokohteilla -ohjekortit
1. Yleisiä ohjeita työn suunnitteluun ja toteutukseen
 2. Näkymien avaus
 3. Tienreunametsä
 4. Joenranta
 6. Viljelykäytöstä poistunut pelto
- Arvokkaat maisema-alueet - Oulujoen laakso
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=225272>.
 - Raatikainen, R. 2001. MaisemaGalleria :ympäristötaidetta Viitostiellä 2000-2001 = LandscapeGallery : environmental art project 2000-2001. Tiehallinto.
 - Maaseutuvirasto.Ympäristötuen neuvonnalliset oppaat
<http://www.mavi.fi/fi/index/viljelijatuuet/oppaatjaohjeet/ymparistotuenneuvonnallisetoppaat.html>
 - Kulttuuriympäristö maakuntakaavoituksessa
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=131974&lan=fi>
 - Näkymiä ympäristöön
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=113910&lan=fi>
 - Ohjeet riukuaidan tekoon
www.vsperinnemaisemat.net/Riukuaita.pdf

LÄHTEET

Oulujokivarren maisemaselvitys ja maisemanhoitosuunnitelma. Hakupäivä 7.3.2012

http://www.ouka.fi/yleiskaavoitus/yleiskaavat/oulujoki/pdf/selv/maisema/maiseu_raportti.pdf

Arvokkaiden alueiden kehittämissuunnitelmat. Hakupäivä 7.3.2012

http://www.ouka.fi/yleiskaavoitus/yleiskaavat/oulujoki/pdf/ohjeisto/Ohjeet_C.pdf

Oulu-Wikipedia. Hakupäivä 7.3.2012

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Oulu>

Oulun seudun ympäristön tila 2009, Hakupäivä 11.2.2012

<http://www.ouka.fi/ymparisto/pdf/Oulun%20seudun%20ympariston%20tila%202009.pdf>

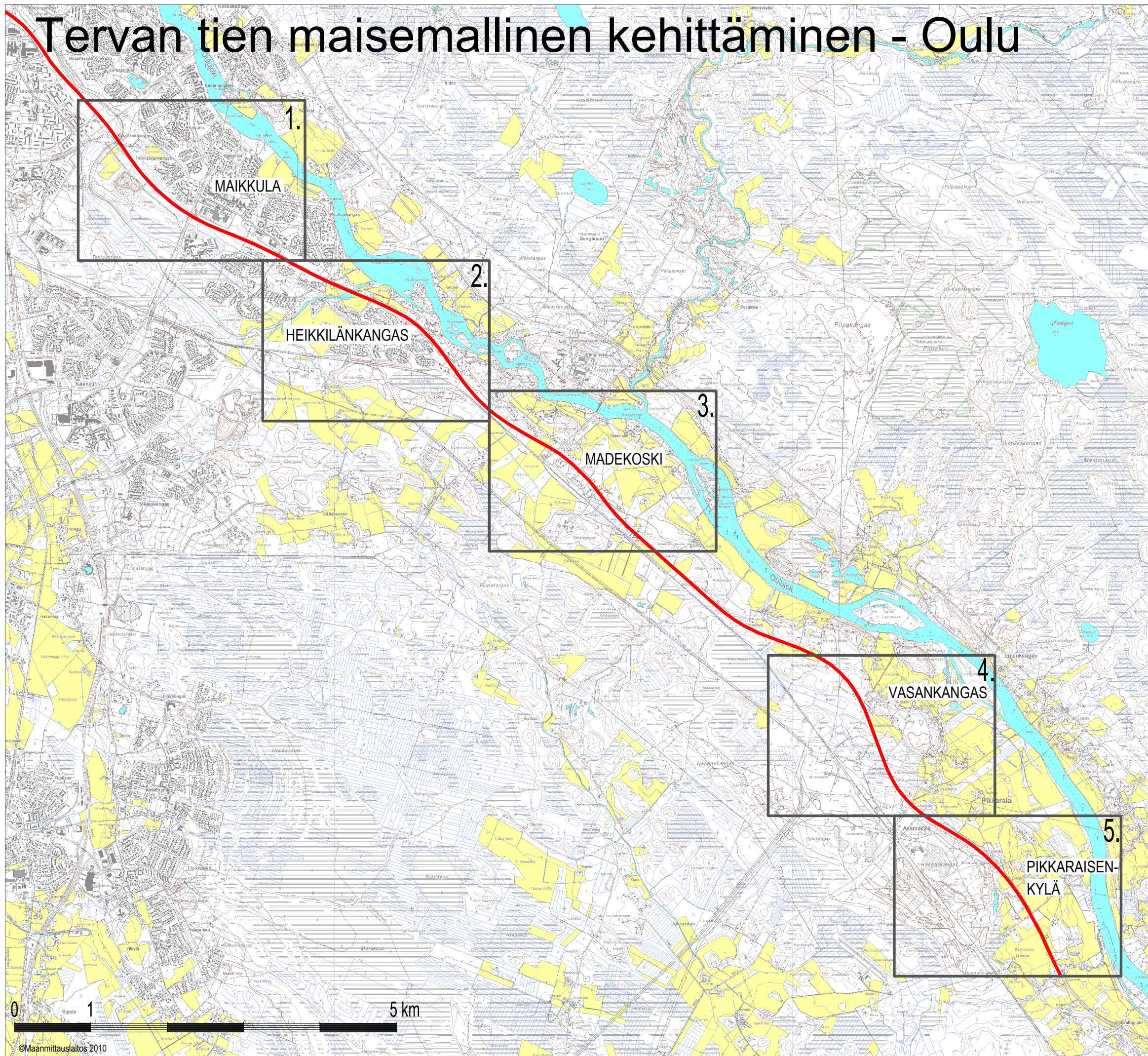
Tervan tien maisemallinen kehittäminen - Oulu

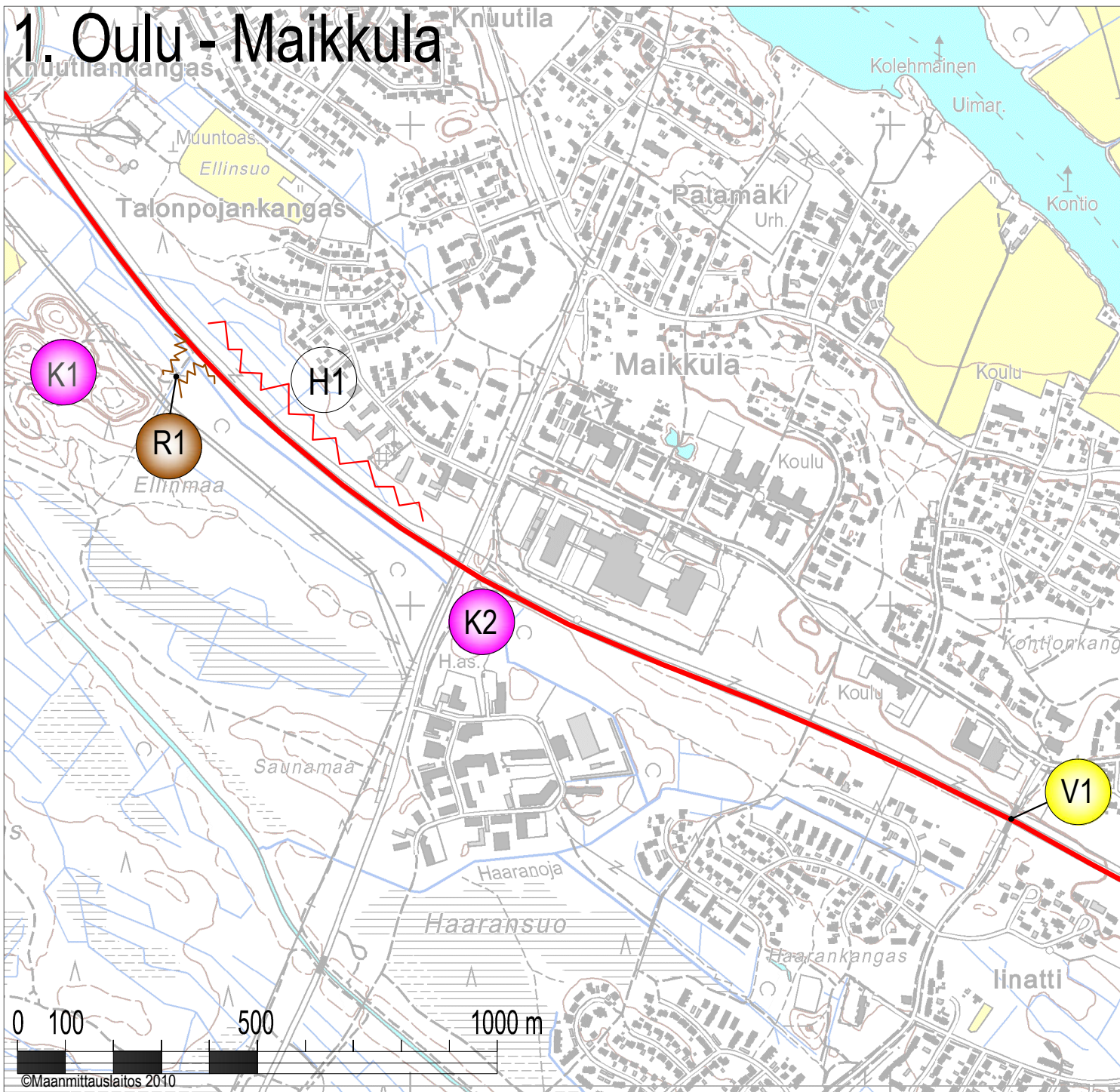
TERVAN TIEN MAISEMALLINEN KEHITTÄMINEN - OULU

Maisemahoitokorttien aluejako:

1. Oulu - Maikkula
2. Oulu - Heikkilänkangas
3. Oulu - Madekoski
4. Oulu - Vasankangas
5. Oulu - Pikkaraisenkylä

1. Oulu - Maikkula

Tervan tie

Puutteellinen maisemointi

Tienreunan vesakon raivaus

Hiiposen liikuntapuisto - Ellinmaa

Maikkulan risteysalue

Ehdotus valaistavaksi kohteeksi

MAISEMAHÄIRIÖ / -VAURIO

H1 Puutteellinen maisemointi.

Metsäalueen valmentamishakkuuta ei ole tehty hyvissä ajoin ennen kaivantotöitä ja tuloksena on riukukasvuinen suora metsänreuna. Raivausjätteet (risut ym.) ovat vielä maastossa.

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Ellinmaalle kääntyvän tien tienvarret raivataan, jotta näkymä kevenee

Ohjeita tienreunavyöhykkeen hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit - 3 . Tienreunametsä

KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA

K1 Hiirosen ulkoilupuisto – Ellinmaa

Ellinmaan aluetta on mahdollista kehittää hienoksi maastopyöräily ja BMX-pyöräilypaikakasi. Kehittämisen yhteydessä tehdään viitoitus Tervan tieltä ja alueelle varataan alue autojen pysäköimistä varten.

K2 Maikkulan risteysalue

Maisemallisesti sekavan näköinen alue, jota voisi kehittää esimerkiksi istutusten uudelleen suunnittelulla. Oulusta tultaessa risteysalueen oikealle puolelle jää hieman epäsiistin näköinen vesakoitunut metsäalue, johon suositellaan tehtäväksi vesakonraivausta.

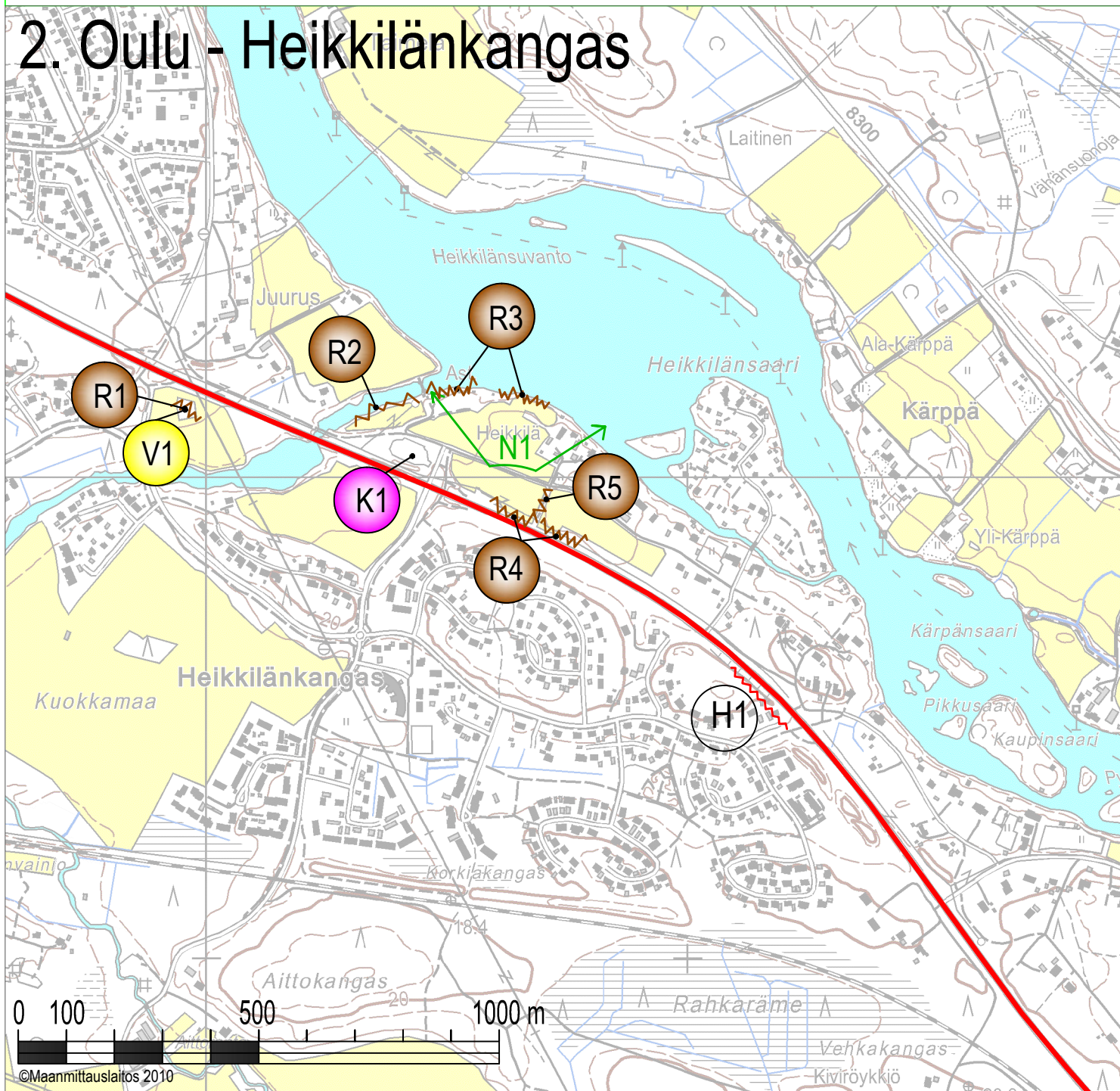
TIETAIDEKOhteet JA VALAISTAVAT KOhteet

V1 Tervan tien ylittävä silta (Maikkulan ja linatin välillä).

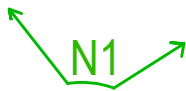
Sillan valaiseminen voidaan toteuttaa monin eri keinoin. Esimerkiksi valonheittimillä ja led-valonauhoilla.

2. Oulu - Heikkilänkangas

Tervan tie

Jokinäkymä

Häiritsevä näkymä tielle

Metsäsaarekkeen vesakon-raivaus

Ojanvarren puusto

Jokirannan puusto

Tienreunavesakon raivaus

Tienreunavesakon raivaus

Heikkilänkankaan P-alue

Ehdotus valaistavaksi kohteeksi

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

N1 Jokinäkymä

Heikkilänkankaan kohdalla on Tervan tien Oulun osuuden paras jokinäkymä.

MAISEMAHÄIRIÖ / -VAURIO

H1 Häiritsevä näkymä tielle

Yksityispihan näkymä Tervan tielle on ikävän sekava.

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Metsäsaarekkeen vesakon raivaus.

Metsäsaarekkeen vesakko raivataan ja samalla poistetaan mäntyjen alla kasvavaa pikkupuustoa.

Google street view .-linkki <http://g.co/maps/h36tp>

Ohjeita metsäsaarekkeen hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 tai Mavin- sivuilta www.mavi.fi pdf-julkaisu Reunavyöhykkeiden ja metsäsaarekkeiden hoitokortti.

R2 Ojanvarren puusto

Ojanvarren puuston aukottamisella ja vesakonraivauksella saadaan kevennettyä ojanvarren reunakasvillisuutta ja aukaistua näkymää toiselle reunalle. Tällä toimenpiteellä saadaan avoimuuden tunnetta P-alueelle.

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.24-25 tai Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 4. Joenranta

R3 Jokirannan puuston aukottaminen ja vesakoiden raivaus.

Puuston aukottamisella ja vesakonraivauksella saadaan avattua kaunis ja pitkä näkymä Tervan tieltä joelle.

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.24-25 tai Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 4. Joenranta

R4 Tienreunavesakon raivaus

Tienvarren vesakoiden raivauksella ja olemassa olevan puuston aukottamisella saadaan aukaistua hieno näkymä Tervan tieltä peltoaukealle ja peltoaukean yli joelle.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.30 – 31

R5 Tienreunavesakon raivaus

Pellon läpi kulkevan tien reunavesakko raivataan ja olemassa olevaa puustoa aukotetaan niin, että Tervan tieltä aukeaa avoimempi näkymä peltoaukealle.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.3- 31

KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA

K1 Heikkilänkankaan P-alue

Heikkilänkankaan P-alue sijaitsee hienolla paikalla joen läheisyydessä. Aluetta kehitetään matkailijaystävällisempään suuntaan tuomalla alueelle kiinteät penkit ja pöydät sekä wc:n. Lisäksi alueelle pystytetään Tervan tie infotaulu, johon kerätään tietoa Oulun tervahistoriasta.

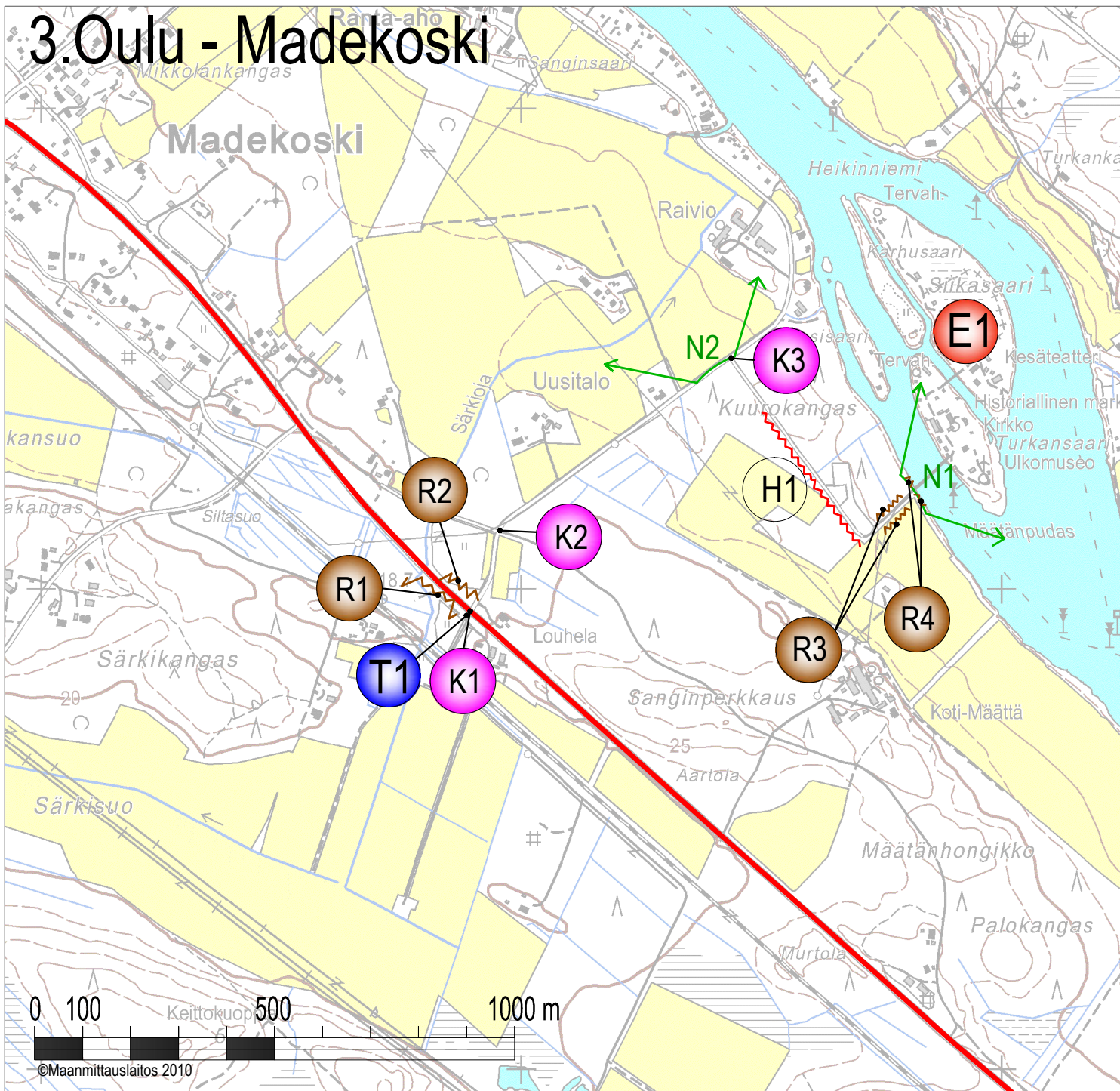
Lisäksi jokea voitaisiin hyödyntää alueella nykyistä enemmän tarjoamalla matkailijoille uintimahdollisuus, melontamahdollisuus ja kalastusmahdollisuus. Kesällä alueella voisi toimia esim. kesäkahvila /-kioski.

TIETAIDEKOHTEET JA VALAISTAVAT KOHTEET

V1 Metsäsaareke

Metsäsaarekkeesta valaistaan muutama mänty alhaalta ylöspäin suunnatuilla valaisimilla.

3. Oulu - Madekoski

Tervan tie

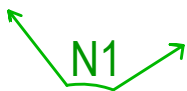
Turkansaaren ulkomuseo

Tienreunan vesakon-raivaus

Tienristeys Tervan tieltä Turkansaareen

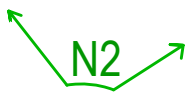
Jokinäkymä

Liittymän vesakon-raivaus

Turkansaareen johtava tie

Peltonäkymä

Puukujanteen esiin raivaus

Turkansaaren P-alue ja saareen johtava tie

Avohakkuu

Jokivarren vesakon-raivaus

Ehdotus tietaitteen sijoituspaikaksi

ERITYISKOHDE

E1 Turkansaaren ulkomuseo (valtakunnallisesti arvokas alue)

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

N1 Jokinäkymä

Turkansaareen johtavalta sillalta avutuvat hienot näkymät joen molempiin suuntiin. Jotta näkyvyys pysyy hyvänä, on sillanreunassa olevaa vesakkoa poistettava.

N2 Peltonäkymä

Turkansaaren tien varrella ennen Turkansaareen kääntyvää tietä, avautuvat kauniit peltonäkymät. Näkymän pidetään auki säännöllisellä tienvarsivesakon ja pelto-ojien vesakon poistolla.

MAISEMAHÄIRIÖ / -VAURIO

H1 Avohakkuu

Turkansaaren paikoitusalueen reunalla on melko tuore avohakkuualue. Näkymää eheytetään suojaistutuksin tai esimerkiksi rakentamalla tienreunaan perinteinen riukuaita.

Ohjeet riukuaidan tekoon mm. www.vsperinnemaisemat.net/Riukuaita.pdf

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Tienvarren vesakonraivaus

Tienvarren vesakonraivauksella saadaan avattua näkymä peltoaukealle.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.30 - 31

R2 Liittymän vesakonraivaus

Liittymän näkyvyyttä Oulun suunnasta parannetaan raivaamalla Turkansaareen johtavan tien ja Tervan tien välinen tienvarsipusikko.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.30 – 31 tai Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit - 3 . Tienreunametsä

R3 Puukujanteen esiin raivaus

Turkansaareen johtavan puukujanteen raivaaminen esiin pienikasvuisempaa puustoa harventamalla ja vesakkoa poistamalla.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31 tai Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit - 3 .
Tienreunametsä

R4 Jokivarren vesakonraivaus

Turkansaareen johtavan sillan mantereen puoleisen pään reunojen vesakonraivaus.

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.24-25 tai Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit - 4. Joenranta

KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA

K1 Tienristeys Tervan tieltä Turkansaareen

Tällä hetkellä risteysalue on heikosti havaittavissa, vaikka tien molemmissa suunnissa on jo risteyksestä ennakkoon ilmoittavat kyltit. Risteuksen alueen maisemanhoidollisin keinoin ja esimerkiksi tietaitteen avulla risteys saadaan helpommin havaittavaksi.

K2 Turkansaareen johtava tie

Tervan tieltä kääntyäessä tien perille asti viitoittamiseen tulee kiinnittää huomiota.

K3 Turkansaaren P- alue ja saareen johtava tie

Turkansaarentien ja Sanginsaarentien risteykseen selkeämpi viitoitus. Paikoitusaluetta jaetaan matalilla pensasistutuksilla alueisiin, joiden avulla autojen paikoittaminen selkeytyy ja paikoitusalueen infotaulu uusitaan.

Paikoitusalueen infotaulun yhteyteen tervaperinteeseen liittyvää esineistöä esim. tervatynnyreitä ja tervavene ja paikoitusalueelta selkeä opastus mihin suuntaan on lähdettävä, jotta pääsee Turkansaaren museoalueelle.

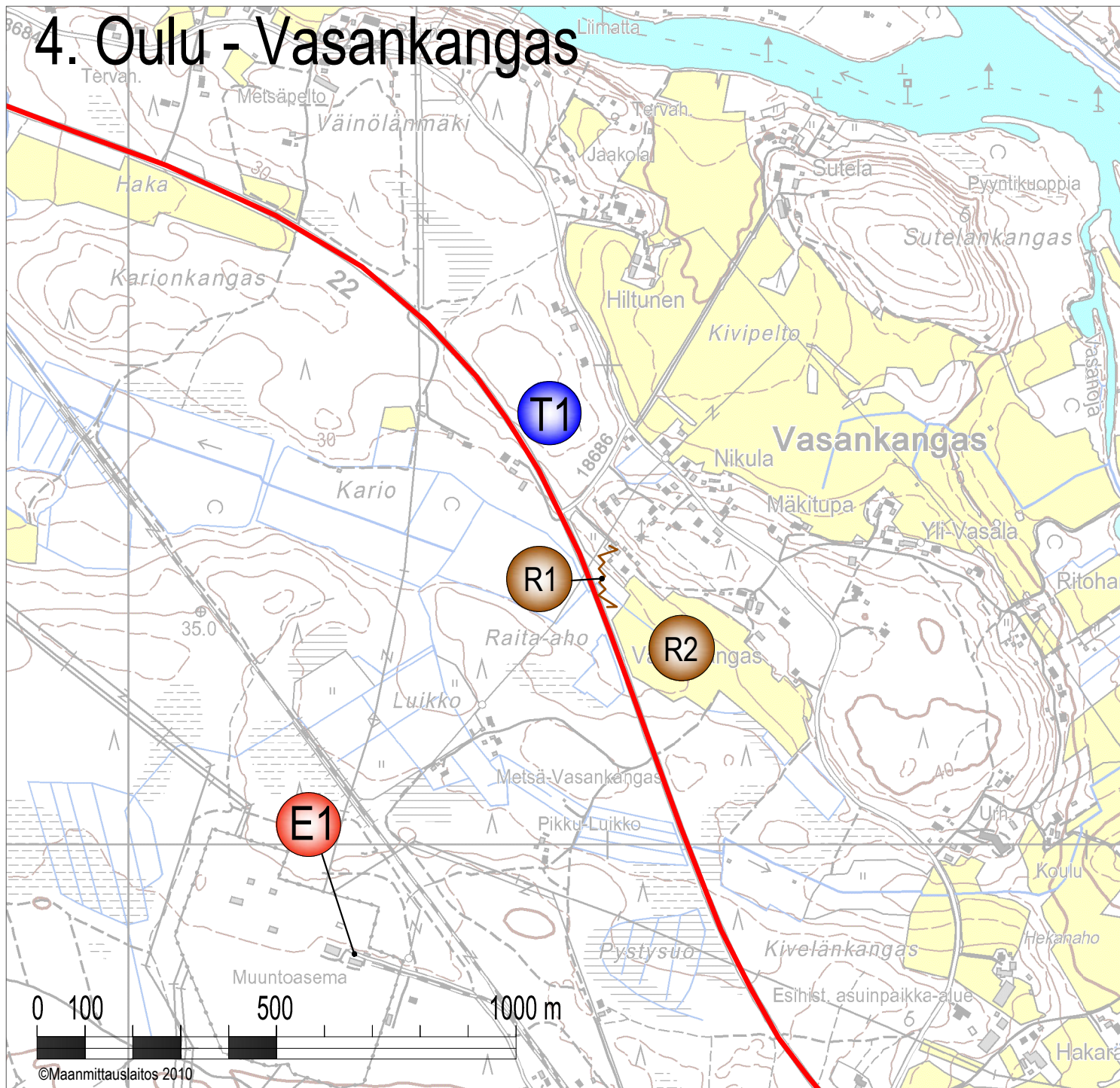

TIETAIDEKOhteet JA VALAISTAVAT KOhteet

T1 Turkansaaren tienristeys.

Risteykseen suunnitellaan taideteos, jonka avulla risteys on helpompi hahmottaa. Taideteosta suunniteltaessa on muistettava se, että teoksen mittakaavan tulee olla riittävän suuri, että teoksen havaitsee ohiajavasta autosta. Aiheena voi olla esimerkiksi suureen mittakaavaan venytetty merimerkki, maitolaituri tai isot tervatynnyrit.

4. Oulu - Vasankangas

Tervan tie

Pikkaralan
muuntoasema

Ehdotus tietaitteen
sijoituspaikaksi

Vesakon raivaus

Puuston harventaminen
ja vesakon raivaus

ERITYISKOHDE

E1 Pikkaralan muuntoasema

Muuntoaseman suunnittelija on Aarne Ervi.

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Vesakonraivaus

Tienvarsien ja pelto-ojien vesakonraivausta, joiden avulla aukaistaan näkymää peltoaukealle. Tarvittaessa harvennetaan myös olemassa olevaa puustoa.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.30 - 31

R2 Puuston harventaminen ja vesakonraivaus.

Puuston harventamisella ja vesakonraivauksella saadaan aukaistua näkymää peltoaukealle.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31 tai

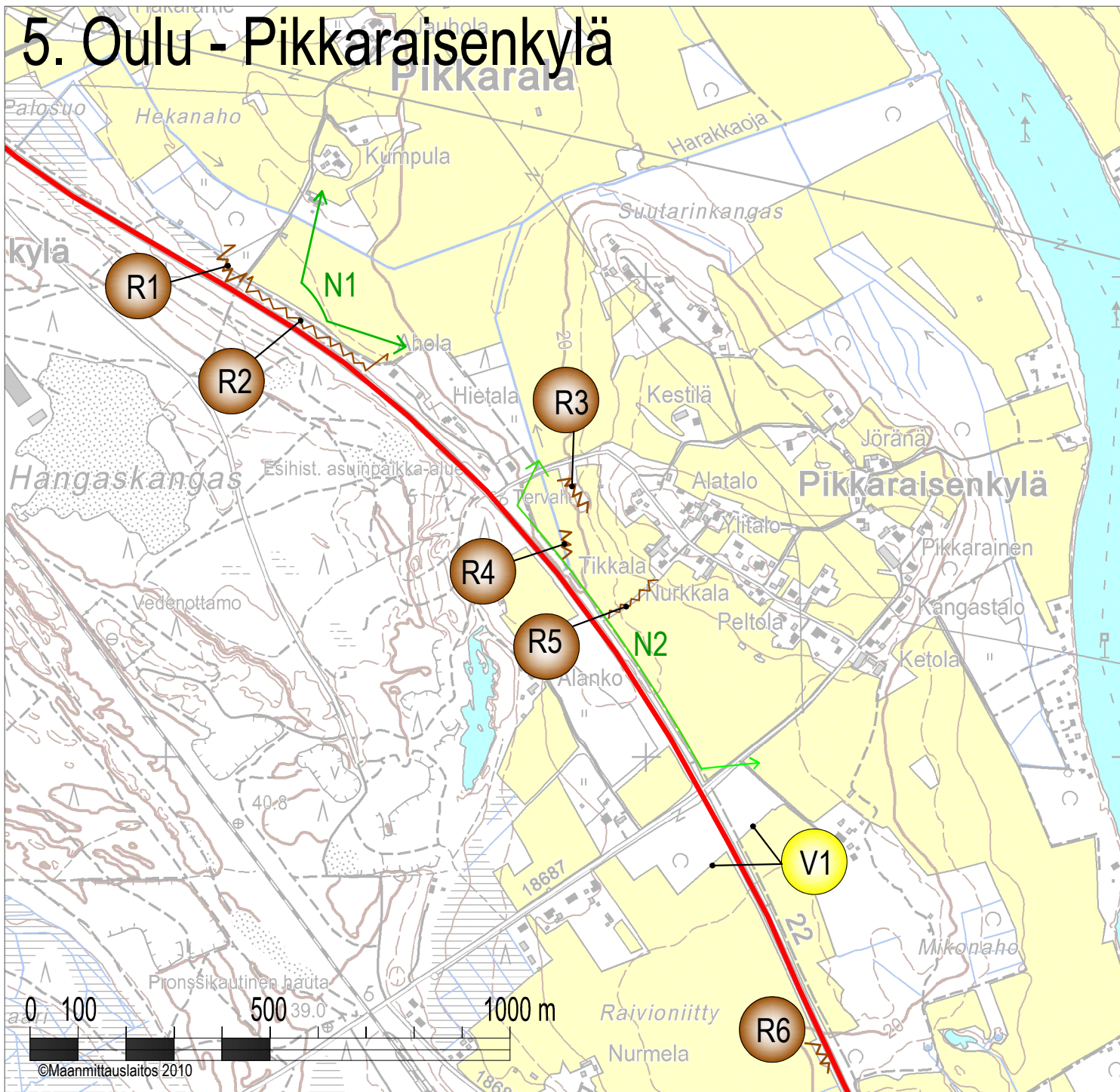
Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 3. Tienreunametsä

TIETAITEEN SIJOITUSPAIKKA

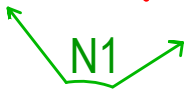
T1 Tietaitteen sijoituspaikaksi ehdotetaan Muhoksen suunnalta tultaessa tien oikeassa reunassa oleva maaleikkausta. Tämä alue näkyy pitkälle molemmista suunnista lähestyttäessä.

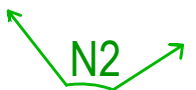
5. Oulu - Pikkaraisen kylä

Tervan tie

Peltonäkymä

Kylänäkymä

Puuston harventaminen

Männikön harventaminen

Metsäsaareke

Pelto-oja

Peltotie

Tienreunapuusto

Ehdotus valaistavaksi kohteeksi

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

N1 Peltonäkymä

Tienvarsiharvennuksen jälkeen saadaan aukeamaan hieno peltonäkymä, joka jatkuu joen toiselle rannalle. Jotta näkymä pysyy avonaisena on pelto-ojien vesakonraivaus toteutettava säännöllisesti 2-3 vuoden välein.

N2 Kylänäkymä

Tervan tieltä hieno näkymä Pikkaraisen kylän suuntaan sekä Oulun, että Muhoksen suunnasta ajettaessa. Kylänäkymän avoimena pysyminen varmistetaan säännöllisellä tienvarsien ja pelto-ojien vesakonraivauksella.

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

Yleisohjeena voidaan sanoa, että Pikkaraisen kylän alueelle kannattaa pitää tienvarsojien ja pelto-ojien vesakonkasvu kurissa säännöllisillä raivauksilla (2-3 vuoden välein). Näin saadaan pidettyä peltonäkymät avoimina ja yhtenäisinä.

R1 Puuston harventaminen

Puustoa harventamalla saadaan avattua kaunista peltonäkymää Oulun suunnasta ajaville.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille - julkaisu s.16-19 ja 30-31 tai

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

R2 Männikön harventaminen

Männikön harventaminen ja niiden välissä kasvavien kuusien poistaminen avaavat hienon näkymän laajalle peltoaukealle ja joen yli vastakkaiselle rannalle.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille - julkaisu s.16-19 ja 30-31

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 3. Tienreunametsä

R3 Metsäsaareke

Peltoalueen reunalla kasvava koivusaareke harvennetaan ja suoritetaan vesakonraivaus. Saarekkeen edessä oleva pelto-oja raivataan vesakkokasvustosta

Ohjeita metsäsaarekkeen hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 tai maaseutuviraston sivuilta www.mavi.fi pdf-julkaisu Reunavyöhykkeiden ja metsäsaarekkeiden hoitokortti

R4 Pelto-oja

Pelto-ojan vesakonraivaus, ettei siitä muodostu näkemäeste Pikkaraisen kylän suuntaan.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31

R5 Peltotie

Pyörätieltä rakennuksille johtavan tien ojanvarren vesakot ja puusto katkaisevat yhtenäisen peltonäkymän. Vesakko raivataan ja puita rytmitetään niin, että näkymä saadaan avoimemmaksi ja yhtenäiseksi.

Google street view-linkki <http://g.co/maps/dwr75>

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31 tai

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

R6 Tienreunapuusto

Tienvarressa kasvavan koivuryhmän alta raivataan vesakkokasvusto pois.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31

TIETAIDEKOhteet JA VALAISTAVAT KOhteet

V1 Kasvatuskoivikot Tervan tien molemmin puolin.

Valaistus voidaan toteuttaa alhaalta ylöspäin suunnatuilla kohdevaloilla. Näin vahvistetaan kohdan porttimaista tunnetta.

Google street view-linkki <http://g.co/maps/ryueb>

1. YLEISTÄ

Tienvarsi-alueiden yleiseen siisteyteen mm. vesakoiden raivaamiseen kiinnitetään enemmän huomiota. Siisti ympäristö luo matkailijalle hyvä mielikuvan alueesta. Alueella olevien maisemapuiden ja puukujanteiden hoitoon kiinnitetään erityistä huomiota. Ne ovat erittäin hienoja maiseman yksityiskohtia läpi koko alueen.

2. TERVAN TIE INFOTAULUT

Kunnan infopistealueelle ja sopiville P-alueille Tervan tien varteen, suunnitellaan yhtenäiset infotaulut, joihin kootaan tervahistoriaa kunkin kunnan alueelta. Infotaulun rakennusmateriaalina käytetään pääasiassa tervattua puuta. Näin saadaan elämyksiä kaikille aisteille – tervan tuoksu! Infotauluun lisäinformaatiota QR-koodeilla, joita voidaan lukea älypuhelimien ladattavilla ilmaisohjelmilla.

3. TERVAN TIE –KESÄKUKKAISTUTUKSET

Kesäkukkaistutukset tervatynnyrin puolikkaalta näyttäviin istutusastioihin tärkeisiin kohteisiin kunnan alueella sekä vilkkaille P-paikoille jne.

4. GEOKÄTKÖILY

Luodaan lapsiperheille suunnattu geokätköreitti kolmen kunnan alueelle:

- Kätköt paikkoihin, joissa jotain tervahistoriaan tai paikallishistoriaan liittyvää
- Kohteiden lähetyvillä opastaulut tms. joissa QR-koodeilla lisäinfo – valokuvia, videota jne.

5. ERILAISTEN ALUEELLA OLEVIEN LIIKUNTAREITTIIEN ESIIN NOSTAMINEN

- Tervareitistö (hiihto, patikointi)
- Pyöräilijän tervan tie (valtakunnallinen pyöräilyreitti)
- Melontamahdollisuudet kuntien alueella
- Lintumatkailu

6. TERVAN TIEN VALAISIN

Tervasoitu –ledvalaisimia tasaisin väliajoin (esim. 10 km välein) pitkin matkaa tai sopiviin kohteisiin.

7. PUHELINSOVELLUSTEN KÄYTTÖÖNOTTO

- Tervetuloa Tervan tielle –sms viesti (toteutus niin, että tulee kuhunkin numeroon vain kerran).
- Navigaattoriin (RDS-TMC – viesti) Mukana voisi olla linkki, mistä voi ladata puhelimeensa Tervan tie sovelluksen
- Puhelimeen ladattava Tervan tien reittiopas, jossa näkyy selkeästi eri tutustumiskohteet ja ruokapaikat. Myös ulkoilumahdollisuudet, kuntoreitit jne.
- Erilaiset matkapuhelimet sovellukset, joissa reittiopastukset esim.
 - Tervan tie
 - Lasten Tervantie
 - Ervin jalanjäljillä
 - Pohjois-Pohjanmaan voimalaitokset

8. LIIKUNTAREITTIIEN JA PALVELUIDEN YHDISTÄMINEN SAMAAAN PAKETTIIN

- Esim. ”Pyöräile tervareittiä pitkin Rokualle ja tule junalla takaisin!” Rokualla tarjolla erilaisia hoito ja hemmottelupaketteja.

9. ALUEEN TIETAIDE

Tervan tielle voitaisiin rakentaa pitkäjänteisellä työllä samanlainen taidetie-imago kuin viitostiellä jo on. Teoksien suunnittelussa pidetään punaisena lankana alueen tervahistoria sekä joki. Voisi miettiä esim. sen tyylistä jaottelua jossa Utajärven alueen taide liittyisi koskenlaskuun, Muhoksen taide tervakulttuuriin ja Oulun loheen ja lohenkalastukseen. Tämä vain yhtenä esimerkkinä.

TERVAN TIEN MAISEMALLINEN KEHITTÄMINEN – MUHOS

Minna Hänninen
Opinnäytetyö
Kevät 2012
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

SISÄLLYS

1 SUUNNITELUALUE.....	3
1.1 Sijainti.....	3
1.2 Alueen ominaispiirteitä ja maisemakuvallisesti arvokkaat kohteet.....	3
1.3 Kallio – ja maaperä.....	4
1.4 Arvokkaat luonto- ja kulttuurikohteet.....	4
2 SUUNNITELUALUEEN MAISEMANHOIDOLLISET KOHTEET, KEHITETTÄVÄT KOHTEET SEKÄ TIETAIDE	6
2.1 Yleistä.....	6
2.2 Maisemanhoidolliset toimenpiteet.....	6
2.3 Erityiskohteet ja kehittämisideat	7
2.4 Tietaidekohteet ja valaistavat kohteet.....	8
3 HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ JA OPPAITA.....	9
LÄHTEET.....	10

1 SUUNNITELUALUE

1.1 Sijainti

Opinnäytetyön suunnittelualue rajautuu Pohjois-Pohjanmaan alueelle käsittäen Oulun, Muhoksen ja Utajärven yht. n. 80 kilometriä Oulusta kohti Kajaania. Aluetta halkova tie on valtatie 22, ja se on osa Tervan tietä, joka jatkuu aina Kuhmoon saakka. Suunnittelualue käsitti maisemanhoidollisesta näkökulmasta tien reunavyöhykkeet, sekä ne jokivarren alueet, joiden käsittelyllä mahdollistettiin vesistönäkymien avautuminen valtatie 22:lle. Tietaidenäkökulma käsitti tiealueen sekä sellaiset yksittäiset kohteet, jotka näkyvät valtatie 22:lle ja jotka voitaisiin nostaa valaistuksella esiin. Tähän liitteeseen on koottu suunnittelualueen Muhosta koskeva osuus.

1.2 Alueen ominaispiirteitä ja maisemakuvallisesti arvokkaat kohteet

Muhoksen alueella Tervan tien varrella oleva jokilaakso on vanhaa, maiseman avoimena pitävää viljelylaaksoa. Viljelylaakso on maisemaltaan moni-ilmeinen ja siinä vaihtelevat mm. metsäsaarekkeet ja syvät purouomat. Maisemaan luovat vaihtelua tienvarren tilakeskukset pihapuustoineen ja tienvarsikujanteineen. Viljelylaakso laajenee kirkonkylän lounaispuolella yhtenäiseksi viljelystasangoksi. (Arvokkaat maisema-alueet - Oulujoen laakso, hakupäivä 7.3.2012.)

Alueen Utajärven puoleisessa osassa, Hyrkkäällä, viljelymaasto on kumpuilevampaa, kunnes metsä tekee siitä sulkeutuneen samalla kun nousee moreeniselle Pyhänselälle. Tervan tien maisemaa Muhoksen kohdalla elävöittävät lukuisat viljelylaaksojen hevos-, lammas- ja karjalaitumet ja vanhat maatalousrakennukset. (Arvokkaat maisema-alueet - Oulujoen laakso, hakupäivä 7.3.2012.)

KUVIO 1. Hyrkäs, Muhos (Kuva Maisemasuunnittelut metodit - opintojakso)

Tervan tiehen liittyviä maisemakuvallisesti arvokkaita kohteita ovat mm. vanha Rantatie, joka kulkee Laitasaaresta Laukansillantielle. Rantatie on vanha idyllinen, sorapintainen tie, jonka varrelle sijoittuu perinteistä rakennuskantaa ja hienot näkymät Oulujoelle. Muita merkityksellisiä kohteita ovat mm. Päivärinteen sairaala sekä Pyhäkosken voimala ja Leppiniemen asuntoalue. (Oulujokivarren maisemaselvitys ja maisemanhoitosuunnitelma, hakupäivä 7.3.2012.)

1.3 Kallio – ja maaperä

Muhoksen kallioperän erikoisuus on graniittialueen ympäröimä, Hailuodosta Muhokselle ulottuva Muhoksen muodostuma. Muhoksen hautavajoama syntyi 1300 miljoonaa vuotta sitten, jolloin graniittinen peruskallio vajosi paikoin jopa yli 500 metrin syvyyteen. Vajoamaan on kertynyt Muhoksen kohdalla pääosin savea, joka iskostui ajan kuluessa savikiveksi. Muodostuman nuorimmat kerrokset ovat iältään 600 miljoonaa vuotta. Muhoksen muodostuman savikivikerroksen paksuus on 475 metriä ja sen päällä on 53 metrin paksuinen maalajikerros. (Oulun seudun ympäristön tila 2009, hakupäivä 11.2.2012.)

Muhoksen maaperä on vaihteleva. Alueelta löytyy hiekkaisia alueita ja osa kunnasta kuuluu Rokuanvaaran harjujaksoon. Pohjoisosien alueet ovat moreenia – tämä näkyy selkeästi esim. noustaessa Hyrkään viljelyalueelta Pyhänselälle. Oulujoen laakso on savea. (Muhos – Wikipedia, hakupäivä 7.3.2012.)

1.4 Arvokkaat luonto- ja kulttuurikohteet

Muhoksen alueella erityisiä luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä alueita ovat mm. Poikajoen rinnelaitumet Muhosperällä, Tikanlanton niityt, Tossavaisenojan lammashaka ja Ketolanojan vanha pelto. Tervan tietä koskettaa Laukan sillan lehmälaidun ja Laukan saari, joka

on kaunis maisemakokonaisuus Laukan sillan kupeessa. (Matkalla maisemaan. Perinnemaisemissa Pohjois-Pohjanmaalla v.2008, hakupäivä 9.3.2012.)

Muhoksen luonnonsuojelualueet ovat luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettuja luonnonmuistomerkkejä. Alueelta löytyy useita maisemapuita, joista Tervan tielle näkyvät Kärnän männyt, Korivaaran mutkaltainen kuusi, Viinikan koivukuja sekä Koortilan kuusikuja, joka kehystää tien vanhaan pappilaan. Erityisenä geologisena kohteena voidaan mainita Kieksin konglomeraattipaljastuma. (Muhos – Wikipedia, hakupäivä 7.3.2012.)

KUVIO 2. Koortilan kuusikuja

KUVIO 3. Kärnän mänty

(Kuvat Maisemasuunnittelun menetit -opintojakso)

Muhoksen alueelta löytyy useita kulttuurikohteita mm. Muhoksen kirkko ja kotiseutumuseo, Aarne Ervin suunnittelemat Pyhäkosken voimalaitos ja Leppiniemen asuntoalue sekä keskustan läheisyydessä sijaitseva Ponkilan museosilta. Lisäksi Muhoksen keskustasta löytyy kulttuurikeskus Koivu ja Tähti sekä Terttu Jurvakaisen taidegalleria. (Muhos – Asukkaalle, hakupäivä 9.3.2012.)

2 SUUNNITTELUALUEEN MAISEMANHOIDOLLISET KOHTEET, KEHITETTÄVÄT KOHTEET SEKÄ TIETAIDE

2.1 Yleistä

Suunnittelualueen Muhoksen osuus on jaettu yhdeksään osa-alueeseen (kartta Tervantien maisemallinen kehittäminen – Muhos). Jokaisesta yhdeksästä osa-alueesta on tehty A4-kokoinen kartta, johon on merkitty symbolein alueen hienot maisemat/näkymät, jotka tulee huomioida alueen suunnittelussa, erityiset maisemalliset yksityiskohdat (mm. maisemapuut), maisemanhoitokohteet sekä tieteiden sijoituskohteet ja valaistuksella esiin nostettavat kohteet.

Näille osa-aluekartoille on laadittu vastaavat kohdekortit, joissa on tekstin ja valokuvien avulla selitetty kyseisen kohteen hoitotoimenpiteet. Tieteiden sijoituskohteet sekä valaistuksella esiin nostettavat kohteet on lisäksi merkitty koko suunnittelualueen kattavaan karttaan (katso kartta Tervantien maisemallinen kehittäminen – tietaide). Lisäksi koko suunnittelualueetta koskevat kehittämisideat on koottu yhdeksi kokonaisuudeksi.

2.2 Maisemanhoidolliset toimenpiteet

Muhoksen osuudella maisemanhoidolliset toimenpiteet ovat pääasiassa tienvarsivesakoiden raivaamista. On tärkeää, että kauniit viljely- ja peltomaisemat pidetään avoimina säännöllisillä vesakonraivauksilla sekä tien reuna-alueilta että pelto-ojista. Jos Tervan tien varteen on suunnitteilla talousmetsien päätehakkuita, on ne suunniteltava mahdollisuuksien mukaan niin, että tien ja hakkuuaukean väliin jää suojavyöhyke. Muutamiiin kohteisiin on esitetty puuston harventamista tai aukottamista niin, että niiden takana oleva kaunis näkymä saadaan esiin. Suurempaa raivausta tai puuston aukaisemista vaativa kohde on Muhoksen kirkon esiin tuonti Oulun suunnasta Muhokselle ajaville autoilijoille. Maisemanhoidolliset toimenpiteet on merkitty karttaan ja kohdekortteihin merkinnällä .

2.3 Erityiskohteet ja kehittämisideat

Muhoksen osuudella on useampia erityiskohteita, jotka on tuotu tässä työssä esiin. Erityiskohteiksi on nostettu kirkonseutu, joka on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö, sekä Öhrnbergin ranta, jolla on ollut keskeinen asema sekä tervahistoriassa että koskimatkailussa. Tervahistoriaan kuuluu ehdottomasti myös Syväyksen ranta, joka on tällä hetkellä melko huomaamaton ja kehittämisen tarpeessa oleva alue. Erityiskohteet on merkitty karttoihin ja kohdekortteihin merkinnällä **E** ja kehitettävät kohteet merkinnällä **K**.

Öhrnbergin rantaa esitetään kehitettävän yhdeksi Muhoksen Tervan tie – kohteeksi. Sinne pystytetään Tervan tie – infotaulu, jossa kerrotaan paikan historiaa sanoin ja kuvin. Tervahistorian kerronnan lisäksi rannan uimarannan kuntoa parannetaan ja rantaan pyritään luomaan melontamahdollisuudet tarjoava palvelu. Koska Muhoksen museosilta, Ponkilan silta, on hankalasti tavoitettavissa keskustan kautta alueen huonojen pysäköintimahdollisuuksien vuoksi, ehdotetaan samalla, että Öhrnbergin rannasta viitoitetaan kulku Muhossaaren kautta museosillalle.

Syväyksen ranta on myös osa Muhoksen tervahistoriaa ja koskimatkailua. Sieltä on nostettu Oulusta höyrylaivan perässä vedetyt ja Muhosjokea pitkin soudetut tervaveneet rattaiden päälle ja kuljetettu Utajärven Sotkajärvelle. Paikka on tällä hetkellä huonossa kunnossa ja sitä on todella vaikea löytää. Vanhoja kuntalaisia kannattaisi haastatella tästä tervaveneiden kuljettamisesta, sillä heillä saattaisi vielä olla muistissa se, mistä vanha reitti maitse Sotkajärvelle on kulkenut. Olisi hienoa, jos reitin pystyisi vielä pelastamaan ja merkitsemään maastoon. Siitä saataisiin mukava hieno matkailijoita kiinnostava patikointikohde.

Kolmas kehittämistä kaipaava keskittymä on Pyhäkosken voimalaitoksen ympärillä. Siellä kehittämistä ja korjaamista kaipaavat Lemmenpolku, maisema-allas sekä tien toisella puolella oleva uimaranta. Yhtenä tärkeänä kehittämiskohteena tällä alueella on myös Pyhäkosken voimalaitoksen uumenissa oleva sähkömuseo. Sen saaminen matkailijoiden tietoisuuteen ja saataville on tärkeä kehittämiskohde. Vaihtoehtoisesti vierailijoiden pääsyä nykyiseen sähkömuseoon helpotetaan tai sitten harkitaan sähkömuseon siirtoa esimerkiksi Leppiniemen alueelle.

2.4 Tietaidekohteet ja valaistavat kohteet

Muhoksen osuuden tietaidekohteet on valittu ensisijaisesti sen mukaan, että sijoituspaikka näkyy hyvin molemmista suunnista lähestyttäessä. Alueelle voidaan suunnitella kiinteitä taideteoksia, mutta sieltä löytyy myös paikka, johon voidaan suunnitella maataideteos. Laukan sillan kupeeseen on ehdotettu paikkaa ns. Geopark -teokselle. Ideana on, että Geopark alue merkittäisiin Tervan tien maastoon tietaideteosten avulla. Yksi teos olisi Muhoksen päässä, toinen Vaalan päässä ja kolmas Rokuan risteyksessä Utajärvellä. Teoksen aiheeksi sopisi jääkausi; jää tai jääkauden muovaamat maastonmuodot. Materiaaliksi ehdotetaan lasia tai graafista betonia. Taidekohteet on merkitty karttoihin ja kohdekortteihin merkinnällä .

Valaistaviksi kohteiksi on valittu sekä rakennettuja kohteita että luonnonkohteita. Näiden valinnassa on pyritty yllätyksellisyyteen ja ennen kaikkea valittujen luonnonkohteiden korostamiseen valaisulla. Valaistavat kohteet on merkitty karttoihin ja kohdekortteihin merkinnällä .

3 HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ JA OPPAITA

- Tiemaisema kuuluu kaikille. Puuston ja pensaikon hoito-opas. Mäkinen, K. Mahosenaho, T. 2003. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ja Tiehallinto
- Maisemanhoito – metsätalous ja maisemanhoito.
http://virtuoo.si.pkky.fi/metsaverkko/Maisemanhoito/taloustmetsien_maisemanhoito.htm
- Museoviraston korjauskortisto.
<http://www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/rakennusperinto/restaurointi/korjauskortit>
- ProAgria Oulun maa- ja kotitalousnaisten maiseman- ja luonnonhoitosivusto (http://www.proagriaoulu.fi/fi/maiseman- ja_luonnonhoito/)
Kortit julkaistaan 6/2012
Energiapuun korjuu maisemanhoitokohteilla -ohjekortit
 1. Yleisiä ohjeita työn suunnitteluun ja toteutukseen
 2. Näkymien avaus
 3. Tienreunametsä
 4. Joenranta
 6. Viljelykäytöstä poistunut pelto
- Arvokkaat maisema-alueet - Oulujoen laakso
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=225272>.
- Raatikainen, R. 2001. MaisemaGalleria :ympäristötaidetta Viitostielle 2000-2001 = LandscapeGallery : environmental art project 2000-2001. Tiehallinto.
- Maaseutuvirasto.Ympäristötuen neuvonnalliset oppaat
<http://www.mavi.fi/fi/index/viljelijatu/oppaat/ohjeet/ymparistotuenneuvonnallisetoppaat.html>
- Kulttuuriympäristö maakuntakaavoituksessa
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=131974&lan=fi>
- Näkymiä ympäristöön
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=113910&lan=fi>
- Ohjeet riukuaidan tekoon
www.vsperinnemaisemat.net/Riukuaita.pdf
- Vaihtoehtoja pellon käyttöön
http://www.maaseutu.fi/attachments/5njOwmLQQ/Peltojen_kaytto_2901.pdf

LÄHTEET

Arvokkaat maisema-alueet - Oulujoen laakso. Hakupäivä 17.1.2011

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=225272>.

Oulujokivarren maisemaselvitys ja maisemanhoitosuunnitelma. Hakupäivä 7.3.2012

http://www.ouka.fi/yleiskaavoitus/yleiskaavat/oulujoki/pdf/selv/maisema/maiseu_raportti.pdf

Oulun seudun ympäristön tila 2009, Hakupäivä 11.2.2012

<http://www.ouka.fi/ymparisto/pdf/Oulun%20seudun%20ympariston%20tila%202009.pdf>

Muhos – Wikipedia. Hakupäivä 7.3.2012

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Muhos>

Matkalla maisemaan. Perinnemaisemissa Pohjois-Pohjanmaalla v.2008. Hakupäivä 9.3.2012

<http://www.sll.fi/pohjois-pohjanmaa/toiminta/luonnonhoito/matkalla-maisemaan.pdf>

Muhos – Asukkaalle. Hakupäivä 9.3.2012

<http://www.muhos.fi/asukkaalle>

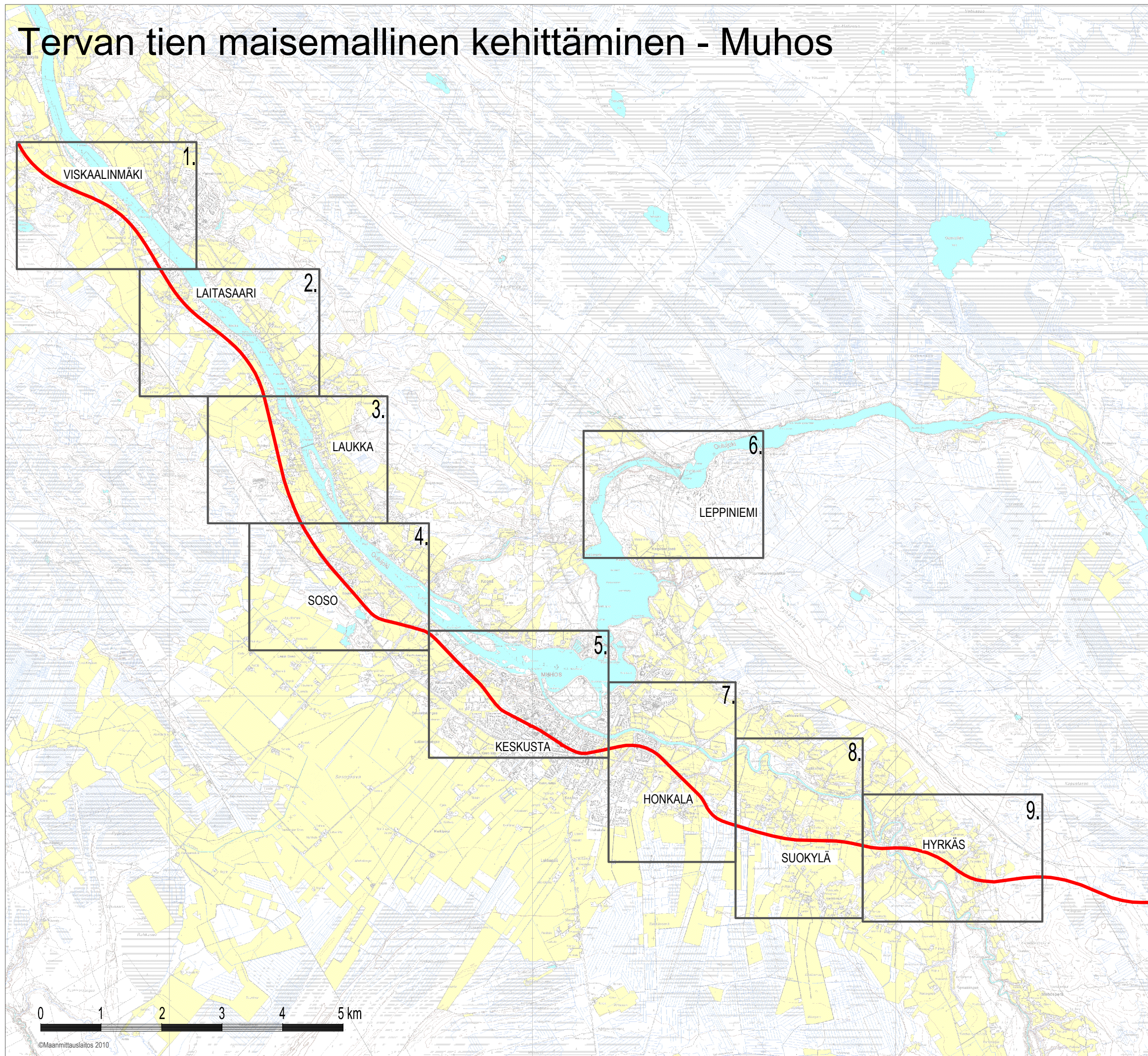
Tervan tien maisemallinen kehittäminen - Muhos

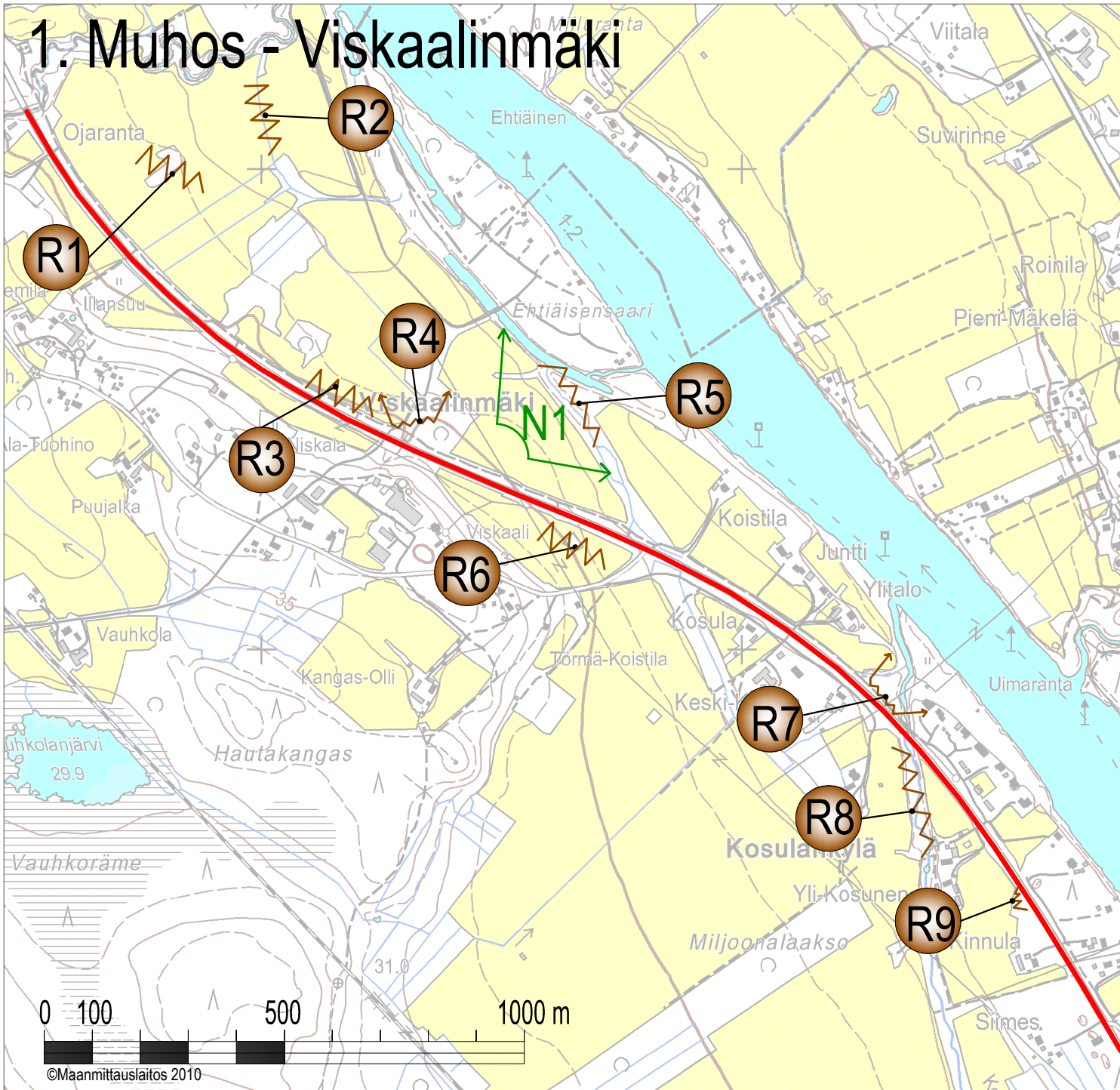
TERVAN TIEN MAISEMALLINEN KEHITTÄMINEN - MUHOS

Maisemahoitokorttien aluejako:

1. Muhos Viskaalinmäki
2. Muhos Laitasaari
3. Muhos Laukka
4. Muhos Soso
5. Muhos keskusta
6. Muhos Leppiniemi
7. Muhos Honkala
8. Muhos Suokylä
9. Muhos Hyrkäs

1. Muhos - Viskaalinmäki

Tervan tie

Näkymä vastarannalle

Metsäsaareke

Pelto-oja

Tienvarren vesakko

Näkymän aukaisu

Pelto-oja

Metsäsaareke

Näkymän aukaisu joelle

Ojanvarsi

Metsäkieleke

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

N1 Hienot näkymät joen yli vastarannalle. Näkymä pidetään avoimena säännöllisellä vesakonraivauksella sekä rantapuuston harventamisella.

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Metsäsaareke

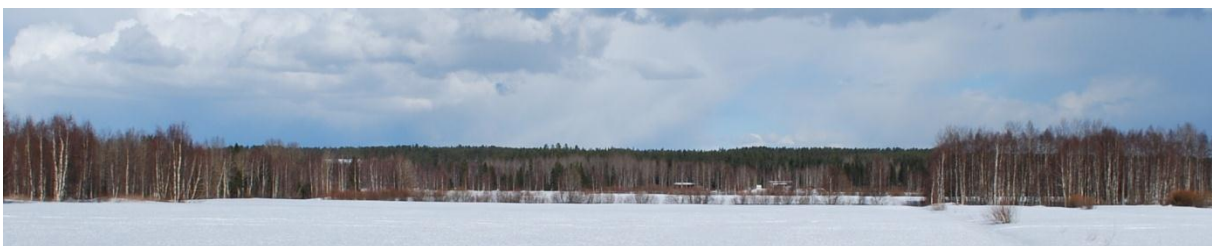
Metsäsaarekkeen siistitään vesakonraivauksella ja varovaisella harventamisella

Ohjeita metsäsaarekkeen hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 tai maaseutuviraston sivuilta www.mavi.fi pdf-julkaisu Reunavyöhykkeiden ja metsäsaarekkeiden hoitokortti.

R2 Pelto-oja

Pelto-ojan reunoille kasvanut vesakko poistetaan, ettei se aiheuta näkemäestettä joen suuntaan.

Ohjeita vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.30 – 31

R3 Tienvarren vesakko

Tienvarren vesakonraivaus, jotta peltonäkymä saadaan aukeamaan Tervan tieltä käsin.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.30 – 31

R4 Näkymän aukaisu

Näkymän aukaisua peltoaukealle. Puuston harventamista ja vesakonraivausta, jotta yleisilmeestä saadaan siistimpi ja keveämpi.

Ohjeita metsäsaarekkeen hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 tai Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien aukaisu

R5 Pelto-oja

Raivauksella pidetään auki näkymä joen vastakkaiselle rannalle. Vesakon raivausta ja lehtipuiden rytmittämistä/aukottamista

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.24-25 tai

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit - 4. Joenranta

R6 Metsäsaareke

Pienen metsäsaarekkeen vesakonraivaus, siten että puusto saadaan esille paremmin

Ohjeita metsäsaarekkeen hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 tai maaseutuviraston sivuilta www.mavi.fi pdf-julkaisu Reunavyöhykkeiden ja metsäsaarekkeiden hoitokortti.

R7 Näkymän aukaisu joelle

Puiden harventamista ja vesakonraivausta, joiden avulla saadaan aukaistua vesistönäkymää.

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.24-25 tai

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit - 4. Joenranta

R8 Ojanvarsi

Peltoalueen läpi kulkevan ojan reuna-alueet pidetään siisteinä, ettei näkymä Kosulankylään kasva umpeen. Hoitotoimenpiteenä säännöllinen, 2-3 vuoden välein tehtävä vesakonraivaus ja mahdollinen puuston harventaminen.

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.24-25 tai Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit - 4. Joenranta

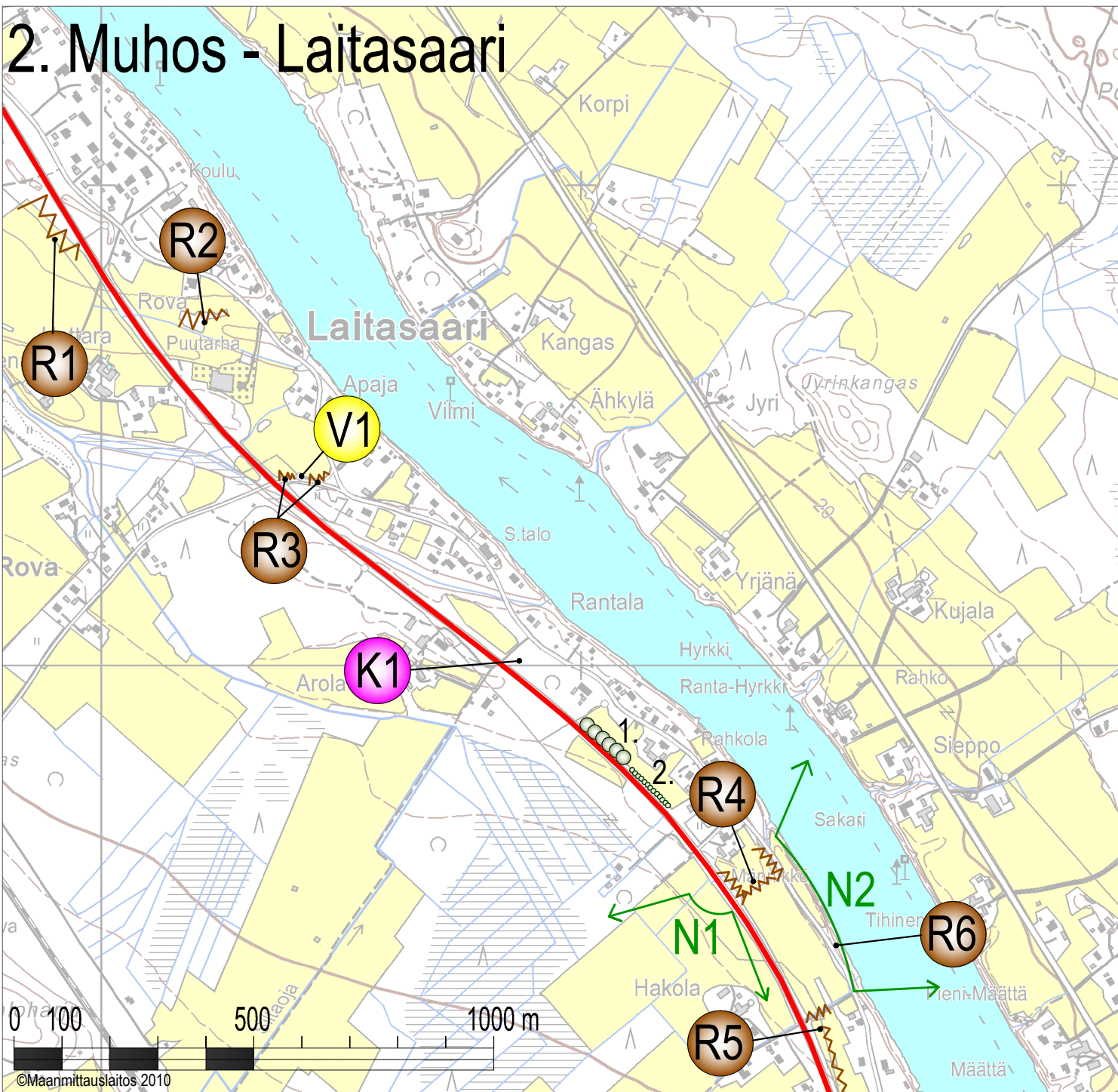
R9 Metsäkieleke

Metsäkielekkeen puuston harventamista ja vesakonraivausta, jotta peltonäkymä saadaan avautumaan aikaisemmin Muhoksen keskustan suunnasta tultaessa.

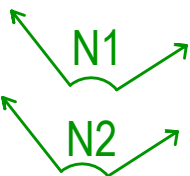

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

2. Muhos - Laitasaari

Tervan tie

N1 Peltonäkymä

N2 Näkymä joen yli vastarannalle

R1 Harventaminen

R2 Metsäsaareke

R3 Puuston harventaminen, vesakonraivaus

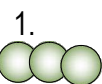
R4 Pelto-oja

R5 Puuston harventaminen

R6 Rantapuusto

1. Istutettu mäntykujanne

2. Istutettu kuusikujanne

K1 Vanha pelto

V1 Ehdotus valaistavaksi kohteeksi

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

N1 Peltonäkymä

Google street view .-linkki <http://g.co/maps/vn3pw>

Näkymän pidetään avoimena säännöllisellä tienvarsi- ja pelto-ojavesakon poistolla.

N2 Näkymä joen yli vastarannalle

Google street view .-linkki <http://g.co/maps/9ky52>

Näkymä pidetään avoimena säännöllisellä vesakonraivauksella.

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Harventaminen

Tienvarren puuston harventaminen / aukottaminen ja vesakonraivaus. Näin saadaan aikaisemmin näkymä avautuvalle peltoaukealle

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.30 - 31

R2 Metsäsaareke

Metsäsaarekkeen vesakonraivaus ja hienovarainen puuston harvennus

Ohjeita metsäsaarekkeen hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 tai maaseutuviraston sivuilta www.mavi.fi pdf-julkaisu Reunavyöhykkeiden ja metsäsaarekkeiden hoitokortti.

R3 Puuston harventaminen, vesakonraivaus

Tienreunoilla, vanhan muuntajan molemmilla sivuilla, kasvavan puuston harventaminen niin, että peltonäkymä saadaan avoimemmaksi. Puiden alle kasvanut vesakko poistetaan

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31

R4 Pelto-oja

Pelto-ojan vesakonraivaus. Näin saadaan aikaan yhtenäinen peltonäkymä ja näkymä joelle avoimemmaksi.

Ohjeita vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.30 - 31

R5 Puuston harventaminen

Koivistontien reunan puuston harventaminen / aukottaminen ja vesakonraivaus. Näin saadaan aikaan yhtenäinen, pitkä peltonäkymä. Myös peltoalueen keskellä olevassa ojassa kasvava pajukko raivataan pois.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31

R6 Rantapuusto

Jokivarren vesakonkasvu pidetään kurissa, jotta kaunista jokinäkymää sekä näkymää vastarannalle ei menetetä.

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.24-25 tai

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit - 4. Joenranta

KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA

K1 Vanha pelto

Suositellaan pellon ottamista uudelleen viljelykäyttöön tai pelto-ojien vesakonraivausta ja puuston harventamista.

Ohjeita vanhan pellon hoitotoimenpiteisiin

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 6. Viljelykäytöstä poistunut pelto

TIETAIDEKOhteet JA VALAISTAVAT KOhteet

V1 Vanha muuntaja

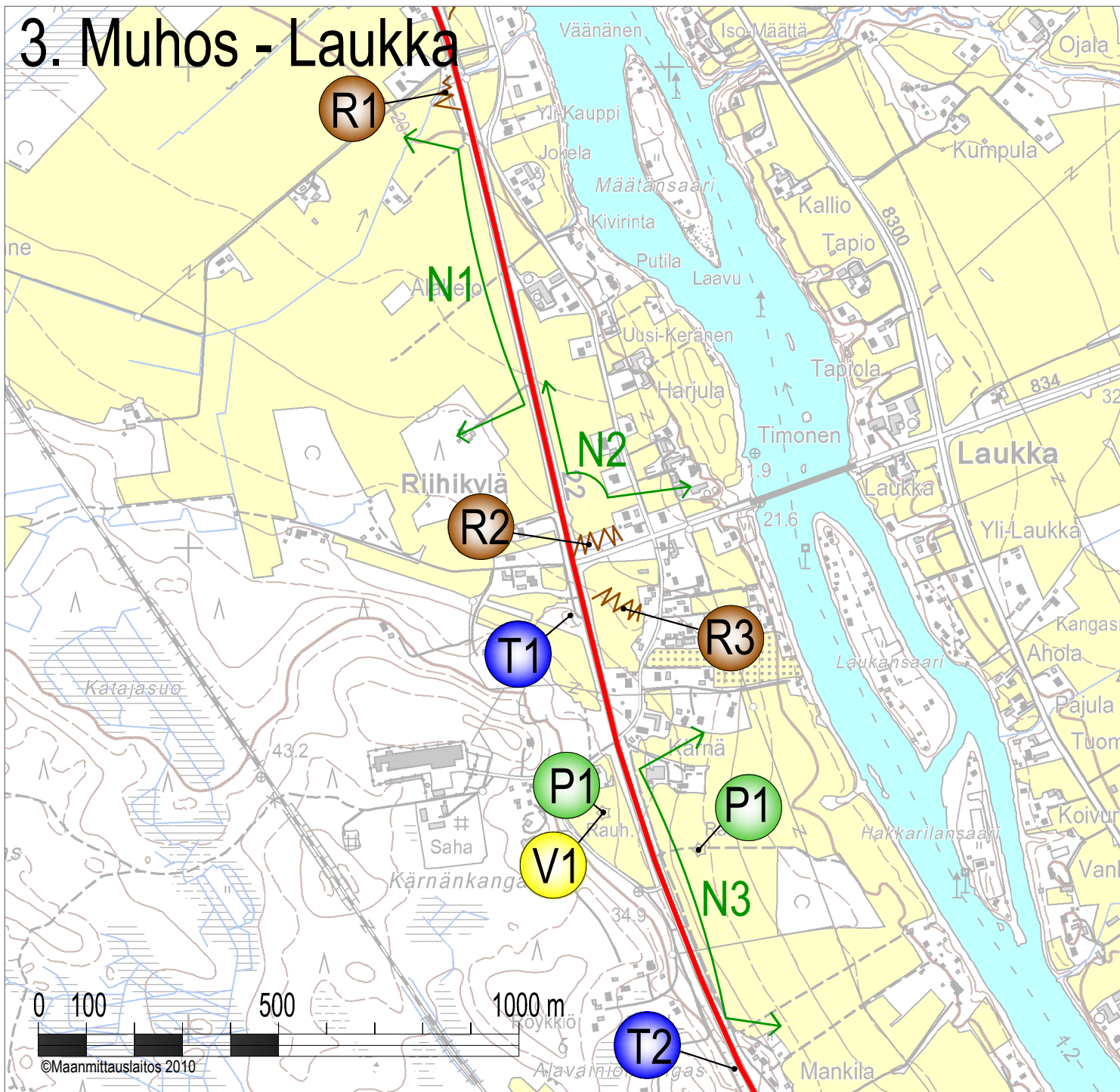
Vanha muuntaja voidaan valaista molemmilta puolin, sillä se näkyy hyvin sekä Oulun että Utajärven suunnasta ajettaessa

MUUTA HUOMIOITAVAA

Tienvarteen on istutettu mänty- ja kuusikujanteet, jotka eivät sovi avoimeen kylämaisemaan.

3. Muhos - Laukka

Tervan tie

Peltonäkymä

Kylänäkymä

Näkymä vastarannalle

Suojeltu maisemapuu "Kärnäns mänty"

Tienvarsiapuusto

Koivuryhmä

Pelto-oja

Geepark-teos

Ehdotus tietaitteen sijoituspaikaksi

Ehdotus valaistavaksi kohteeksi

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

N1 Peltonäkymä

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/qe6f2>

Hieno, avoin peltonäkymä, joka pidetään avoimena säännöllisillä vesakonraivauksilla ja pelto-ojien puuston harventamisella. Myös metsäsaarekkeitä hoidetaan säännöllisesti vesakonraivauksella ja puuston harventamisella.

N2 Hieno kylänäkymä

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/fkuj3>

Näkymä pidetään auki säännöllisellä pelto-ojien vesakonraivauksella.

N3 Hieno näkymä joen yli vastarannalle

Hieno näkymä joen yli vastarannalle, joka pidetään avoimena harventamalla tarvittaessa jokirantapuustoa sekä huolehtimalla säännöllisestä pelto-ojien vesakonraivauksesta.

P1 Kärnän männyt.

Kärnän männyt ovat luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettuja luonnonmuistomerkkejä. Puiden ympäristö pidetään avoimena poistamalla kasvanutta vesakkoa.

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Tienvarsipuusto

Tienvarren koivuryhmän harvennetaan tai aukotetaan niin, että näkymä takana olevalle peltoaukealle saadaan esiin. Lisäksi poistetaan alla kasvava vesakko.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31

R2 Koivuryhmä

Tienvarren koivuryhmän harvennetaan tai aukotetaan niin, että näkymä takana olevalle peltoaukealle saadaan esiin. Lisäksi poistetaan alla kasvava vesakko. Näillä toimenpiteillä parannetaan myös risteysalueen liikenneturvallisuutta.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/gudpa>

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31 tai

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

R3 Pelto-ojan vesakonraivaus ja olevien koivujen rytmittäminen ryhmiin.

Näillä toimenpiteillä saadaan avattua kohteen peltonäkymää.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/2zb6b>

Ohjeita vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.30 - 31

TIETAIDEKOHTEET JA VALAISTAVAT KOHTEET**T1** Geopark –teos

Ideana tällä Geoparka-teoksella on ilmaista matkailijoille, mistä Geopark- alue alkaa. Ajatuksena on, että tähän suunniteltava teos toistuu samanlaisena Vaalassa ja pienempänä teoksena Rokuan risteuksen kohdalla. Taideteoksen voisi toteuttaa esim. lasista tai graafisesta betonista. Teoksen aihe ammennetaan jääkaudesta: jää, morfologiset muodostumat jne.

Kohde Oulun suunnasta ajettaessa

Kohde Muhoksen keskustan suunnasta ajettaessa

T2 Tienvarsiluiskaan tietaideteos

Tähän kohteeseen voidaan ajatella taideteosta, joka sijoittuu luiskan yläosaan metsä taustanaan.

V1 Toinen Kärnän mänyistä

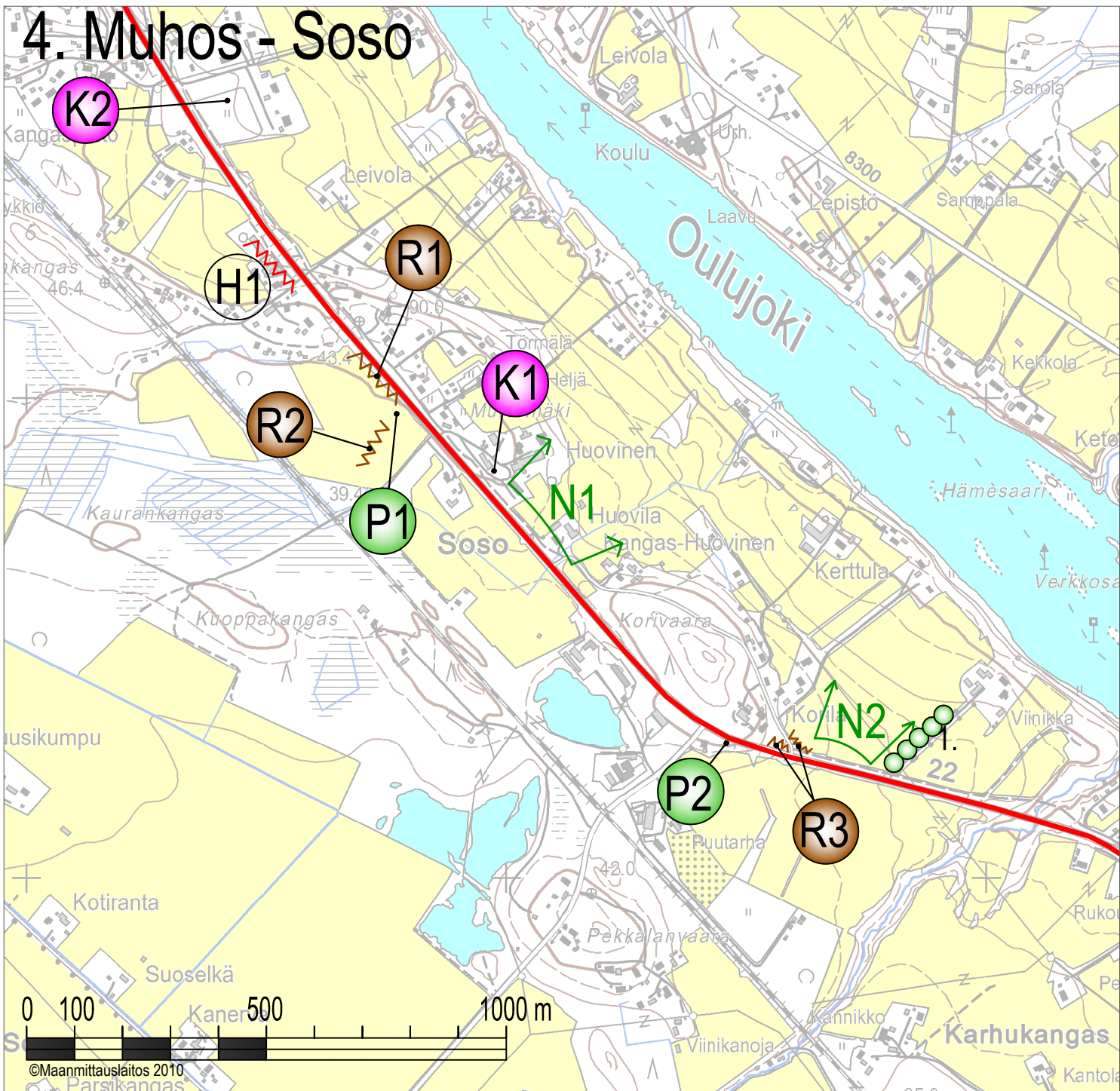
Mänty valaistaan alhaalta ylöspäin suunnatulla valonheittimellä. Valaistuksessa voidaan käyttää värivaloa esim. vihreää.

MUUTA HUOMIOITAVAA

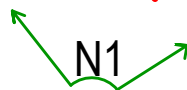
Laukan sillan risteyksestä pellon yli katsottaessa näkee Päivärinteen sairaalan tornin. Torni voi olla myös yksi valaistavista kohteista Muhoksella, vaikkei se olekaan Tervan tien välittömässä läheisyydessä.

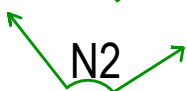
4. Muhos - Soso

Tervan tie

N1 Näkymä joen yli vastarannalle

N2 Peltonäkymä

H1 Häiritsevä näkymä tielle

P2 Maisemapuu

P2 Maisemapuu

R1 Tienvarsipuusto

R2 Puusaareke

R3 Tienvarsipuusto

K1 Muhos Pysäkki

K2 Vanha pelto

1 Koivukuja

MAISEMAELÄMYKSET JA HIENOT NÄKYMÄT

N1 Näkymä joen yli vastarannalle

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/m35fv>

Näkymä pidetään avoimena rantapuustoa tarvittaessa aukottamalla/harventamalla sekä rannan vesakonraivauksella.

N2 Peltonäkymä

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/sb2a5>

Näkymä pidetään avoimena pelto-ojien säännöllisellä vesakonraivauksella.

MAISEMAHÄIRIÖ / -VAURIO

H1 Häiritsevä näkymä tielle

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/469uu>

Maatilan lantala näkyy suoraan tielle.

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

P1 Maisemamänty

Männyn ympäristö pidetään avoimena poistamalla kasvanutta vesakkoa.

P2 Korivaaran kuusi.

Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu luonnonmuistomerkki.

1. Kaunis säilytettävä koivukuja

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Tienvarsipuusto

Tienvarren puuston harventaminen / aukottaminen ja vesakonraivaus. Näin saadaan aikaisemmin näkymä avautuvalle peltoaukealle

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

R2 Puusaareke

Pellon keskellä olevan puusaarekkeen vesakonraivaus ja pienempien puiden poisto.

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31

R3 Tienvarsipuusto

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/6kcq3>

Tienvarsipuuston vesakonraivaus ja hienovarainen puuston harvennus. Toimenpiteillä saadaan aukaistua näkymä takana olevalle peltoaukealle.

Ohjeita metsäsaarekkeen hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

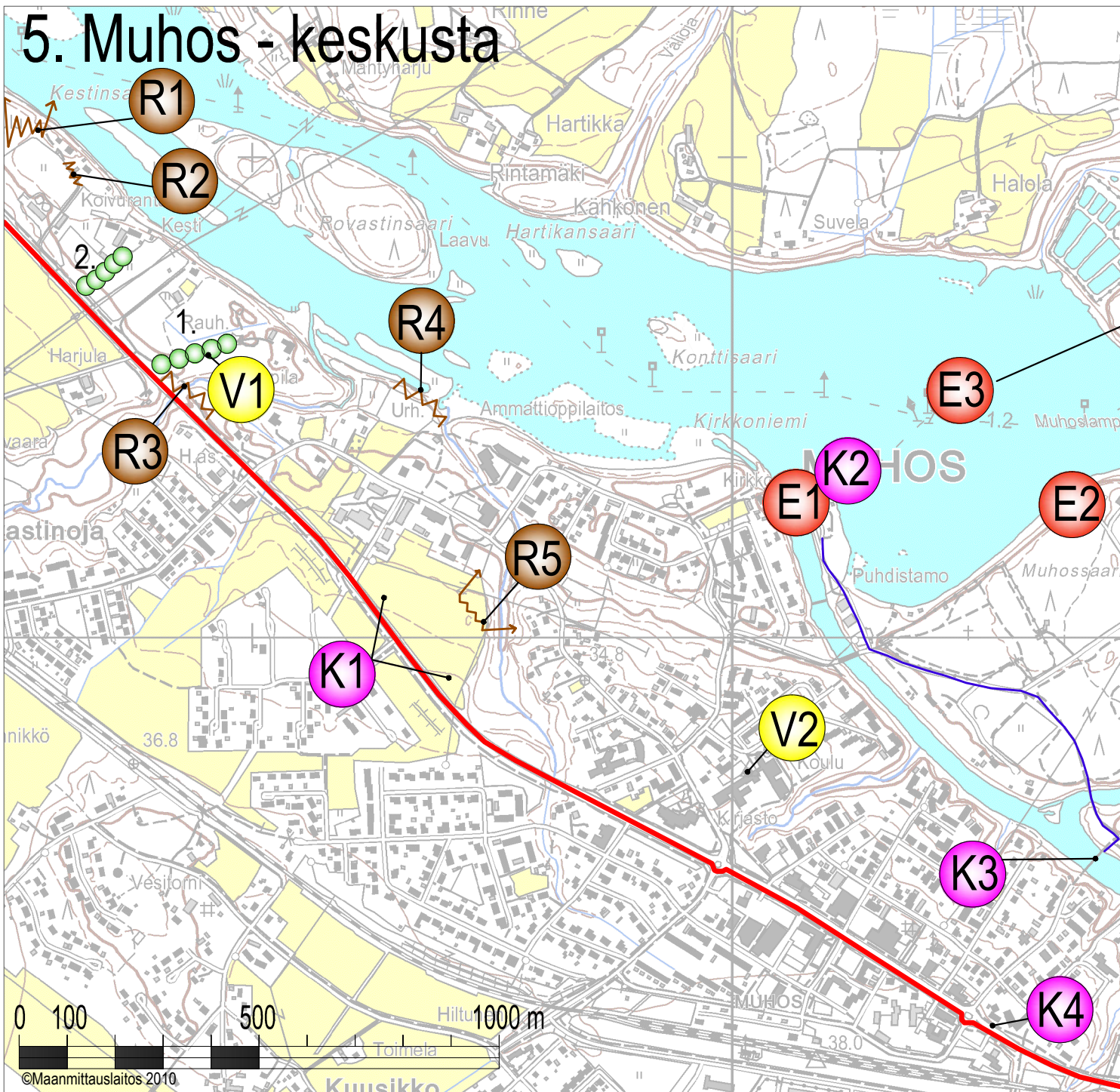
KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA**K1** Muhos Pysäkki

Alueen kehittäminen matkailijoita palvelevaan kesäkahvilatoimintaan. Myös pienimuotoinen kotieläinpuisto tai vastaava voisi olla hyvä matkailijahoukutin ainakin lapsiperheille. Tällä kohdalla Tervan tietä on yksi suunnittelun alueen kauneimmista näkymistä peltojen ja joen yli vastarannalle. Paikka olisi oiva kohta pysäyttää tiellä liikkujat kauniin maiseman pariin.

K2 Vanha pelto.

Suosittelaa umpeenkasvaneen pellon ottamista uudelleen viljelykäyttöön tai pelto-ojien vesakonraivausta ja puuston harventamista.

5. Muhos - keskusta

©Maanmittauslaitos 2010

Tervan tie

Muhoksen kirkonseutu

I.K. Inhan valokuvan-ottopaikka

Montan voimala

Metsä

Jokivarren puusto

Ojanvarsi

Jokivarren puusto

Puuston harventaminen

Mainostaulut

Öhrnbergin ranta

Ponkilan museosilta

Opaste

1. Kuusikujanne

2. Kuusikujanne

V1 Ehdotus valaistavaksi kohteeksi

V2 Ehdotus valaistavaksi kohteeksi

Kehitettävä reitti

ERITYISKOHDE

E1 Muhoksen kirkonseutu

Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö

E2 Alue, josta I. K Inha on ottanut valokuvan Muhoksen kirkon seutua 1890-luvulla

E3 Montan voimala

Matkailijoille suunnitellaan Pohjois-Pohjanmaan voimalaitokset -reitti.

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

1. Vanhaan pappilaan johtava kuusikuja
2. Hevoslaitumen vieressä sijaitseva kaunis kuusikuja

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Metsä

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/d2vcs>

Jokivarren lehtipuumetsikön harventaminen ja mahdollinen puuston aukottaminen, jotta näkymä tieltä joelle saadaan auki.

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien aukaisu

R2 Jokivarren puusto

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/ctsfc>

Puuston harventamista ja vesakonraivausta, jotta näkymä tieltä joelle saadaan auki.

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu tai Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 4. Joenranta

R3 Ojanvarsi

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/53drk>

Ojanvarren puuston harventaminen ja mahdollinen aukottaminen, jotta saadaan näkymä takana sijaitsevaan kuusikujanteeseen.

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31

R4 Jokivarren puusto

Jokirannan puuston harvana pitäminen ja vesakonraivaus, jotta näkymä joelle saadaan säilytettyä

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2.Näkymien avaus

R5 Puuston harventaminen

Varovaista lehtipuuston ja mahdollisesti myös kirkon ympärillä olevan puuston aukaisemista niin, että näkymä Tervan tieltä kirkolle saadaan aukaistua.

Metsämaiseman hoidon yleisiä periaatteita Tiemaisema kuuluu kaikille- julkaisu s. 19
Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA

K1 Mainostaulut

Mainostaulujen siirto pois kauniilta peltoaukealta

K2 Öhrnbergin ranta

Öhrnbergin rantaa kehitetään yhdeksi Tervan tien matkailukohteeksi. Alueella on ollut suuri merkitys tervankuljetuksessa Oulujoella. Sinne on vedetty höyrylaivojen perässä tervaveneet Oulusta takaisin kotimatkalle ja toiselta suunnalta se oli tervaveneiden koskenlaskun päätepysäkki. Rantaan tuodaan Tervan tie infotaulu, jossa kerrotaan historiasta enemmänkin. Lisäksi rantaa voitaisiin kehittää esim. melontamahdollisuus ja uimarannan kuntoa parantaa.

K3 Ponkilan museosilta

Ponkilan museosillalle on hankala ohjata ohi ajavien autoilijoita keskustan kautta, sillä paikoitustilat sillan keskustan puoleisessa päässä on heikot. Kun Öhrnbergin rantaa kehitetään, voidaan samalla suunnitella ohjattu reitti Muhossaaren kautta sillalle. Reitti merkitty karttaa sinisellä viivalla.

K4 Opaste

Taidegallerian opastetaulu peittyy kesällä koivukujanteen oksien taakse. Tilannetta voisi parantaa esim. muutaman valikoidun oksan poistolla.

TIETAIDEKOHTEET JA VALAISTAVAT KOHTEET

V1 Koortilan kuusikuja.

Kuusten valaiseminen alhaalta ylöspäin suunnatuilla valaisimilla. Valitaan kujan Tervan tien puoleisesta päästä esim. kolme valaistavaa kuusta, jotka näkyvät tielle Muhoksen keskustasta Ouluun päin ajettaessa.

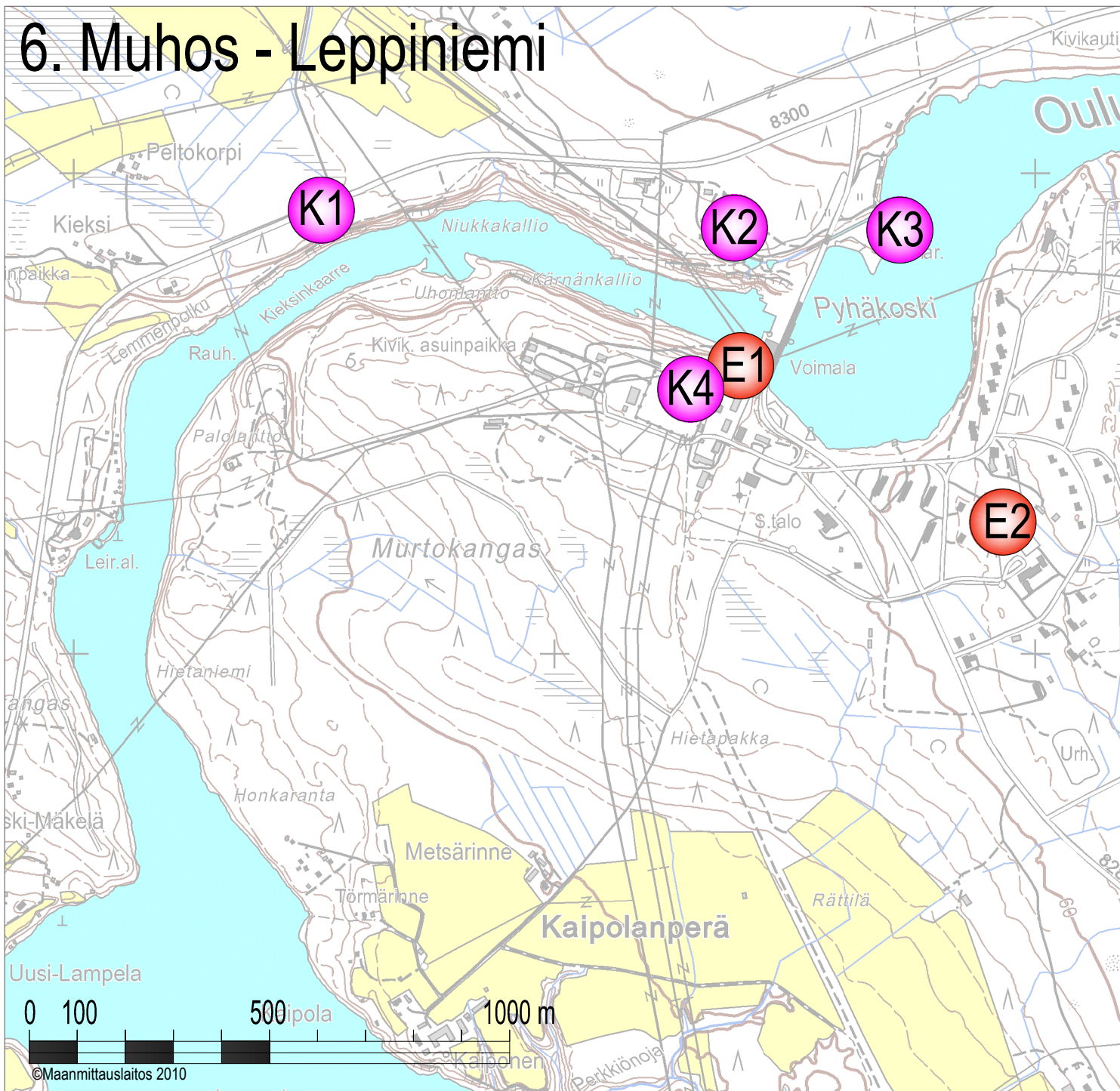

V2 Vanha vesitorni

Valaistavaksi kohteeksi ehdotetaan Muhoksen keskustassa olevaa vanhaa vesitornia. Vesitorni näkyy hyvin Tervan tielle niin Muhoksen keskustassa kuin Oulun tai Utajärven suunnasta lähestyessä.

6. Muhos - Leppiniemi

©Maanmittauslaitos 2010

Tervan tie

Pyhäkosken voimala

Leppiniemi

Lemmenpolku

Maisema-allas ja P-alue

Uimaranta

Sähkämuseo

ERITYISKOHDE

Molemmat alueen erityiskohteet ovat kohteita, joita kannattaa kehittää matkailumielessä.

E1 Pyhäkosken voimala

Matkailijoille suunnitellaan Pohjois-Pohjanmaan voimalaitokset -reitti.

E2 Leppiniemen asuinalue

Matkailijoille suunnitellaan Aarne Ervi- reitti, jossa tutustutaan hänen Pohjois-Pohjanmaalle suunnittelemiinsa voimalaitoksiin ja asuntoalueisiin.

KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA

K1 Lemmenpolku

Lemmenpolku kunnostetaan ja opastaulut uusitaan.

K2 Maisema-allas ja P-alue

Lemmenpolun alkupäässä sijaitseva maisema-allas on päässyt hoidon puutteessa rapistumaan. Alue siistitään ja kehitetään matkailijoita houkuttelevaksi oleskelu- ja pysähdyspaikaksi. Alueen historiallinen merkitys olisi syytä tuoda esille esim. opastaululla. Opastaulussa voitaisiin kertoa alueen esihistoriallisesta ja kulttuurihistoriallisesta merkityksestä sekä tervankuljetuksesta sekä koski- ja kalastusmatkailusta.

Alueen kehittämiseen sen maisema ja identiteetti huomioon ottaen on otettu kantaa mm. Leppiniemen maisemanhoitosuunnitelmassa

(<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=318536&lan=FI>).

K3 Uimaranta

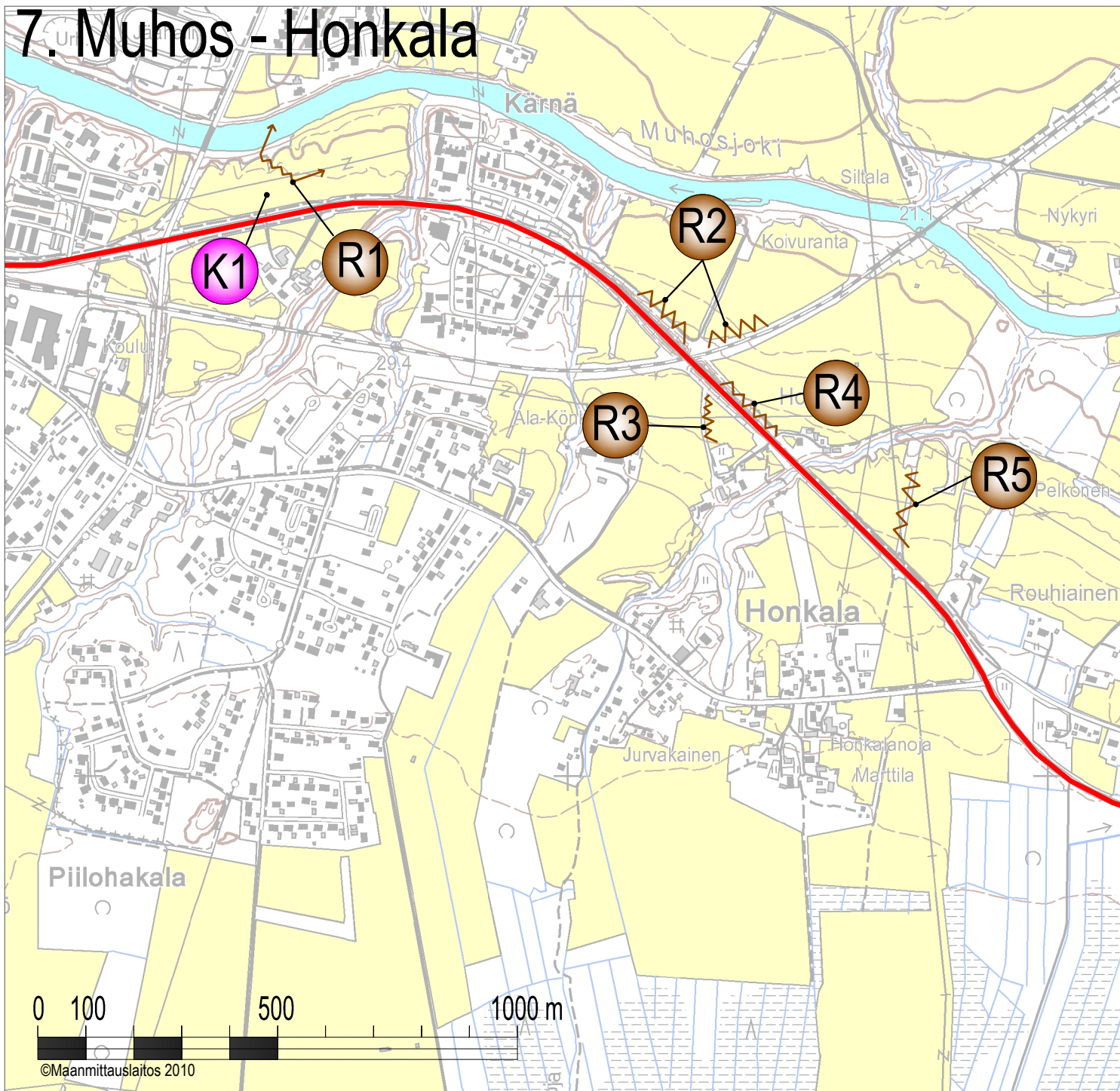
Uimaranta siistitään vesakkokasvusta ja sen yleisilmettä voidaan kohentaa istutuksilla. Alueen kalusteet uusitaan ja rantahiekan riittävyys tarkistetaan

K4 Sähkömuseo

Pyhäkosken voimalaitoksessa on hieno sähkömuseo, joka tulisi saada matkailijoiden tavoitettavaksi. Asia voidaan toteuttaa parantamalla museon aukioloaikoja ja sisäänpääsy mahdollisuuksia tai siirtämällä museo pois voimalaitoksesta esim. Leppiniemen alueelle.

7. Muhos - Honkala

Tervan tie

R1 Rantapuusto

R5 Pelto-oja

R2 Radanvarsipuusto

K1 Mainostaulu

R3 Pelto-oja

R4 Tienreunan vesakonraivaus

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Rantapuusto

Muhosjoen rantapuuston aukottaminen niin, että saadaan näkymä joen yli vanhaan terveysaseman rakennukseen

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/jw8x3>

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.24-25

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit - 4. Joenranta

R2 Radanvarsipuusto

Rautatiesillan reunan ja rautatien vieressä olevan puuston harventaminen/aukottaminen niin, että sillalta katsottaessa näkymä peltoaukealle säilyy. Myös alhaalla kulkevan tien reunapuustoa harvennetaan /aukotetaan ja raivataan puiden alla kasvava vesakko pois.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31

R3 Pelto-oja

Pellolla olevan metsittyneen pelto-ojan puuston aukottaminen ja vesakonraivaus, jotta saadaan aikaan yhtenäinen peltonäkymä tieltä pellon suuntaan katsottaessa.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/dn2sh>

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31

R4 Tienreunan vesakonraivaus

Sillan vieressä olevan kaistaleen vesakonraivaus. Näin saadaan esiin tien reunassa oleva lato.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/3d56f>

Ohjeita vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.30 - 31

R5 Pelto-oja

Pelto-ojan vesakonraivaus, jotta saadaan aikaan yhtenäinen peltonäkymä.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/b8ymx>

Ohjeita vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.30 - 31

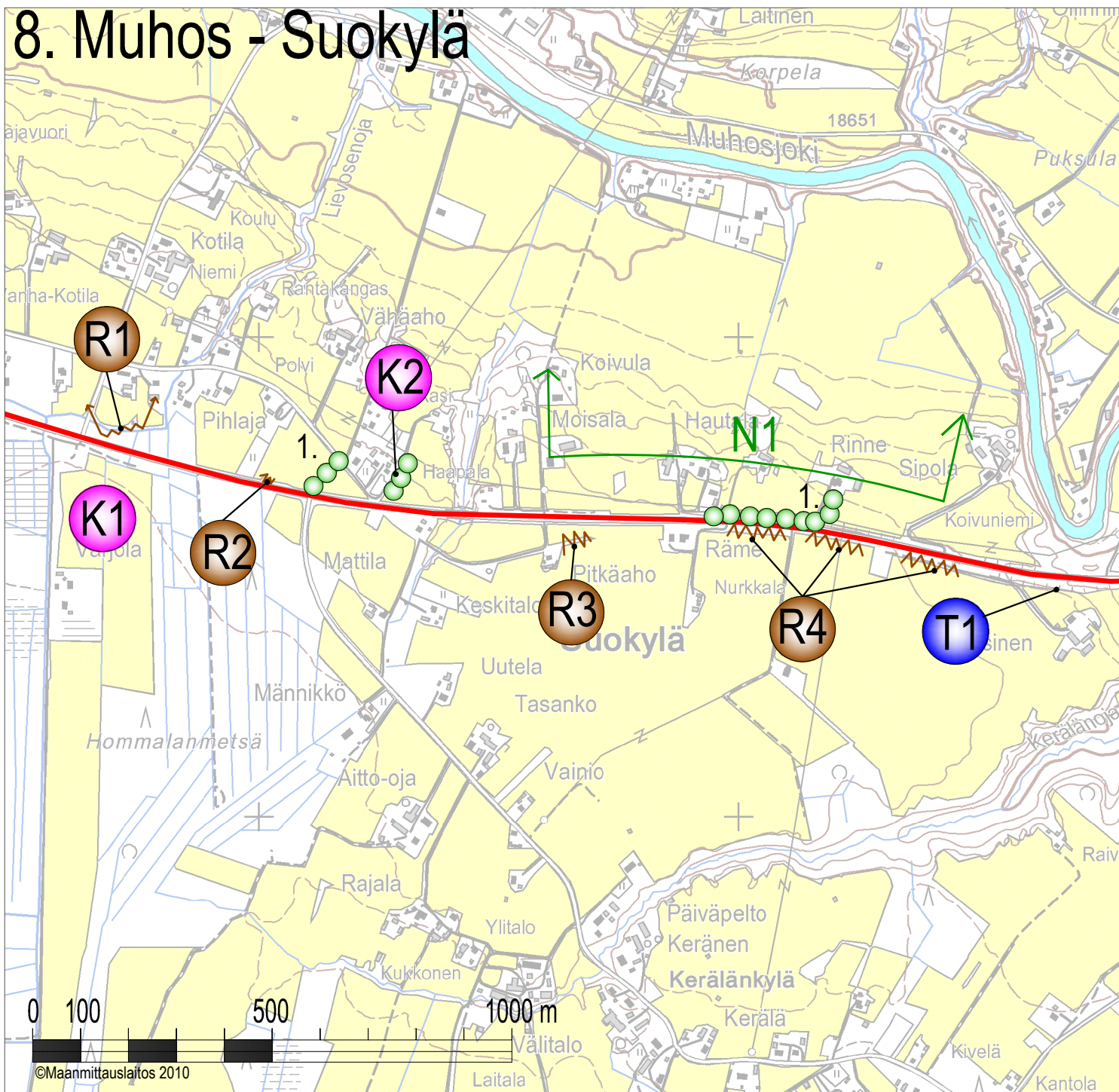
KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA

K1 Mainostaulu

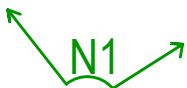
Mainostaulun siirto pois kauniilta peltoaukealta

8. Muhos - Suokylä

Tervan tie

Peltonäkymä

Tienvarsipuusto

Pieni metsäsaareke

Pelto-oja

Tienvarsipuusto

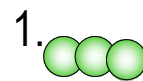
Vanha pelto

Koivukuja

Ehdotus tietaitteen sijoituspaikaksi

1. koivukuja

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

N1 Peltonäkymä ja näkymä joen yli vastarannalle

Näkymä pidetään avoimena säännöllisellä vesakonraivauksella ja tarvittaessa aukotetaan jokirantapuustoa.

1. Kauniit, säilytettävät koivukujat

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Tienvarsipuusto

Tienvarren puuston harventaminen / aukottaminen ja vesakonraivaus. Näin saadaan aukaistua näkymä peltoaukealle.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/pes2y>

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31

R2 Pieni metsäsaareke

Metsäsaarekkeen vesakonraivaus ja hienovarainen puuston harvennus.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/pes2y>

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31

R3 Pelto-oja

Pelto-ojan vesakonraivaus

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/h49ps>

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31

R4 Tienvarsi puusto

Tienvarren puuston harventaminen / aukottaminen ja vesakonraivaus. Näin saadaan aukaistua näkymä peltoaukealle.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/bzusr>

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31

KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA

K1 Vanha, umpeenkasvanut pelto.

Suosittelaa pellon ottamista uudelleen viljelykäyttöön tai vesakonraivausta ja puuston harventamista.

K2 Koivukuja

Nostetaan vanha koivukuja esiin poistamalla alta vesakkoa ja välistä pienempiä puita.

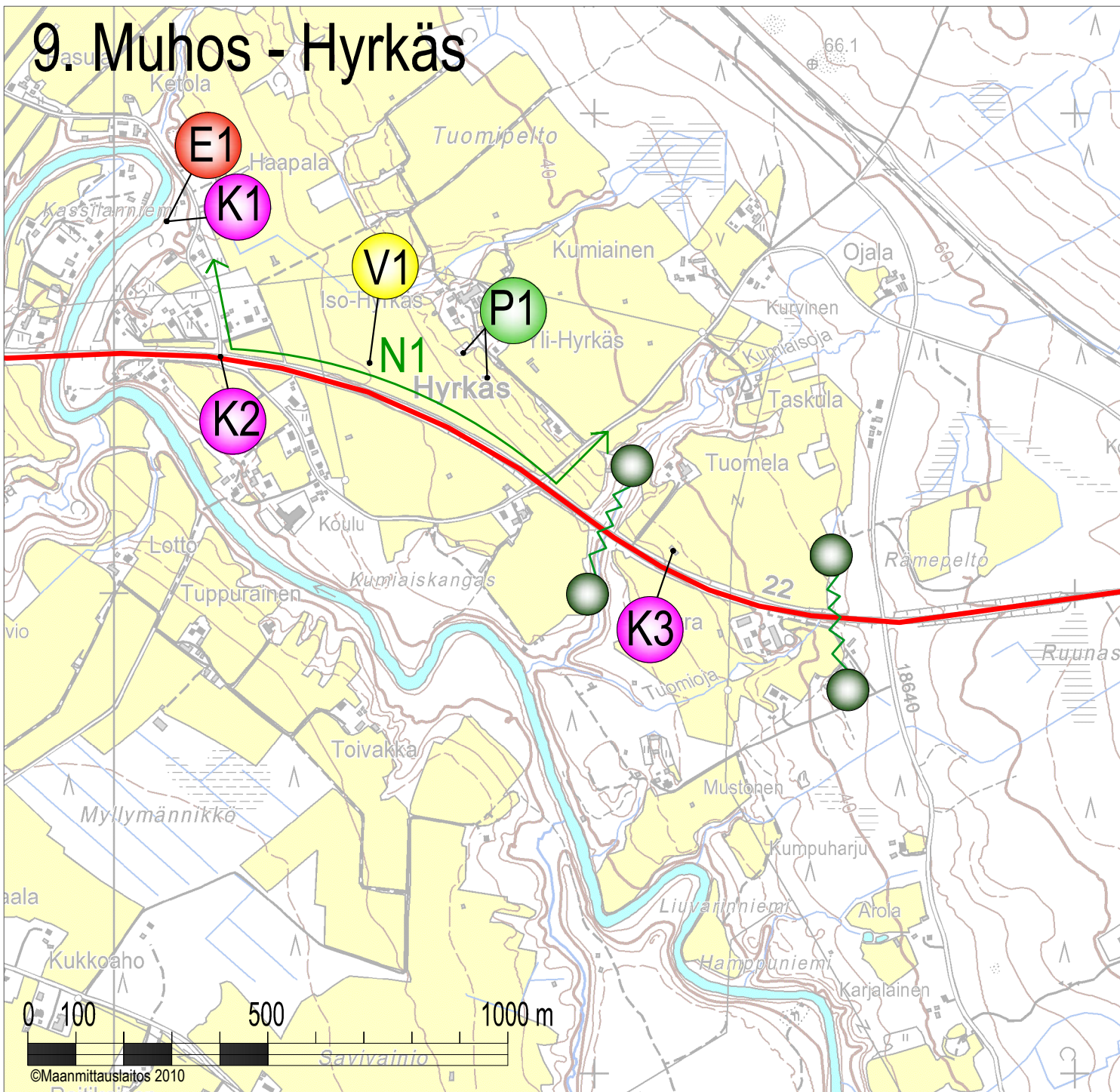
TIETAIDEKOHTEET JA VALAISTAVAT KOHEET

T1 Luiska

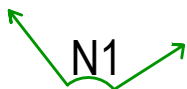
Tähän kohteeseen voidaan ajatella esimerkiksi maataideteosta, joka toteutetaan kasvillisuudella, kivillä jne. Kohde näkyy hyvin sekä Muhoksen keskustan suunnasta, että Utajärven suunnasta lähestyttäessä.

9. Muhos - Hyrkäs

Tervan tie

N1

Peltonäkymä

Syväys

Muistomerkki

Opaste

Lato

Maisemapuut

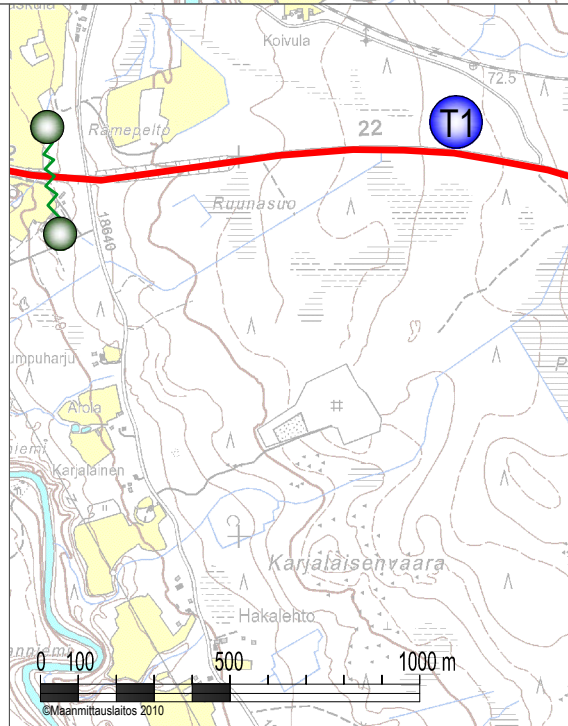
Maisemaportti

Ehdotus valaistavaksi kohteeksi

Ehdotus tietäteen sijoituspaikaksi

ERITYISKOHDE

E1 Syväyksen ranta

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

N1 Hieno pelto- ja kylänäkymä

P1 Samalla peltoaukealla sijaitsevat mänty ja kuusi.

Taaempana oleva puu raivataan esiin poistamalla sen alta ja ympäriltä kasvanut vesakko ja muut puut.

Lisäksi alueelta löytyy hienot maisemaportit, joissa metsäisen osuuden jälkeen aukeaa hieno peltonäkymä. Metsäosuus siis muodostaa portin tiellä kulkijalle.

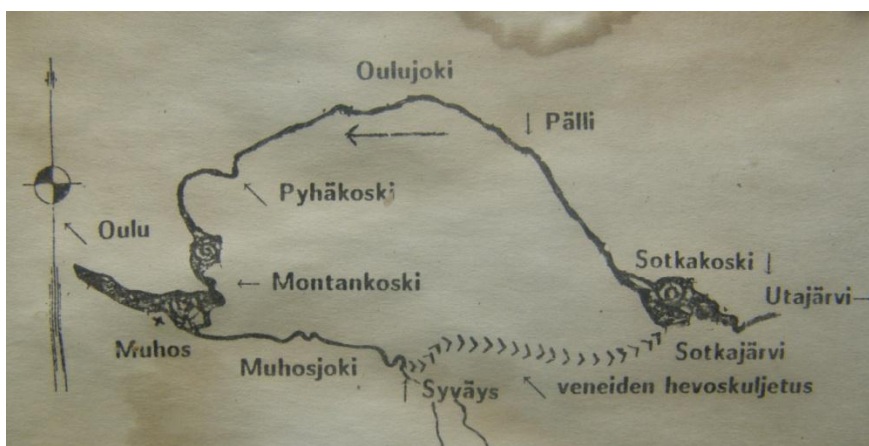
KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA

K1 Syväyksen ranta

Muhosjoen Syväyksen ranta on ollut hyvin keskeinen paikka tervankuljetuksen ja koskimatkailun kannalta, sillä sen kautta veneet on nostettu ylös ja kuljetettu hevospelillä Utajärven Sotkajärvelle. Rannalla on sijainnut myös vireä Syväyksen kievari. Syväykseen tulisi tehdä kunnollinen infotaulu ja paikan päälle opasteet myös Laitilantien varteen. Myös autojen pysäköinnille olisi varattava tilaa. Muhosjoen rantaa voisi tässä kohdassa harventaa ja poistaa vesakkoa, jotta saataisiin näkyviin vanhan tien silta-arkut.

Kannattaa haastatella vanhoja kuntalaisia siitä, muistaisiko joku heistä mistä vanha maantie, jota pitkin veneet kuljetettiin hevosilla, on kulkenut Syväykseltä Utajärven Sotkajärvelle. Jos tie olisi mahdollista vielä pelastaa ja merkitä, niin siitä saisi myös yhden matkailijoita kiinnostavan patikointireitin.

K2 Opaste

Tervan tien risteykseen opaskyltti Syväyksen rantaan

K3 Lato

Vanhan ladon kunnostaminen ja vesakonraivaus sen ympäriltä.

Vinkkejä korjaukseen esim. pdf julkaisusta Näkymiä ympäristöön

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=113910&lan=fi> Luku 3.3.2 Raution tila

Pärekaton kunnostamiseen museoviraston korjauskortiston kortti 19. Pärekatto

TIETAIDEKOHTEET JA VALAISTAVAT KOHTEET

T1 Hakkuuaukea

Hakkuuaukiolle esitetään sijoitettavaksi suurikokoista ympäristötaideteosta, joka liittyy tervakulttuuriin. Teos valaistaan pimeällä.

V1 Lato

Tässä kohdassa voisi miettiä myös tien toisella puolella olevan ladon valaisemista. Näin saataisiin Hyrkkään kohdalle kaunis, molemmin puolin tietä sijaitseva valoteos.

1. YLEISTÄ

Tienvarsi-alueiden yleiseen siisteyteen mm. vesakoiden raivaamiseen kiinnitetään enemmän huomiota. Siisti ympäristö luo matkailijalle hyvä mielikuvan alueesta. Alueella olevien maisemapuiden ja puukujanteiden hoitoon kiinnitetään erityistä huomiota. Ne ovat erittäin hienoja maiseman yksityiskohtia läpi koko alueen.

2. TERVAN TIE INFOTAULUT

Kunnan infopistealueelle ja sopiville P-alueille Tervan tien varteen, suunnitellaan yhtenäiset infotaulut, joihin kootaan tervahistoriaa kunkin kunnan alueelta. Infotaulun rakennusmateriaalina käytetään pääasiassa tervattua puuta. Näin saadaan elämyksiä kaikille aisteille – tervan tuoksu! Infotauluun lisäinformaatiota QR-koodeilla, joita voidaan lukea älypuhelimien ladattavilla ilmaisohjelmilla.

3. TERVAN TIE –KESÄKUKKAISTUTUKSET

Kesäkukkaistutukset tervatynnyrin puolikkaalta näyttäviin istutusastioihin tärkeisiin kohteisiin kunnan alueella sekä vilkkaille P-paikoille jne.

4. GEOKÄTKÖILY

Luodaan lapsiperheille suunnattu geokätköreitti kolmen kunnan alueelle:

- Kätköt paikkoihin, joissa jotain tervahistoriaan tai paikallishistoriaan liittyvää
- Kohteiden lähetyvillä opastaulut tms. joissa QR-koodeilla lisäinfo – valokuvia, videota jne.

5. ERILAISTEN ALUEELLA OLEVIEN LIIKUNTAREITTIIEN ESIIN NOSTAMINEN

- Tervareitistö (hiihto, patikointi)
- Pyöräilijän tervan tie (valtakunnallinen pyöräilyreitti)
- Melontamahdollisuudet kuntien alueella
- Lintumatkailu

6. TERVAN TIEN VALAISIN

Tervasoitu –ledvalaisimia tasaisin väliajoin (esim. 10 km välein) pitkin matkaa tai sopiviin kohteisiin.

7. PUHELINSOVELLUSTEN KÄYTTÖÖNOTTO

- Tervetuloa Tervan tielle –sms viesti (toteutus niin, että tulee kuhunkin numeroon vain kerran).
- Navigaattoriin (RDS-TMC – viesti) Mukana voisi olla linkki, mistä voi ladata puhelimeensa Tervan tie sovelluksen
- Puhelimeen ladattava Tervan tien reittiopas, jossa näkyy selkeästi eri tutustumiskohteet ja ruokapaikat. Myös ulkoilumahdollisuudet, kuntoreitit jne.
- Erilaiset matkapuhelimet sovellukset, joissa reittiopastukset esim.
 - Tervan tie
 - Lasten Tervantie
 - Ervin jalanjäljillä
 - Pohjois-Pohjanmaan voimalaitokset

8. LIIKUNTAREITTIIEN JA PALVELUIDEN YHDISTÄMINEN SAMAAAN PAKETTIIN

- Esim. ”Pyöräile tervareittiä pitkin Rokualle ja tule junalla takaisin!” Rokualla tarjolla erilaisia hoito ja hemmottelupaketteja.

9. ALUEEN TIETAIDE

Tervan tielle voitaisiin rakentaa pitkäjänteisellä työllä samanlainen taidetie-imago kuin viitostiellä jo on. Teoksien suunnittelussa pidetään punaisena lankana alueen tervahistoria sekä joki. Voisi miettiä esim. sen tyylistä jaottelua jossa Utajärven alueen taide liittyisi koskenlaskuun, Muhoksen taide tervakulttuuriin ja Oulun loheen ja lohenkalastukseen. Tämä vain yhtenä esimerkkinä.

TERVAN TIEN MAISEMALLINEN KEHITTÄMINEN – UTAJÄRVI

Minna Hänninen
Opinnäytetyö
Kevät 2012
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

SISÄLLYS

1 SUUNNITELUALUE.....	3
1.1 Sijainti.....	3
1.2 Alueen ominaispiirteitä ja maisemakuvallisesti arvokkaat kohteet.....	3
1.3 Kallio – ja maaperä.....	4
1.4 Arvokkaat luonto- ja kulttuurikohteet.....	4
2 SUUNNITELUALUEEN MAISEMANHOIDOLLISET KOHTEET, KEHITETTÄVÄT KOHTEET SEKÄ TIETAIDE	6
2.1 Yleistä.....	6
2.2 Maisemanhoidolliset toimenpiteet.....	6
2.3 Erityiskohteet ja kehittämissideat	7
LÄHTEET.....	10

1 SUUNNITELUALUE

1.1 Sijainti

Suunnittelualue rajautuu Pohjois-Pohjanmaan alueelle käsittäen Oulun, Muhoksen ja Utajärven yht. n. 80 kilometriä Oulusta kohti Kajaania. Aluetta halkova tie on valtatie 22, ja se on osa Tervan tietä, joka jatkuu aina Kuhmoon saakka. Suunnittelualue käsitti maisemanhoidollisesta näkökulmasta tien reunavyöhykkeet, sekä ne jokivarren alueet, joiden käsittelyllä mahdollistettiin vesistönäkymien avautuminen valtatie 22:lle. Tietaidenäkökulma käsitti tiealueen sekä sellaiset yksittäiset kohteet, jotka näkyvät valtatie 22:lle ja jotka voitaisiin nostaa valaistuksella esiin. Tähän liitteeseen on koottu suunnittelualueen Utajärveä koskeva osuus.

1.2 Alueen ominaispiirteitä ja maisemakuvallisesti arvokkaat kohteet

Utajärvi kuuluu Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutuun eli siellä maasto on suhteellisen tasaista. Kunnan alueella virtaa kaksi jokea - eteläpuolella Oulujoki ja pohjoispuolella Kiiminkijoki. Korkeusvaihtelua löytyy kunnan itärajalta, jossa topografia alkaa nopeasti jyrkettä kohti Kainuun vaaramaita. Utajärvi on kahden joen kunta – kunnan eteläpuolella virtaa Oulujoki ja pohjoisessa Kiiminkijoki. Reilusti yli puolet kunnan maa-alasta on suota. (Utajärven kunta, hakupäivä 8.3.2012.)

Utasen voimalaitoksen rakentaminen ja vedenpinnan nousu on aiheuttanut suuria maisemallisia muutoksia kunnan jokimaisemaan. Voimalaitoksen tarpeisiin rakennettu alakanava ja sen maamassoista rakennetut tekosaaret ovat yhä melko karun näköisiä ennen niin kauniissa jokimaisemassa. (Utajärven kunta, hakupäivä 10.3.2012.)

Utajärven maisemakuvallisesti arvokkaita kohteita ovat mm. Ahmas- Rokua ja Lähtevänojan alue rantaviljelyksineen. Rokualla sijaitseva Rokua Geopark on Suomen ensimmäinen alue, joka on päässyt mukaan kansainväliseen Geopark – verkostoon. Tähän UNESCO:n tukemaan maailmanlaajuiseen kokonaisuuteen kuuluu tällä hetkellä n. 80 geologisesti merkittävää kohdetta, joilla on myös merkittäviä luonto- ja kulttuuriarvoja. (Utajärven kunta, hakupäivä 8.3.2012.)

1.3 Kallio – ja maaperä

Utajärven kallioperä kuuluu myös osittain ns. Muhoksen savikivimuodostumaan. Itäosa kunnasta kuuluu laajaan Utajärven konglomeraattimuodostuman alueeseen ja sen kallioperä koostuu metakonglomeraatista, jossa on välikerroksina metagrauvakkaa, kiilleliusketta ja mustaliusketta. Kunnan keskivaiheilla kallioperän kivilaji vaihtuu grauvakaksi, joka on peräisin kahdesta eri muodostumasta. Sotkajärven länsipäässä kallioperä koostuu pääosin Ylikiimingin grauvakkamuodostumaan kuuluvasta metagrauvakka-alueesta, jossa graniitti ja pegmatiitti muodostavat pääkivilajiin juonia ja suonia. Pohjoisosasta työntyy Vuoton grauvakkamuodostuman kärki, joka metagrauvakan ohella sisältää kiilleliusketta. Oulujokivarsi Sotkajärven länsipäästä lähelle Pälliä kuuluu Svekofennisten granitoidien alueeseen, jolla kallioperä muodostuu granodioriitista. (Utajärvi, hakupäivä 7.3.2012.)

Utajärven maaperä on pääosin pohjamoreenia, jonka päälle on paikoitellen kasautunut hiekan ym. hienompien aineiden kerroksia. Sotkajärven ja Utajärveltä Muhokselle vievän tien pohjoispuolella pintamaalaji on pääasiassa turvetta. Etelässä sijaitsee laaja hiekka- ja hietasedimenttillaakio, joka on peräisin Muhoksen muodostumasta, ja tämän muodostuman kaakkoispäässä sijaitsee valtava harju- ja dyyniainesta sisältävä Rokuan muodostuma. (Utajärvi, hakupäivä 7.3.2012.)

1.4 Arvokkaat luonto- ja kulttuurikohteet

Utajärven tärkein luontokohde on Rokuan alue kansallispuistoineen. Muita luontokohteita ovat Olvassuon luonnonpuisto (hieno suoluontokohde), Ahmasjärvi, Kälvasvaara ja Kiiminkijoki. Myös Utajärven keskustassa, Tervan tien varrella sijaitseva Utajärven kivipuisto on mainitsemisen arvoinen luontokohde. (Utajärvi, hakupäivä 7.3.2012.)

Tutustumisen arvoisia kulttuurikohteita ovat puolestaan Ahmaskosken riippusilta, Ahmaksen kalevalainen perinnekylä, Sotkakosken möljä, Roinilan kartano, Merilän kartano, Utajärven kotiseutumuseo ja Utajärven pappila. Tervan tielle näkyvät mm. Utajärven rautatieasema sekä Utajärven kaunis kirkko ja kellotapuli. (Utajärvi, hakupäivä 7.3.2012.)

Lisäksi Utasen voimalaitos asuinalueineen kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin ja muodostaa muiden Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevien voimalaitosten kanssa matkailullisessa mielessä merkittävän kokonaisuuden.

*KUVIO 1. Ahmaskosken riippusilta
(kuvat Maisemasuunnittelun menetöt -opintojakso)*

KUVIO 2. Utajärven kirkko ja kellotapuli

2 SUUNNITELUALUEEN MAISEMANHOIDOLLISET KOHTEET, KEHITETTÄVÄT KOHTEET SEKÄ TIETAIDE

2.1 Yleistä

Suunnittelualan Utajärven osuus on jaettu kymmeneen osa-alueeseen (kartta Tervantien maisemallinen kehittäminen – Utajärvi). Jokaisesta kymmenestä osa-alueesta on tehty A4-kokoinen kartta, johon on merkitty symbolein alueen hienot maisemat/näkymät ja erityiskohteet, jotka tulee huomioida alueen suunnittelussa, erityiset maisemalliset yksityiskohdat (mm. maisemapuut), maisemanhoitokohteet sekä tieteiden sijoituskohteet ja valaistuksella esiin nostettavat kohteet.

Näille osa-aluekartoille on laadittu vastaavat kohdekortit, joissa on tekstin ja valokuvien avulla selitetty kyseisen kohteen hoitotoimenpiteet. Tieteiden sijoituskohteet sekä valaistuksella esiin nostettavat kohteet on lisäksi merkitty koko suunnittelualan kattavaan karttaan (liite 1 Tervantien maisemallinen kehittäminen – tietaide). Lisäksi koko suunnittelualuetta koskevat kehittämissideat on koottu yhdeksi kokonaisuudeksi.

2.2 Maisemanhoidolliset toimenpiteet

Utajärven osuudella maisemanhoidolliset toimenpiteet ovat pääasiassa pelto-ojien ja tienvarsivesakoiden raivaamista. Lisäksi suunnittelualueella on muutamia vanhoja, umpeenkasvaneita peltoja, joiden kunnostamiseksi on annettu vinkkejä. Suunnitteluosuudella oli useita huonokuntoisia rakennuksia, jotka on merkitty kohdekortteihin. Suurin osa niistä voitaisiin kunnostaa ja näin kohentaa tien ilmettä Utajärven kohdalla. Maisemanhoidolliset toimenpiteet on merkitty karttoihin ja kohdekortteihin merkinnällä .

Jos Tervan tien varteen on suunnitteilla talousmetsien päätehakkuita, on ne suunniteltava mahdollisuuksien mukaan niin, että tien ja hakkuuaukean väliin jää suojavyöhyke. Aivan

Utajärven keskustan tuntumassa olisi tarvetta puuston aukottamiseen niin, että Utajärven kaunis kirkko ja tapuli saataisiin näkyviin myös Oulun suunnasta ajaville matkailijoille.

Utajärven osuudella on useita kohtia, missä pienellä raivaustyöllä ja puuston harventamisella saadaan näkyviin kaunista vesistönäkymää. Suunnittelualueen hienoimmat jokinäkymät löytyvätkin Utajärveltä, sillä Oulujoen ylittävältä sillalta on todella upeat näkymät joen molempiin suuntiin.

2.3 Erityiskohteet ja kehittämisideat

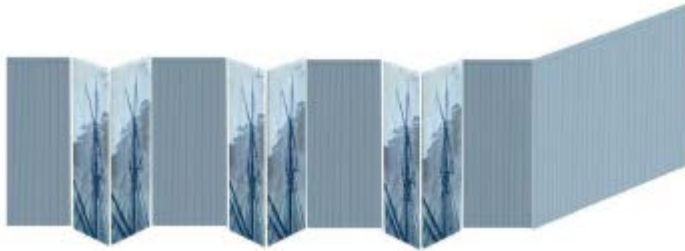
Utajärveltä löytyy useita erityiskohteita, joiden kehittämiseen on tässä opinnäytetyössä annettu ideoita. Ahmaskosken riippusilta on todella hieno matkailukohde, mutta tällä hetkellä silta itsessään on huonokuntoinen ja kulku sillalle on hankala. Lisäksi viitoitus Tervan tieltä sillalle on puutteellinen. Silta saadaan myös paremmin näkymään ohiajaville autoilijoille, kun jokirannan puustoa hieman aukotetaan ja alla kasvava vesakko raivataan pois. Erityiskohteet on merkitty karttoihin merkinnällä .

Oulujoen ylittävän sillan Utajärven puoleisessa päässä on P-alue, jonka kehittämiseen on myös tuotu uusia ideoita. Tällä hetkellä P-alueella on vain infotaulu ja tilaa paikoitukselle, mutta laajentamalla aluetta takana olevalle peltokaistaleelle, saadaan aikaan viehättävä levähdyspaikka, josta on upeat näkymät alas joelle. Nykyisen alueen ohi autot ajavat 100 km/h ja melutaso on sen mukainen. Uuden alueen rakentamisen myötä olemassa olevasta kasvillisuudesta saadaan aikaan melusuoja ja itse levähdysalue on matalammalla kuin varsinainen Tervan tie. Uuden alueen reunaan, joentörmän päälle, rakennetaan tukevarakenteinen nojailukaide, jonka takaa voi ihailla kauniita maisemia. Kehittämiskohteet on merkitty karttoihin ja kohdekortteihin merkinnällä .

2.4 Tietaidekohteet ja valaistavat kohteet

Utajärven osuuden tietaidekohteet on valittu ensisijaisesti sen mukaan, että sijoituspaikka näkyy hyvin molemmista suunnista lähestyttäessä. Rokuan tienristeyksen kohdalla Geopark -teoksen

tehtävänä on myös herättää matkailijoiden kiinnostus – taideteos toimisi siis maamerkinä tienristeyksessä. Ideana on, että Geopark alue merkittäisiin Tervan tien maastoon tietaideteosten avulla. Yksi teos olisi Muhoksen päässä, toinen Vaalan päässä ja kolmas Rokuan risteyksessä Utajärvellä. Teoksen aiheeksi sopisi jääkausi; jää tai jääkauden muovaamat maastonmuodot. Materiaaliksi sopisi esimerkiksi lämpölasia tai graafinen betoni. Tietaidekohteet on merkitty karttoihin ja kohdekortteihin merkinnällä **T**.

KUVIO 3. Silkkipainotekniikan käyttö lämpölasielementissä. (kuva Kaakkois-Suomen ELY-keskus, hakupäivä 11.11.2011)

KUVIO 4. Graafinen betoni. (kuva Kaakkois-Suomen ELY-keskus, hakupäivä 11.11.2011)

Valaistaviksi kohteiksi on valittu sekä rakennettuja kohteita, että luonnonkohteita. Näiden valinnassa on pyritty yllätyksellisyyteen ja ennen kaikkea valittujen luonnonkohteiden korostamiseen valaisulla. Yksi mielenkiintoisimmista valaistuskohdeista on ehdottomasti säätutkan valaiseminen. Siitä saadaan hieno yksittäinen kohde suunnittelemalla sen valaiseminen esimerkiksi niin, että valon väri vaihtuu ilman lämpötila mukaan. Toinen hieno valaistavaksi esitetty kohde on Ahmaskosken riippusilta. Valaistavat kohteet on merkitty karttoihin ja kohdekortteihin merkinnällä **V**.

Utajärven keskustan alueelle ei ole ehdotettu mitään varsinaista tietaideteosta. Sen sijaan keskustan alueen ilmeen kohentamiseksi on esitetty mm. maisemapellon rakentamista. Lisäksi metsäkaistaleita voitaisiin elävöittää suurikokoisilla luonnonmateriaaliteoksilla, kivipaaseilla tai erimallisilla halkopinoilla.

KUVIO 5. Valaistut kivipaadet Lahden moottoritien varrella. (kuva Uudenmaan ELY-keskus, hakupäivä 10.12.2011)

3 HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ JA OPPAITA

- Tiemaisema kuuluu kaikille. Puuston ja pensaikon hoito-opas. Mäkinen, K. Mahosenaho, T. 2003. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ja Tiehallinto
- Maisemanhoito – metsätalous ja maisemanhoito.
http://virtuooi.pkky.fi/metsaverkko/Maisemanhoito/taloustmetsien_maisemanhoito.htm
- Museoviraston korjauskortisto.
<http://www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/rakennusperinto/restaurointi/korjauskortit>
- ProAgria Oulun maa- ja kotitalousnaisten maiseman- ja luonnonhoitosivusto
(http://www.proagriaoulu.fi/fi/maiseman- ja_luonnonhoito/)
Kortit julkaistaan 6/2012
Energiapuun korjuu maisemanhoitokohteilla -ohjekortit
 1. Yleisiä ohjeita työn suunnitteluun ja toteutukseen
 2. Näkymien avaus
 3. Tienreunametsä
 4. Joenranta
 6. Viljelykäytöstä poistunut pelto
- Raatikainen, R. 2001. MaisemaGalleria :ympäristötaidetta Viitostiellä 2000-2001 = LandscapeGallery : environmental art project 2000-2001. Tiehallinto.
- Maaseutuvirasto.Ympäristötuen neuvonnalliset oppaat
<http://www.mavi.fi/fi/index/viljelijatuet/oppaatjaohjeet/ymparistotuenneuvonnallisetoppaat.html>
- Kulttuuriympäristö maakuntakaavoituksessa
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=131974&lan=fi>
- Näkymiä ympäristöön
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=113910&lan=fi>
- Vaihtoehtoja pellon käyttöön
http://www.maaseutu.fi/attachments/5njOwmLQQ/Peltojen_kaytto_2901.pdf
- Kootut. Valokuvakirja halkopinoista, puulämmityksestä ja elämästä niiden ympärillä. Pekka Turunen

LÄHTEET

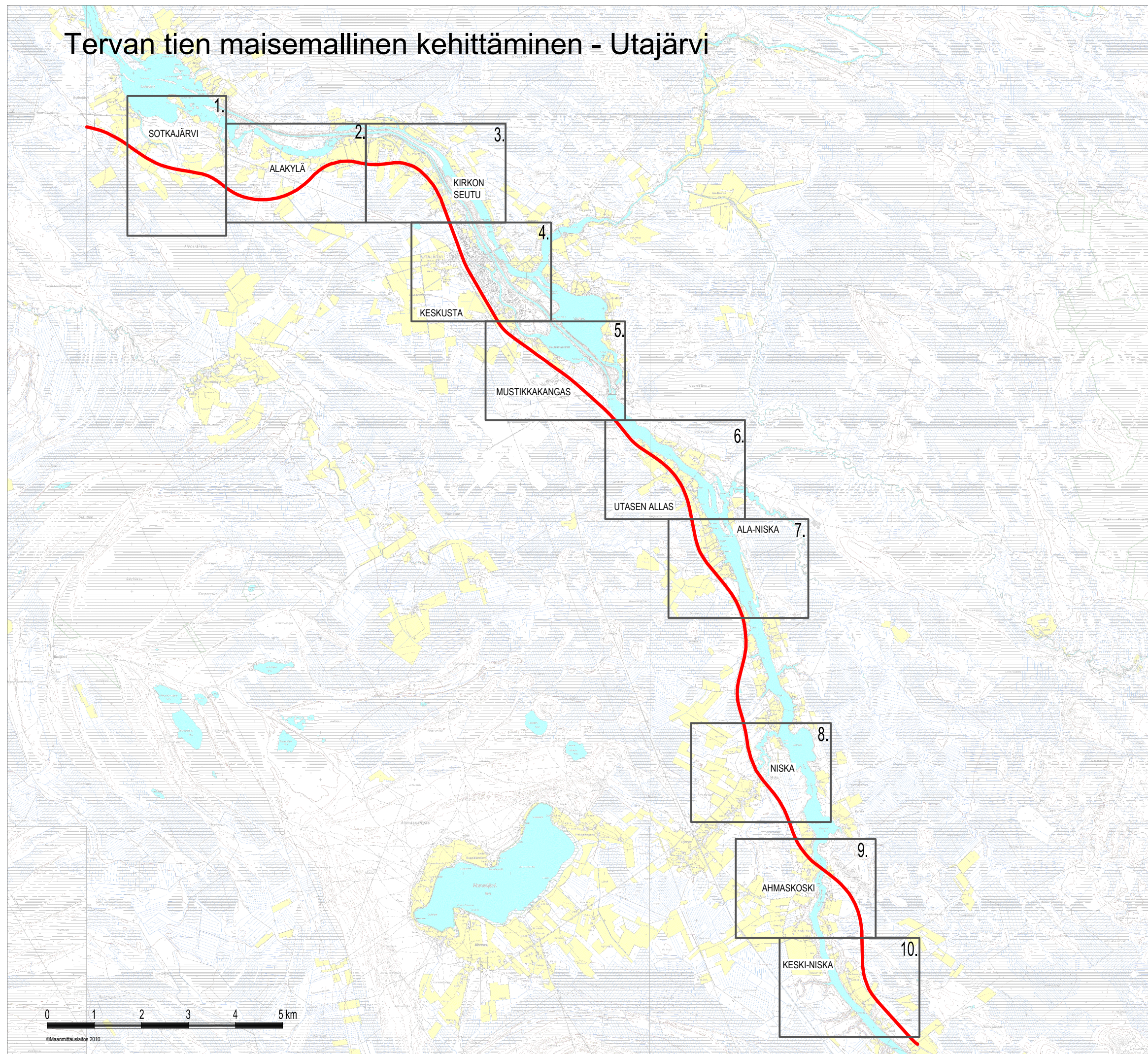
Utajärven kunta. 2011. Perustiedot. Hakupäivä 10.11.2011

<http://www.utajarvi.fi/sivu/fi/utajarvi-info/perustiedot/>

Utajärvi. Hakupäivä 7.3.2012

http://www.ahiplan.airfix.fi/paikkatieto/utajarvi/sotka/pdf/Liite6_ymparistoselvitys.pdf

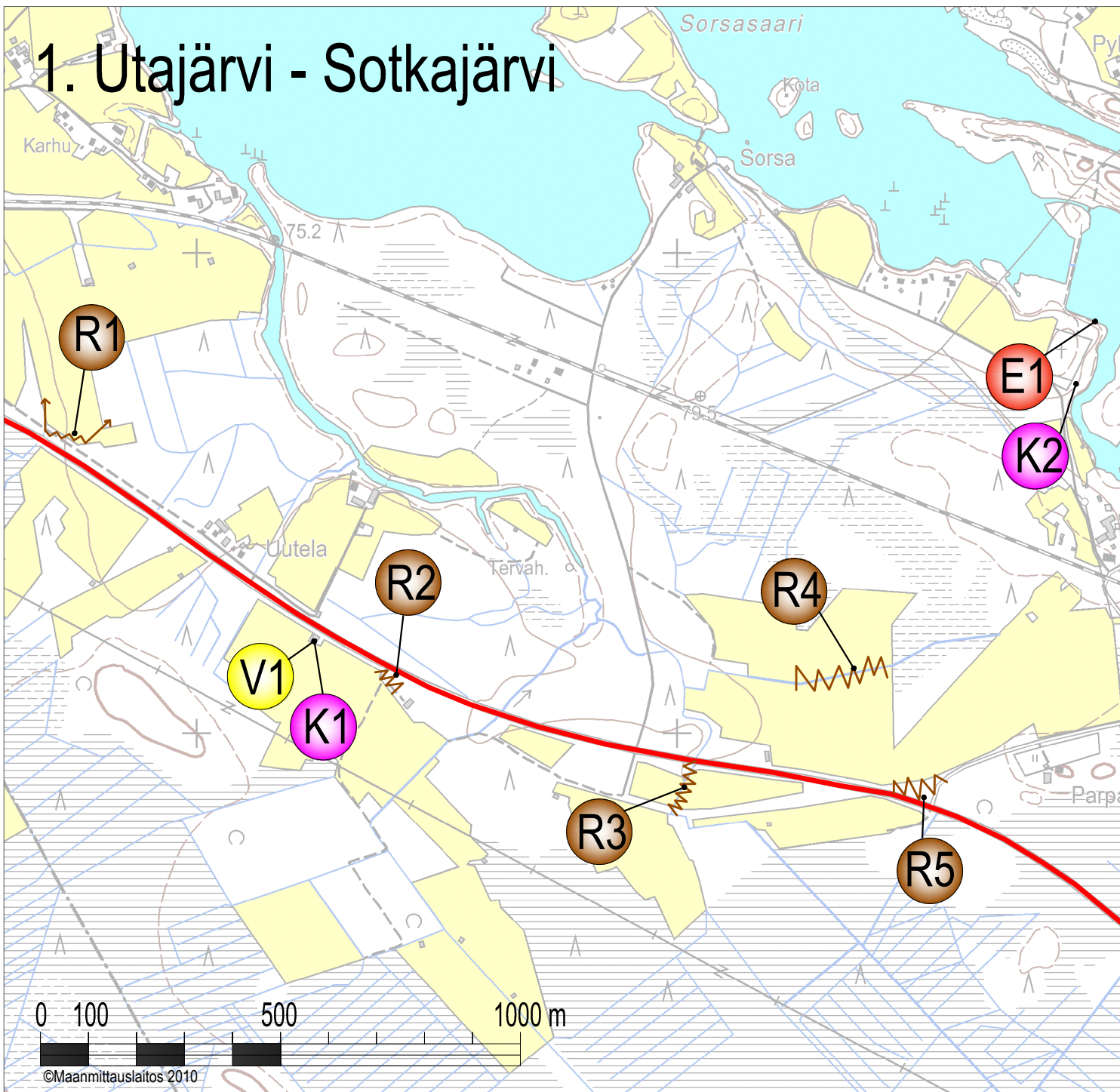
Tervan tien maisemallinen kehittäminen - Utajärvi

TERVAN TIEN MAISEMALLINEN KEHITTÄMINEN - UTAJÄRVI

1. Utajärvi Sotkajärvi
2. Utajärvi Alakylä
3. Utajärvi kirkon seutu
4. Utajärvi keskusta
5. Utajärvi Mustikkakangas
6. Utajärvi Utasen allas
7. Utajärvi Ala-Niska
8. Utajärvi Niska
9. Utajärvi Ahmaskoski
10. Utajärvi Keski-Niska

1. Utajärvi - Sotkajärvi

©Maanmittauslaitos 2010

Tervan tie

Sotkakosken möljä

Puukaistale

Tienvarsipuusto

Kunnostettava lato

Metsäkieleke

Viitoitus ja reitti

Pelto-oja

Ehdotus valaistavaksi kohteeksi

Pelto-oja

ERITYISKOHDE

E1 Sotkakosken möljä

Sotkakosken möljä on kulttuurihistoriallisesti merkittävä kohde. Se on osa Oulujoen tervahistoriaa. Tätä möljää pitkin käveltiin ja vedettiin tervaveneitä ylävirtaan.

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Tienvarsipuusto

Tienvarsi puuston harventaminen / aukottaminen, jotta näkymä peltoaukealle saadaan avautumaan. Myös tienvarren vesakonraivauksesta huolehditaan.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/v4szz>

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

R2 Metsäkieleke

Metsäkielekkeen puuston harventaminen, jotta näkymä peltoaukealle aukeaa aikaisemmin.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31

R3 Pelto-oja

Pelto-ojan puuston aukottaminen ja vesakonraivaus. Toimenpiteellä saadaan pidempi, avoin peltonäkymä.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/92g5d>

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

R4 Pelto-oja

Pelto-ojan puuston aukottaminen ja vesakonraivaus. Toimenpiteellä saadaan pidempi, avoin peltonäkymä

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/7znzy>

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31

R5 Puustokaistale

Puustokaistaleen puiden rytmittäminen ja aukottaminen sekä vesakonpoisto. Saadaan avattua hyvä, pitkä näkymä peltoaukealle

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/8mth>

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31 tai Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 3. Tienreunametsä

KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA

K1 Lato

Ladon kunnostaminen. Tärkeimpänä toimenpiteenä ladon kunnostaminen sekä vesakonraivaus ladon ympäriltä niin, että lato saadaan kunnolla näkyviin. Kattomateriaalin vaihtoa voisi harkita esim. perinteisempään pärekattoon.

Pärekaton kunnostamiseen ohjeeksi esim. museoviraston korjauskortiston kortti 19. Pärekatto

Vinkkejä korjaukseen esim. pdf -julkaisusta Näkymiä ympäristöön <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=113910&lan=fi> Luku 3.3.2 Raution tila

K2 Viitoitus ja reitti

Sotkakosken möljää ei ole viitoitettu mitenkään ohikulkevalle matkailijalle. Lisäksi reitti on huonokuntoinen eli sinne on vaikea päästä. Eli nämä asiat ehdotetaan kunnostettavaksi, jotta kohdetta voitaisiin markkinoida matkailijoille yhtenä Tervan tien kohteena. Rantaan rakennetaan lisäksi Tervan tie infotaulu, johon kerätään materiaalia kohteen historiasta.

VALAISTAVA KOHDE

V1 Lato

Valaistavaksi kohteeksi ehdotetaan tien reunassa olevaa latoa. Se olisi hyvä valaisukohde, sillä se näkyy pitkälle sekä Oulun suunnasta ajettaessa että Utajärven keskustan suunnasta ajettaessa. Valaistus voidaan toteuttaa niin, että kohteen valon väri vaihtuu tietyn ajanjakson kuluessa esim. kuuden tunnin välein.

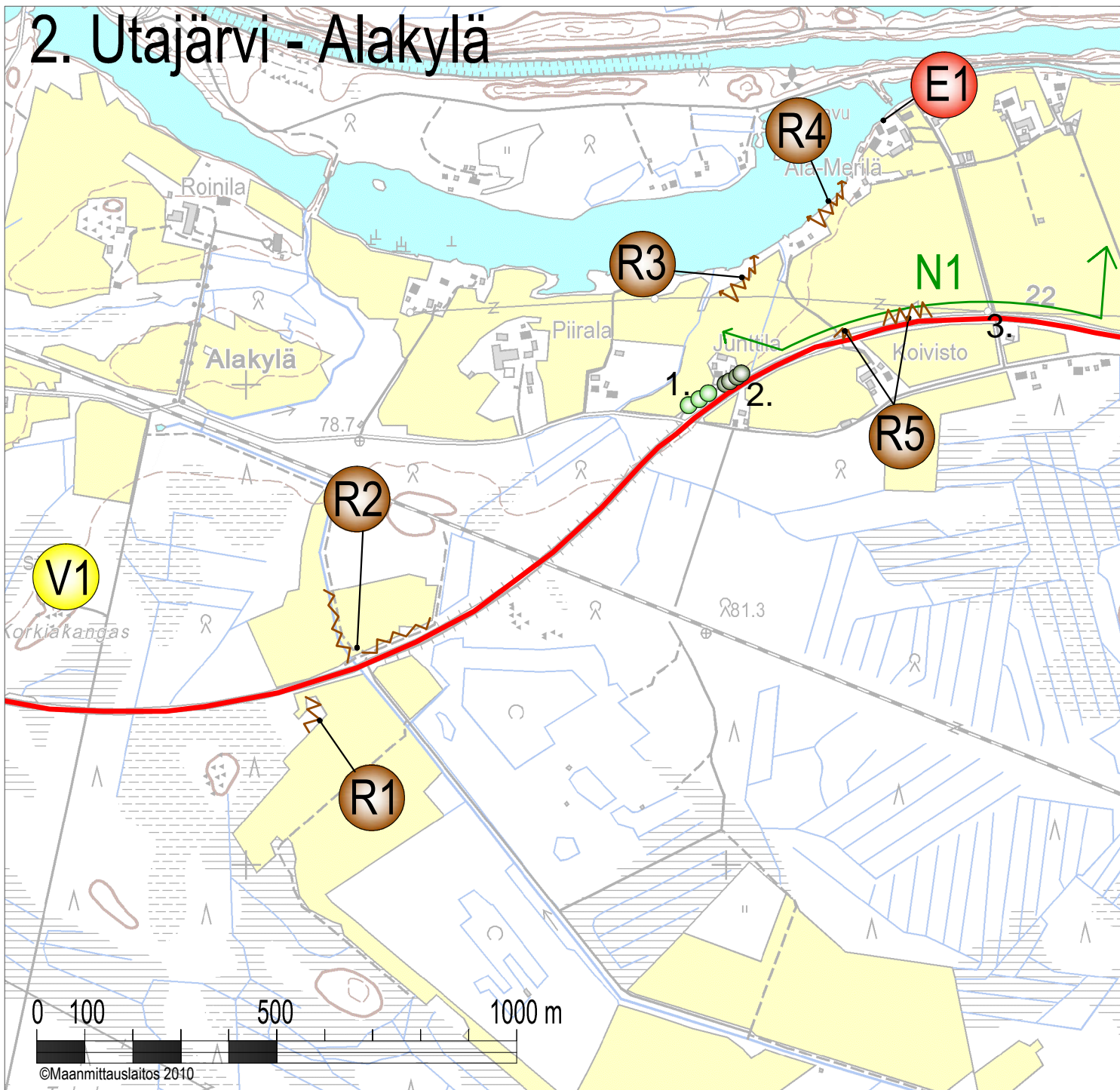
Näkymä Utajärven suunnasta

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/ju6jn>

Näkymä Muhoksen suunnasta

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/ju6jn>

2. Utajärvi - Alakylä

©Maanmittauslaitos 2010

- Tervan tie
- Merilän ranta
- Peltö- ja jokinäkymä
- Metsäniemeke
- Peltö-oja
- Rantapuusto
- Jokirannan vesakko
- Puuston harventaminen ja vesakonraivaus
- Ehdotus valaistavaksi kohteeksi
- 1. Koivukujanne
- 2. Istutetut havupuut
- 3. Risteyalue

ERITYISKOHDE

E1 Merilän ranta

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

N1 Pelto- ja jokinäkymä

Näkymä pidetään avoimena säännöllisellä pelto-ojien vesakonraivauksella sekä rantapuuston siistimisellä.

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Metsäniemeke

Metsäniemekkeen puuston harventaminen, jotta näkymä peltoaukealle aukeaa aikaisemmin.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/6f2j3>

Ohjeita metsäsaarekkeen hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 tai Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 3. Tienreunametsä

R2 Pelto-oja

Pelto-ojan puuston aukottaminen ja vesakonraivaus sekä tienvarren vesakonraivaus. Yhtenäisen peltoaukean luominen.

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31

R3 Rantapuusto

Tämä alue pidetään siistinä vesakonkasvusta ja tarvittaessa harvennetaan puustoa. Näin säilytetään näkymä joelle.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/6f2j3>

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.24-25 tai

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit - 4. Joenranta

R4 Jokirannan vesakko

Tämä alue pidetään siistinä vesakonkasvusta ja tarvittaessa harvennetaan puustoa. Näin säilytetään näkymä joelle.

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.24-25 tai Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit - 4. Joenranta

R5 Puuston harventaminen ja vesakonraivaus

Tienreunan puuryhmien harventaminen ja vesakonraivaus. Näkymän avaaminen peltoaukealle

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/yrctb>

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31

TIETAIDEKOhteet JA VALAISTAVAT KOhteet

V1 Säättutka.

Hyvä valaisukohde, sillä se osuu autoilijan silmiin aika yllättäen rautatiesillalta Muhoksen suuntaan ajettaessa ja on nähtävillä suhteellisen pitkän ajan. Valaistus voitaisiin toteuttaa esim. lämpötilaan sidotulla värivalolla – mitä kylmempi sen sinisempi valo.

Säättutkan näkymää saataisiin parannettua harventamalla rautatiesillan oikean reunan (Vaalan suunnasta ajettaessa) puustoa. Puustoon voisi tehdä esim. aukotuksia, joista säättutka vilahtaisi autoilijan silmiin.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/sw729>

MUUTA HUOMIOITAVAA

1. Koivukujanne

Koivukujanteen esiin nostaminen Muhoksen puoleisessa päässä (mm. mäntyjen poisto ja vesakonraivus)

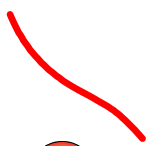
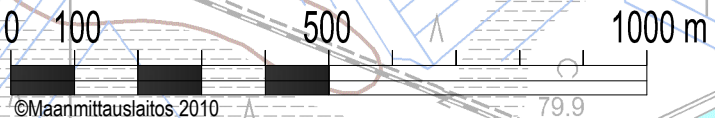
Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/kcku5>

2. Tienvarteen on istutettu mänty-/kuusikujanne, joka ei sovi avoimeen peltomaisemaan

3. Merilän kartanon risteys on maisemallisesti sekava.

3. Utajärvi - kirkon seutu

Tervan tie

Utajärven kirkko

Tienvarren vesakot

Huonokuntoiset rakennukset

Peltonäkymä

Tienvarren vesakot

Kunnostettava lato

Maisemapuu

Pelto-oja

Pihapiirin näkymä tielle

Mäntykujanne

Pelto-oja

Kunnostettava lato

Vesakonraivaus

Puuston aukottaminen

Huonokuntoiset rakennukset

Metsäniemeke

Metsäalue

ERITYISKOHDE

E1 Utajärven kirkko

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

N1 Hieno peltonäkymä

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/qfe7x>

Peltonäkymä pidetään avoimena säännöllisillä pelto-ojien ja tienreunan vesakonraivauksilla.

P1 Maisemapuu

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Vesakonraivaus

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/hk9zg>

Puukaistaleen vesakonraivaus, jotta saadaan näkymä peltoaukealle.

Ohjeita vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.30 - 31

R2 Metsäniemeke

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/ncds9>

Metsäniemekkeen puuston harventaminen, jotta näkymä peltoaukealle aukeaa aikaisemmin.

Ohjeita metsäsaarekkeen hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19
Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

R3 Tienvarren vesakot

Tienvarren vesakonraivaus, jotta saadaan näkymä peltoaukealle.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/88ud7>

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisusta s.30 - 31

R4 Tienvarren vesakot

Vesakonraivausta ja tien reunassa olevan puuryhmän harventaminen.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –
julkaisu s.16-19 ja 30-31

R5 Pelto-oja

Pelto-ojan vesakonraivaus ja puuston harventaminen. Näin saadaan aikaan yhtenäinen peltonäkymä.

Ohjeita vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.30 – 31

R6 Pelto-oja

Pelto-ojan vesakonraivaus ja puuston harventaminen. Näin saadaan aikaan yhtenäinen peltonäkymä.

Ohjeita vesakonraivaukseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.30 – 31

R7 Puuston aukottaminen

Näkymän aukaisu Utajärven kirkolle Muhoksen suunnalta tultaessa.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/trwxk>

Metsämaiseman hoidon yleisiä periaatteita Tiemaisema kuuluu kaikille- julkaisu s. 19

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA

K1 Huonokuntoiset rakennukset

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/s23rj>

Vanhojen rakennusten siistiminen/kunnostaminen

Vinkkejä korjaukseen esim. pdf julkaisusta Näkymiä ympäristöön
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=113910&lan=fi> Luku 3.3.2 Raution tila

K2 Kunnostettava lato

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/76ye9>

Vanhan ladon siistiminen ja kunnostaminen. Ympärillä kasvavan vesakon raivaaminen.

Vinkkejä korjaukseen esim. pdf julkaisusta Näkymiä ympäristöön
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=113910&lan=fi> Luku 3.3.2 Raution tila

Pärekaton kunnostamiseen museoviraston korjauskortiston kortti 19. Pärekatto

K3 Pihapiirin näkymä tielle

Näkymän maisemointia esim. tienreunaistutuksilla

K4 Kunnostettava lato

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/t5xtx>

Vinkkejä korjaukseen esim. pdf julkaisusta Näkymiä ympäristöön
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=113910&lan=fi> Luku 3.3.2 Raution tila

Pärekaton kunnostamiseen museoviraston korjauskortiston kortti 19. Pärekatto

K5 Huonokuntoiset rakennukset

Rakennusten täydellinen kunnostaminen tai purku

K6 Metsäalue

Kirkon ja Tervantien väliin tehdään perinteisellä riukuaidalla lammashaka, jossa pidetään kesäisin lampaita. Tälle lammashaalle antaa kauniin tausta Utajärven kaunis kirkko ja kellotapuli. Riukuaidan teko voisi olla kyläläisten yhteinen hanke. Lammashaka luo positiivisen kuvan Utajärven keskustasta.

Ohjeet riukuaidan tekoon mm. www.vsperinnemaisemat.net/Riukuaita.pdf

MUUTA HUOMIOITAVAA

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/2kxw2>

Kaunis mäntykujanne, joka kannattaa nostaa esiin muuta puustoa poistamalla ja vesakkoa raivaamalla. Vesakonkasvu on runsasta Muhoksen suunnasta tullessa tien vasemmalla reunalla ennen mäntykujannetta. Myös mainostaulun siirtoa suositellaan.

4. Utajärvi - keskusta

Tervan tie

Tienvarsipuusto

Tienvarret

Tienvarret

Ehdotus valaistavaksi kohteeksi

Kivipuisto

Utajärven asema

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Tienvarsipuusto

Puuston harventaminen Tervan tien ja valaistavaksi suunnitellun vanhan vesitornin välistä niin, että vesitorni näkyy hyvin ohiajavalle autoilijalle.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31

KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA

K1 Tienvarret

Keskustan alueen ja Tervan tien väliset metsäkaistaleet

Metsäkaistaleet on harvennettu, mutta alla kasvaa tällä hetkellä runsaasti vesakkoa, jonka raivaamisesta on huolehdittava säännöllisesti, ettei näkymä keskustan suuntaan kasva umpeen.

Alueen ilmeen piristämiseksi voisi julkistaa kutsukilpailun, jossa esim. paikalliset tai Pohjois-Pohjanmaan alueen taiteilijat kutsuttaisiin elävöittämään metsäkaistale suurikokoisilla luonnonmateriaaleilla tehdyillä satuhahmoilla, metsäneläimillä. Aiheena voi olla myös esim. koskenlasku tai tervaperinne.

Mittakaava täytyy olla liioitellun suuri, että teokset ehtii havaita ohiajavasta autosta. Teoksia voisi valaista pimeään vuodenaikaan. Teoksia mahtuisi alueelle niiden koosta riippuen 5 -7 kpl.

Toisena vaihtoehtona olisi samantyyppinen kutsukilpailu, jossa aiheena olisi erilaiset halkopinot. Tähän ajatukseen innostuksen lähteenä oli Pekka Turusen kirja ”Kootut”, jossa esitellään erilaisia halkopinoja eli mitä kaikkea klapeista saa rakennettua. Myös näissä töissä mittakaava täytyy olla liioitellun suuri.

Kolmantena vaihtoehtona on siirättää metsikön keskelle 1,3 tai 5 kiven kivipaasiryhmiä, jotka valaistaan.

K2 Kivipuisto

Kivipuistoa laajennetaan yhteistyössä Rokuan Geoparkin kanssa.

K3 Aseman seutu

Alueen pusikoiden raivaus ja puiden harvennus sekä rakennusten kunnostaminen. Lisäksi nykyinen infotaulu on rikkinäinen eli se pitäisi korjata. Tämän infotaulun viereen Tervan tie –infotaulu.

K4 Tienvarsialue

Tälle alueelle rakennetaan maisemapelto, johon kylvetään vuodesta riippuen erilaisia kukkivia maisemapeltokasveja eli koko alueella on kerrallaan yhtä kukkivaa lajia. Maisemakasveiksi sopivat esim. auringonkukka, hunajakukka ja öljypellava.

Maisemakasvien siemenseoksessa on oltava vähintään kahden seuraavan kasvin siemeniä: auringonkukka, hunajakukka, sinimailanen, persianapila, keltalupiini, ruisvirna, ruiskaunokki, malva, kehäkukka, silkkiunikko, valko- ja keltamesikkä. Maisemakasviseoksessa voi olla myös nurmi- ja heinäkasvien siemeniä, mutta niiden osuus siemenseoksessa saa olla enintään 30 prosenttia.

Toinen vaihtoehto on rakentaa alueelle ns. monimuotoisuuspelto, johon kylvetään luonnonkukkaseos.

Linkkejä mm.

http://www.maaseutu.fi/attachments/5njOwmLQQ/Peltojen_kaytto_2901.pdf

<http://www.ahonalku.fi/Kukkaniityn.Maisemapellon.perustaminen.htm>

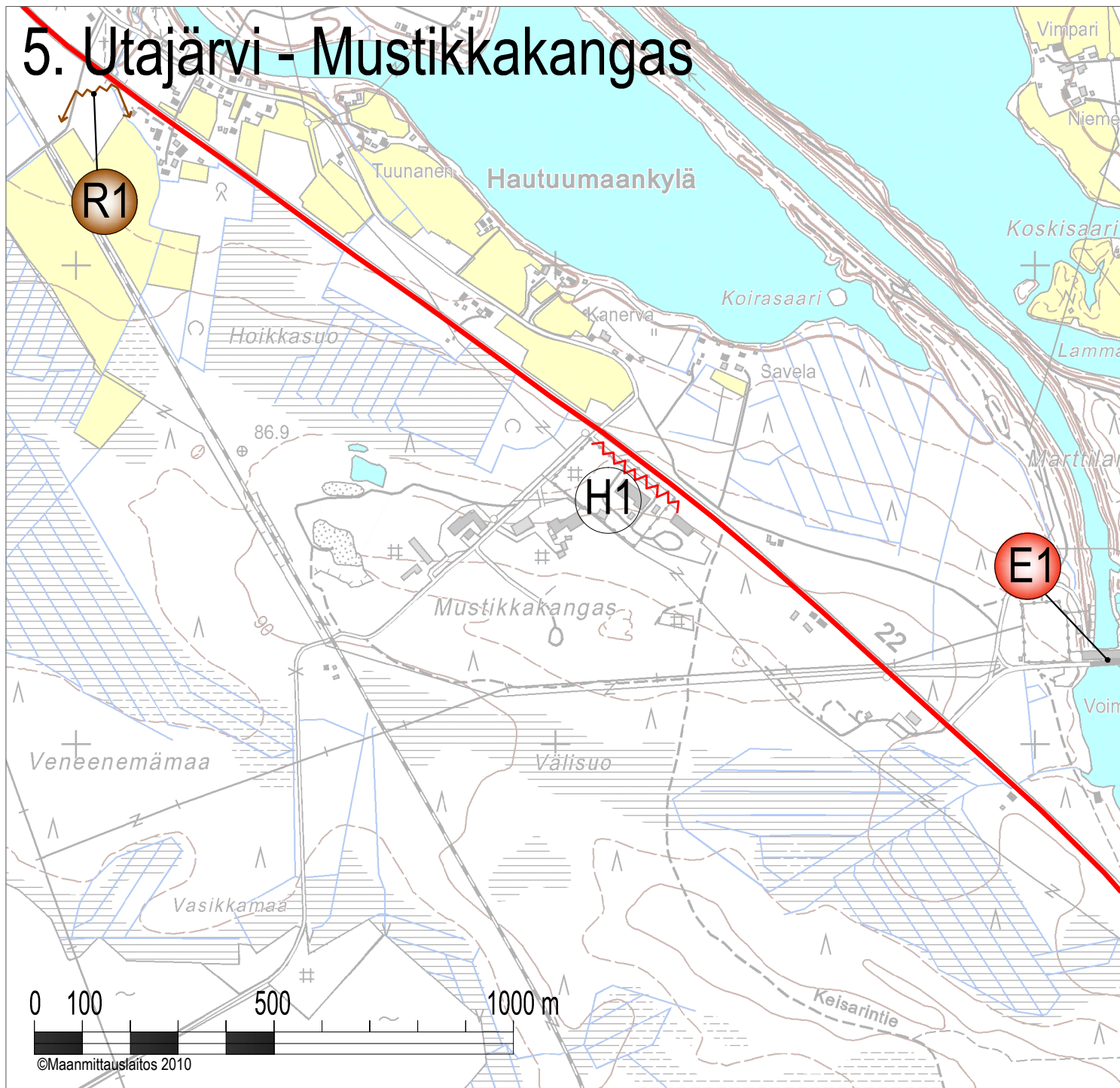
<http://www.ahonalku.fi/Monimuotoisuuspelto.htm>

TIETAIDEKOhteet JA VALAISTAVAT KOhteet

V1 Vanha vesitorni aseman lähetyvillä

5. Utajärvi - Mustikkakangas

Tervan tie

Utasen voimala

Vesakonraivaus

Teollisuusalue

ERITYISKOHDE

E1 Utasen voimalaitos

Matkailijoille suunnitellaan Pohjois-Pohjanmaan voimalaitokset – reitti. Utasen voimalaitos liitetään yhdeksi tutustumiskohteeksi alueen voimalaitosketjussa.

MAISEMAHÄIRIÖ / -VAURIO

H1 Teollisuusalue

Teollisuusalueen ja Tervan tien väliin suunnitellaan istutuksia, joilla näkymää alueelle saataisiin pehmennettyä.

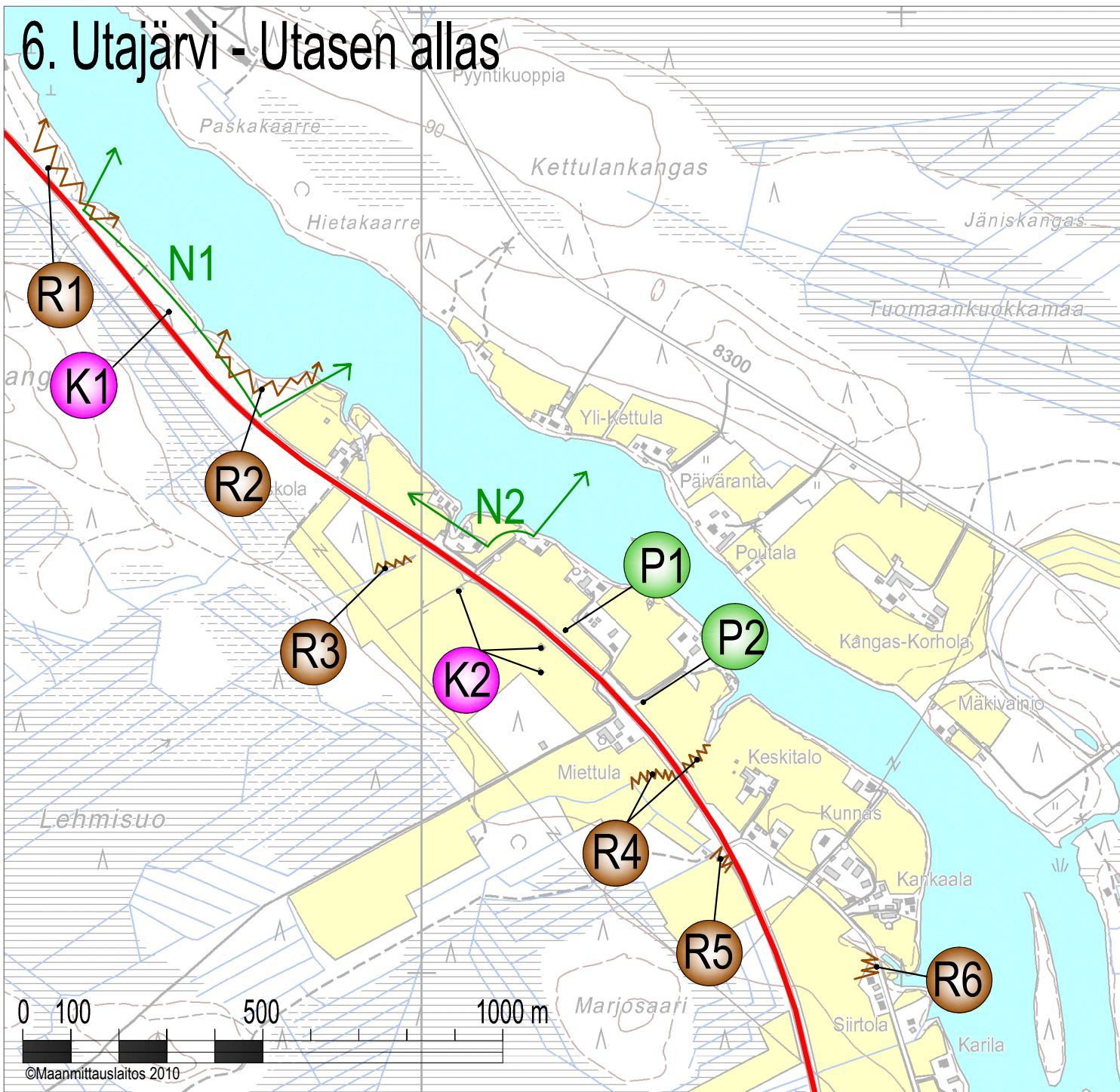
MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Vesakonraivaus

Metsäniemekkeen puuston harventaminen, jotta näkymä peltoaukealle aukeaa aikaisemmin.

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

6. Utajärvi - Utasen allas

Tervan tie

Jokinäkymä

Jokinäkymä

Maisemapuu

Maisemapuu

Mäntymetsä

Metsä

Metsäniemeke

Ojanvarsi

Metsäsaareke

Näkymän aukaisua

Utasen altaan P-alue

Ladot

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

N1 Jokinäkymä

Hieno jokinäkymä, joka pidetään avoimena poistamalla kasvavan männikön alta pikkupuut sekä huolehtimalla tienvarsivesakon säännöllisestä raivauksesta.

N2 Jokinäkymä

Hieno jokinäkymä tielle. Vesakonraivauksesta huolehditaan vähintään kahdenkolmen vuoden välein, ettei näkymä kasva umpeen.

P1 Maisemamänty

P2 Maisemamänty

Molempien maisemapuiden ympäristöstä huolehditaan niin, etteivät ne häviä muun kasvillisuuden (puiden ja vesakkokasvuston) sekaan.

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Mäntymetsä

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/9vhv9>

Metsäniemekkeen puuston harventaminen, jotta näkymä joelle aukeaa paremmin.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

R2 Metsä

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/j7pcw>

Metsäniemekkeen puuston harventaminen/aukottaminen, jotta jokinäkymä saadaan aukaistua Tervan tielle.

Metsämaiseman hoidon yleisiä periaatteita Tiemaisema kuuluu kaikille - julkaisu s. 19

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

R3 Metsäniemeke

Metsäniemekkeen puuston harventaminen, jotta näkymä peltoaukealle aukeaa aikaisemmin.

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31

R4 Ojanvarsi

Ojanvarren puiden harventaminen/aukottaminen ja vesakonraivaus. Näin saadaan jatkumaan peltonäkymä yhtenäisenä

(kuva pelto-ojasta Muhoksen suunnasta ajettaessa)

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31

R5 Metsäsaareke

Metsäsaarekkeen puuston harventaminen ja vesakonraivaus, jotta näkymä peltoaukealle aukeaa aikaisemmin.

Ohjeita metsäsaarekkeen hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 tai maaseutuviraston sivuilta www.mavi.fi pdf-julkaisu Reunavyöhykkeiden ja metsäsaarekkeiden hoitokortti.

R6 Näkymän aukaisua joelle

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31

KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA

K1 Utasen altaan P-alue

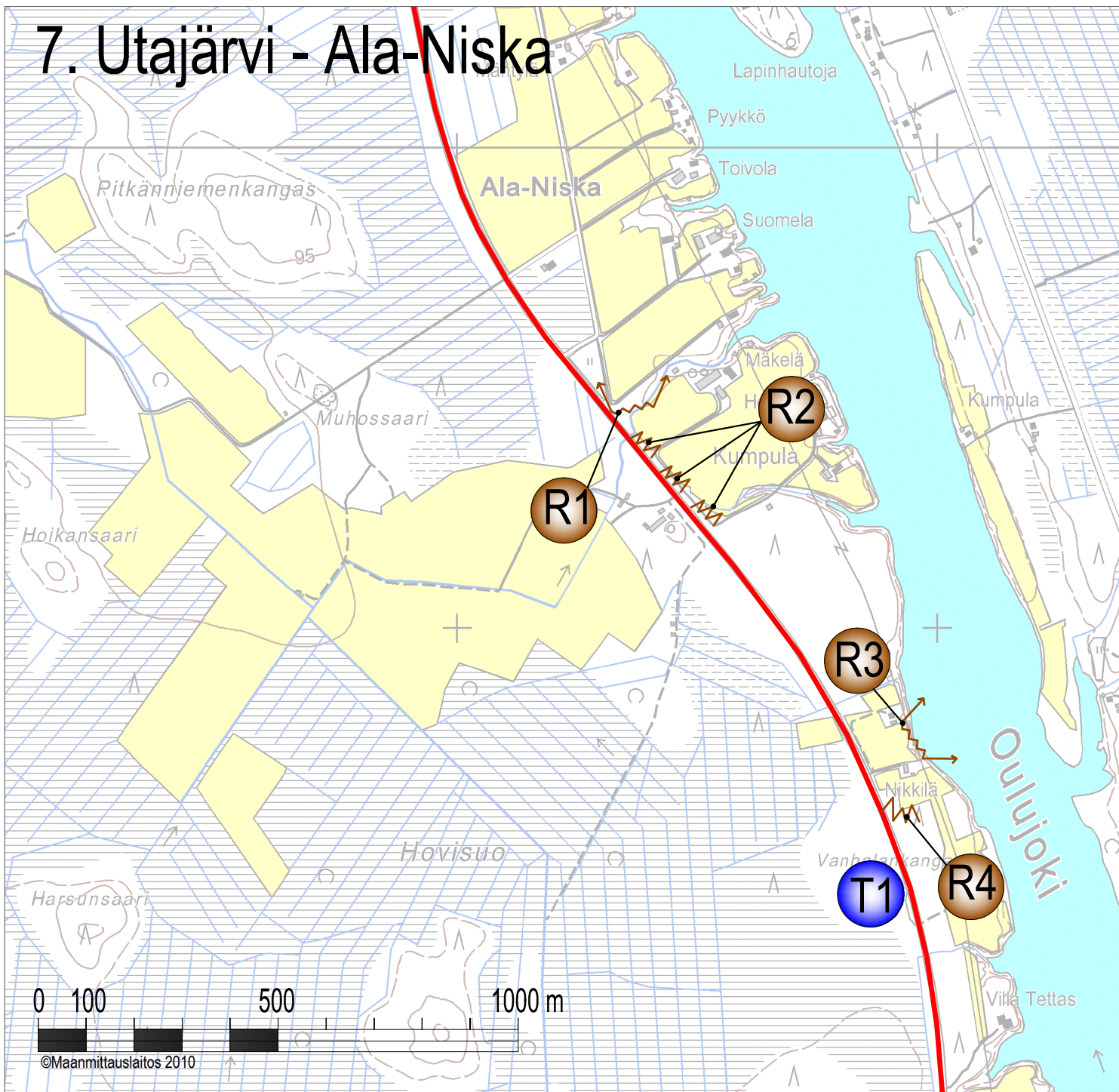
Tämä kohta Tervan tiestä avautuu parhaiten Oulujoelle ja maisema on erittäin kaunis. P-aluetta ehdotetaan laajennettavaksi jokivarteen, johon rakennetaan alue pöytäryhmille. Alueelle varataan roska-astiat ja wc sekä mahdollinen siirrettävä kesäkahvilla. Näin kauniista ranta-alueesta saadaan vetovoimainen pysähtymispaikka.

K2 Ladot

Vanhojen latojen kunnostaminen ja niiden ympäristön siistiminen vesakkokasvustosta.

Vinkkejä korjaukseen esim. pdf julkaisusta Näkymiä ympäristöön
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=113910&lan=fi> Luku 3.3.2 Raution tila

7. Utajärvi - Ala-Niska

Tervan tie

Metsäkaistale

Tienvarsipuusto

Rantapuusto

Metsäniemeke

Ehdotus tietaitteen
sijoituspaikaksi

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Metsäkaistale

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/ucjev>

Metsäkaistaleen puuston aukottaminen ja peltonäkymän aukaiseminen.

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31 tai

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

R2 Tienvarsipuusto

Tienvarsipuuston aukottaminen, jotta peltonäkymä aukeaisi myös Tervan tiellä ajavalle.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/f7zep>

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31 tai

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

R3 Rantapuusto

Näkymän aukaisu joen suuntaan

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.24-25 tai

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 4. Joenranta

R4 Metsäniemeke

Metsäniemekkeen puuston harventaminen, jotta näkymä peltoaukealle aukeaa aikaisemmin.

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31 tai

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

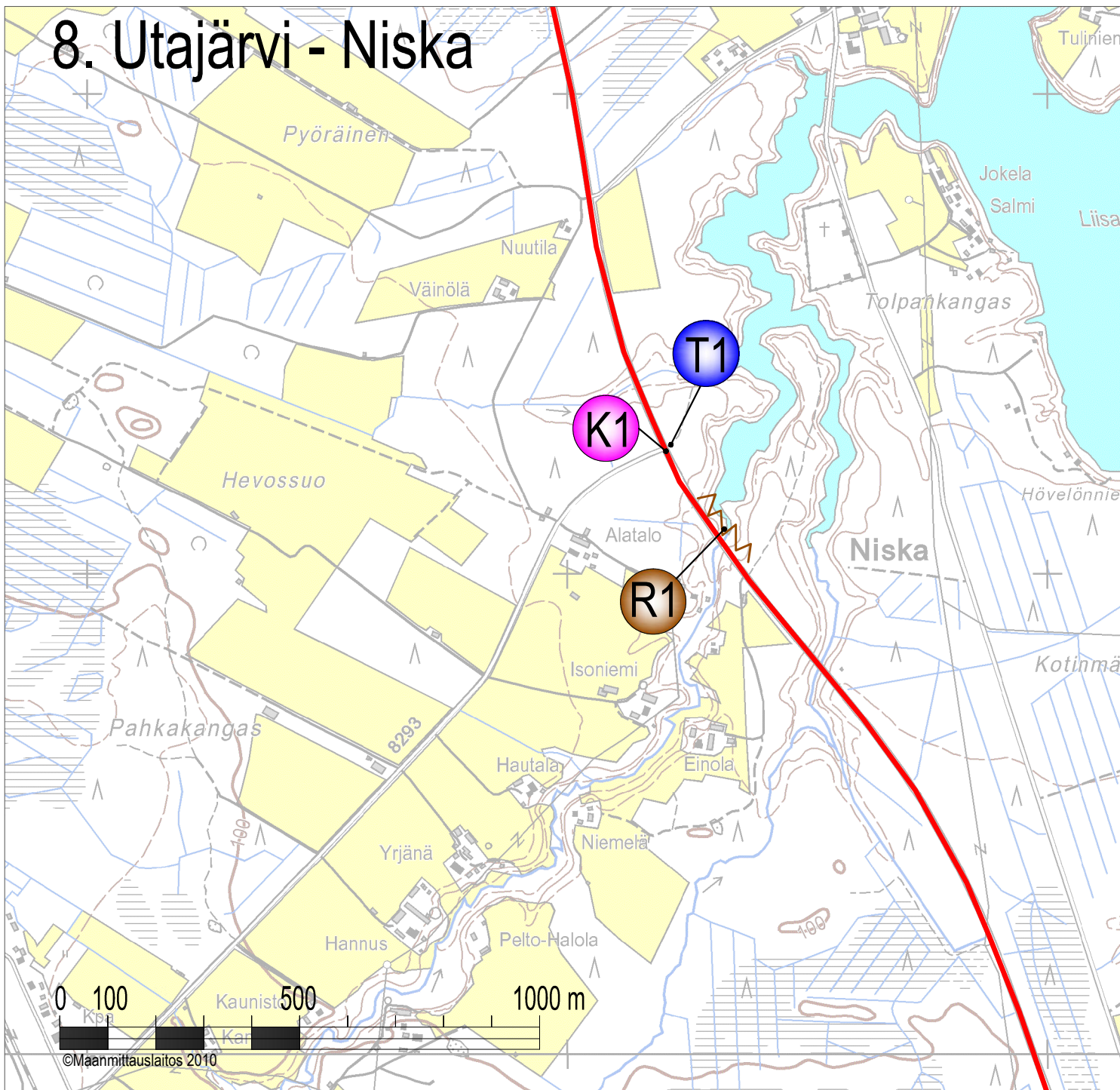
TIETAIDEKOhteet JA VALAISTAVAT KOhteet

T1 Hakkuuaukio

Muhoksen suunnasta oikealla n.300-400 metriä Hovintien risteyksestä. Sijotuskohdassa on P-alue, jossa mm. Rokua info. Teoksen aihe koskenlaskuun liittyvä esim. koskenlaskijoiden pystyyn nostetut perämelat. Teoksen mittakaavan pitää olla tarpeeksi suuri, jotta sen havaitsee myös ohi ajavasta autosta. Teoksen voi valaista pimeään aikaan.

8. Utajärvi - Niska

Tervan tie

Näkymän aukaisu

Risteysalue

Geopark teos

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Näkymän aukaisu

Puuston harventaminen/aukottaminen niin, että Tervan tieltä avautuu näkymä Lähtevänojalle.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/zxha4>

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31 tai Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA

K1 Risteysalue

Rokualle kääntyvä risteysalue on sekava, eikä luo autoilijalle mitään mielikuvaa siitä, että tästä käännytään johonkin mielenkiintoiseen paikkaan. Alueen sekavuutta lisää muuntaja ja ilmajohdot. Risteysaluetta kehitetään esim. istutuksilla, kesäkukilla tms. Lisäksi voitaisiin miettiä risteysalueen nopeusrajoituksen pudottamista hitaammaksi.

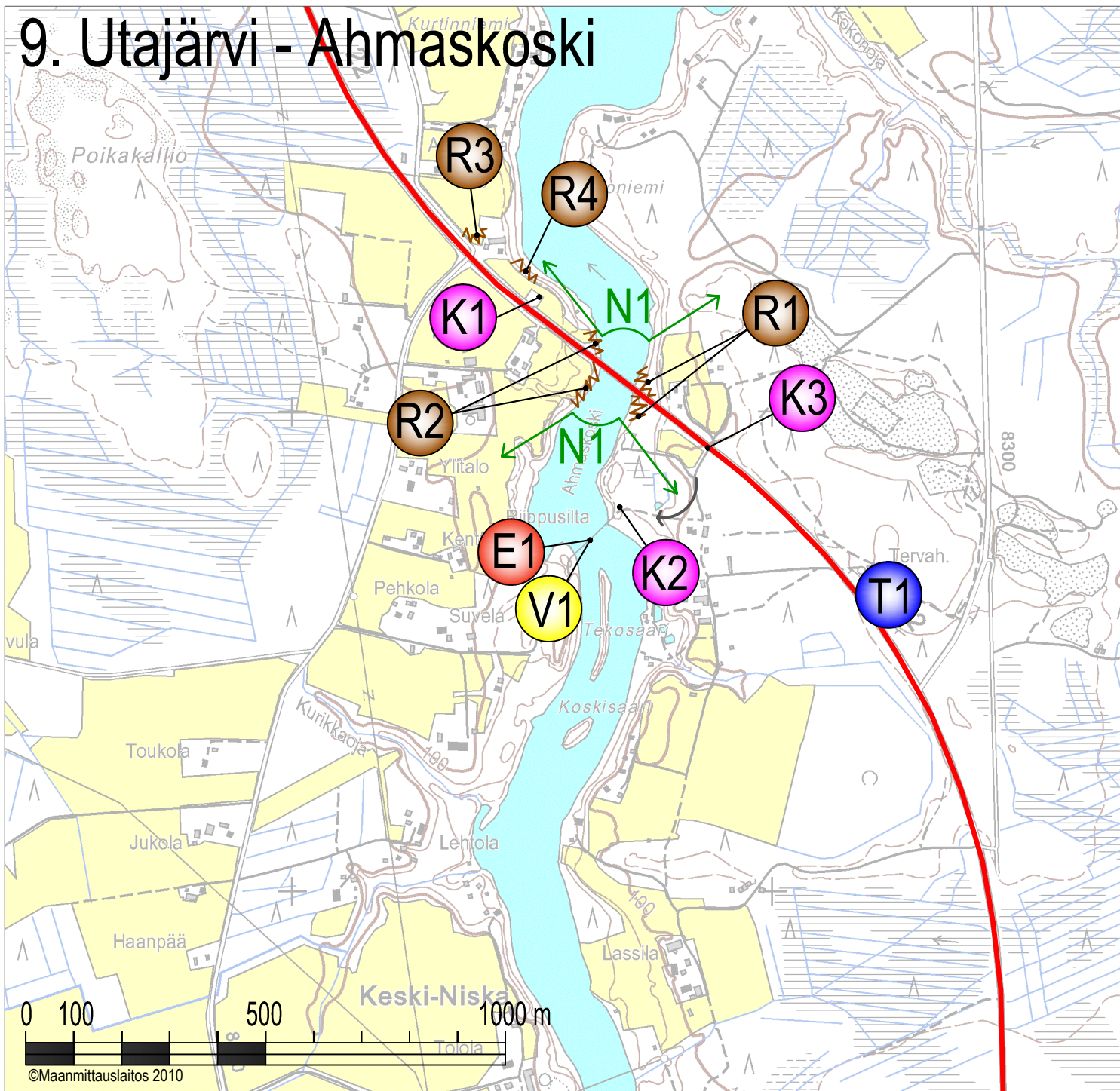
TIETAIDEKOHTEET JA VALAISTAVAT KOHTEET

T1 Geopark –teos

Rokuan risteykseen sijoitetaan Geopark aiheeseen liittyvä taideteos. Suositeltava sijoituspaikka olisi risteystä vastapäätä oleva metsäalue.

Tässä toistuu pienempänä sama teos, kuin se, mikä sijoitetaan Tervan tien varteen ilmaisemaan ohi ajaville autoilijoille Geopark – alueen alkaminen (Muhoksella ja Vaalassa). Se voi olla myös pienempi osa suuremmasta teoksesta. Taideteoksen voisi toteuttaa esim. lasista tai graafisesta betonista. Teoksen aihe ammennetaan jääkaudesta: jää, morfologiset muodostumat jne.

9. Utajärvi - Ahmaskoski

©Maanmittauslaitos 2010

Tervan tie

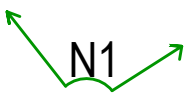
Ahmaskosken riippusilta

Puustokaistale

Ehdotus tietaitteen sijoituspaikaksi

Jokinäkymä

Pysähtymisalue

Ehdotus valaistavaksi kohteeksi

Puuston harventaminen

Ahmaskosken riippusillan P-alue / veneenlaskupaikka

Uusi tielinjaus

Puuston harventaminen / aukottaminen

Viitoitus

Puuston harventaminen ja vesakonraivaus

ERITYISKOHDE

E1 Ahmaskosken riippusilta.

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

N1 Jokinäkymä

Hieno jokinäkymä sillalta molempiin suuntiin. Suunnittelualueen ainoa kohta, jossa Tervan tie ylittää Oulujoen.

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Puuston harventamisen

Jokipenkereen puuston harventaminen. Vaalasta tultaessa sillan vasemmalla puolella on tiheä lehtipuukasvusto, joka peittää jokinäkymän kesällä kokonaan.

Tätä puustoa harvennetaan ja aukotetaan niin, että näkymä joelle palautuu. On myös syytä miettiä pienten havupuiden sijoittelua eli nykyisellä paikallaan kasvaessaan ne peittävät jokinäkymän muutamien vuosien kuluessa.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/ar2ya>

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.24-25 tai Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 4. Joenranta

Vaalasta tultaessa sillan oikeassa reunassa on samoin tiheä lehtipuukasvusto, joka peittää jokinäkymän. Myös tätä reunaa harvennetaan ja aukotetaan, jolloin saadaan aikaiseksi pitkä jokinäkymä

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/3r5qs>

R2 Puuston harventaminen / aukottaminen

Jokipenkereen puuston harventaminen. Oulun suunnasta tultaessa sillan oikeassa reunassa on peittävä havupuukasvusto sekä muutamia lehtipuita. Havupuita aukotetaan varovaisesti ja niiden alaoksia voidaan osittain karsia. Alla kasvava vesakko raivataan. Myös tienreunassa kasvava vesakko raivataan pois, sillä se kasvaa pikkuhiljaa näkemäesteeksi joen suuntaa.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/q4tdu>

Ohjeita jokirannan puuston harventamiseen
Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 4. Joenranta
Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

Oulun suunnasta tultaessa sillan vasemmassa reunassa on jokinäkymän peittävää lehtipuukasvustoa. Puita aukotetaan, jotta jokinäkymä aukeaisi.

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/6hmkz>

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.24-25 tai

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 4. Joenranta

R3 Puustokaistale

Talon ja tien väliin jäävän puustokaistaleen harventaminen ja vesakonraivaus.

Ohjeita vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.16-19 ja 30-31 tai Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

R4 Puustokaistale

Lehtipuuston harventaminen jokirannasta sekä vesakonraivaus, jotta näkymä joelle saadaan avattua.

Ohjeita jokirannan hoitotoimenpiteisiin Tiemaisema kuuluu kaikille –julkaisu s.24-25 tai

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 4. Joenranta

KEHITETTÄVIÄ KOHTEITA**K1** P-alue

Olemassa olevan pysähtymispaikan kehittäminen niin, että otetaan käyttöön P-alueen ja joen välinen peltokaista, johon voidaan rakentaa paikka esim. penkeille ja pöydille. Uuden alueen ja jokitormän väliin rakennetaan tukevarakenteinen nojailukaide. Jokirannan puustoa karsitaan/aukotetaan sen verran, että saadaan hyvät näkymät Oulujoelle.

K2 Ahmaskosken riippusillan P- alue / veneenlaskupaikka

Olemassa oleva autojen pysähtymispaikka on huonokulkuinen ja vaikea esim. matkailuautoille tai asuntovaunua vetäville autoilijoille. Lisäksi nykyinen polku sillalle ei ole esteetön eli sinne ei pääse pyörätuolilla. Tässä voitaisiin harkita tien uudelleen linjausta sillalle kartassa esitetyn reitin kautta ja uuden pysähtymispaikan rakentamista heti sillan päähän.

K3 Viitoitus riippusillalle

Viitoitus Tervantieltä on huono. Nykyinen pieni musta-valkoinen viitta ei näy 100 km/h ohiajavalle autoilijalle. Virallinen hannunvaakunalla varustettu nähtävyys – liikennemerkki on sisempänä metsässä. Se siirretään Tervan tien varteen.

TIETAIDEKOHTTEET JA VALAISTAVAT KOHTEET

T1 Tietaitteen sijoituspaikaksi Vaalasta tullessa tien oikeassa reunassa oleva maaleikkaus.

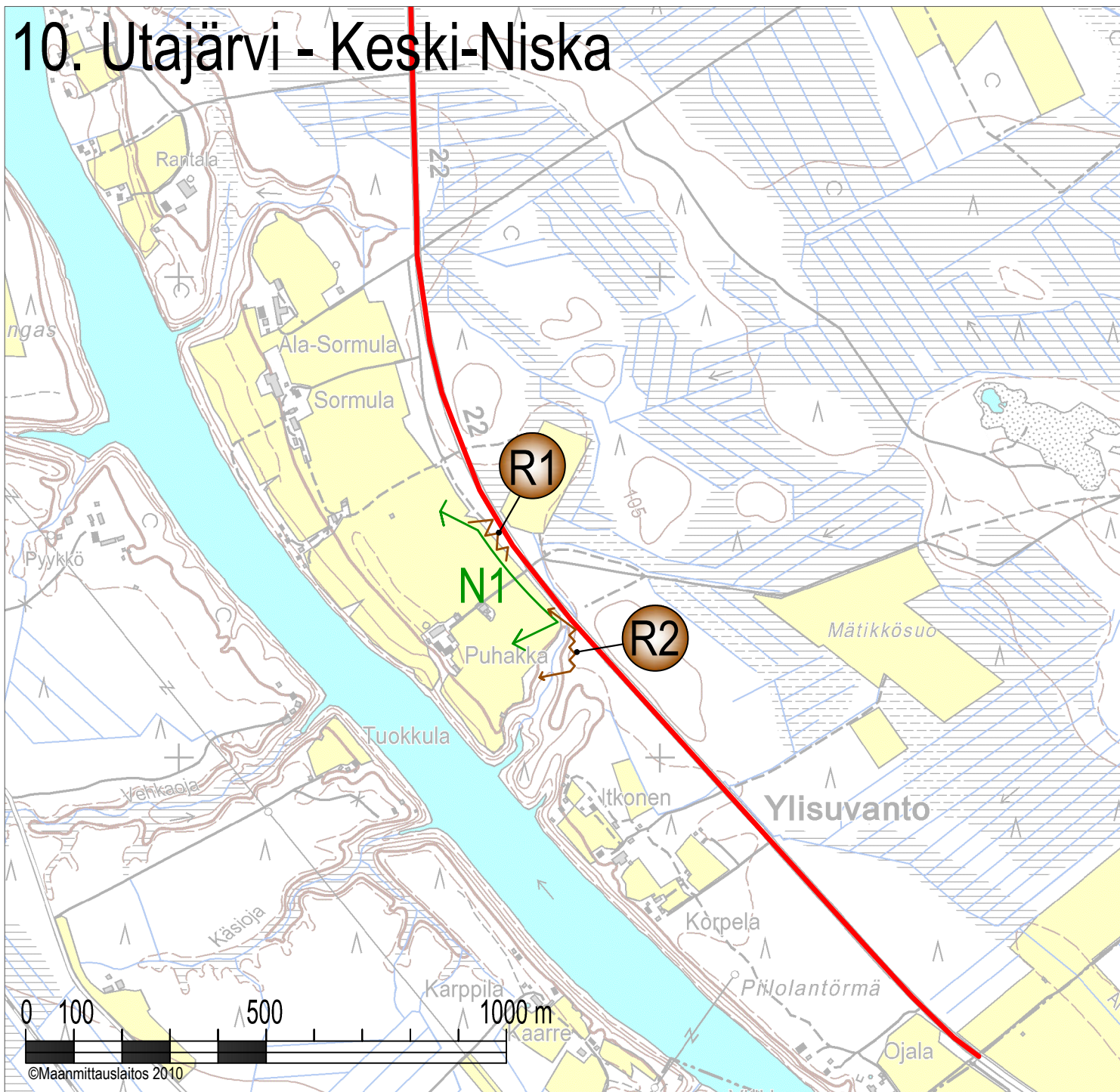
Tähän voitaisiin sijoittaa suurikokoinen teos, joka valastaisiin pimeään aikaan. Mutkapaikkaan sijoitettava teos näkyy hyvin molemmista suunnista lähestyttäessä.

VALAISTAVA KOHDE

V1 Ahmaskosken riippusilta.

10. Utajärvi - Keski-Niska

Tervan tie

Peltonäkymä

Metsäkieleke

Metsäniemeke

MAISEMAN ERITYISKOHTEET

N1 Peltonäkymä

Hieno peltonäkymä, joka pidetään avoimena tienvarsivesakon säännöllisellä raivauksella ja puuston harventamisella

MAISEMANHOIDOLLISET TOIMENPITEET

R1 Metsäkieleke

Google street view-linkki kesäkuvaan <http://g.co/maps/9f3zs>

Tämä metsäkaistale pidetään harvennettuna ja huolehditaan siitä, ettei vesakon kasvu peitä avautuvaa peltonäkymää

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31

R2 Metsäniemeke

Metsäniemekkeen puuston harventaminen, jotta näkymä peltoaukealle aukeaa aikaisemmin.

Ohjeita tienvarren vesakonraivaukseen ja puuston harventamiseen Tiemaisema kuuluu kaikille – julkaisu s.16-19 ja 30-31 tai

Energiapuun korjuu maisemanhoito kohteilla ohjekortit – 2. Näkymien avaus

1. YLEISTÄ

Tienvarsi-alueiden yleiseen siisteyteen mm. vesakoiden raivaamiseen kiinnitetään enemmän huomiota. Siisti ympäristö luo matkailijalle hyvä mielikuvan alueesta. Alueella olevien maisemapuiden ja puukujanteiden hoitoon kiinnitetään erityistä huomiota. Ne ovat erittäin hienoja maiseman yksityiskohtia läpi koko alueen.

2. TERVAN TIE INFOTAULUT

Kunnan infopistealueelle ja sopiville P-alueille Tervan tien varteen, suunnitellaan yhtenäiset infotaulut, joihin kootaan tervahistoriaa kunkin kunnan alueelta. Infotaulun rakennusmateriaalina käytetään pääasiassa tervattua puuta. Näin saadaan elämyksiä kaikille aisteille – tervan tuoksu! Infotauluun lisäinformaatiota QR-koodeilla, joita voidaan lukea älypuhelimiin ladattavilla ilmaisohjelmilla.

3. TERVAN TIE –KESÄKUKKAISTUTUKSET

Kesäkukkaistutukset tervatynnyrin puolikkaalta näyttäviin istutusastioihin tärkeisiin kohteisiin kunnan alueella sekä vilkkaille P-paikoille jne.

4. GEOKÄTKÖILY

Luodaan lapsiperheille suunnattu geokätköreitti kolmen kunnan alueelle:

- Kätköt paikkoihin, joissa jotain tervahistoriaan tai paikallishistoriaan liittyvää
- Kohteiden lähetyvillä opastaulut tms. joissa QR-koodeilla lisäinfo – valokuvia, videota jne.

5. ERILAISTEN ALUEELLA OLEVIEN LIIKUNTAREITTIIEN ESIIN NOSTAMINEN

- Tervareitistö (hiihto, patikointi)
- Pyöräilijän tervan tie (valtakunnallinen pyöräilyreitti)
- Melontamahdollisuudet kuntien alueella
- Lintumatkailu

6. TERVAN TIEN VALAISIN

Tervasoitu –ledvalaisimia tasaisin väliajoin (esim. 10 km välein) pitkin matkaa tai sopiviin kohteisiin.

7. PUHELINSOVELLUSTEN KÄYTTÖÖNOTTO

- Tervetuloa Tervan tielle –sms viesti (toteutus niin, että tulee kuhunkin numeroon vain kerran).
- Navigaattoriin (RDS-TMC – viesti) Mukana voisi olla linkki, mistä voi ladata puhelimeensa Tervan tie sovelluksen
- Puhelimeen ladattava Tervan tien reittiopas, jossa näkyy selkeästi eri tutustumiskohteet ja ruokapaikat. Myös ulkoilumahdollisuudet, kuntoreitit jne.
- Erilaiset matkapuhelimet sovellukset, joissa reittiopastukset esim.
 - Tervan tie
 - Lasten Tervantie
 - Ervin jalanjäljillä
 - Pohjois-Pohjanmaan voimalaitokset

8. LIIKUNTAREITTIIEN JA PALVELUIDEN YHDISTÄMINEN SAMAAAN PAKETTIIN

- Esim. ”Pyöräile tervareittiä pitkin Rokualle ja tule junalla takaisin!” Rokualla tarjolla erilaisia hoito ja hemmottelupaketteja.

9. ALUEEN TIETAIDE

Tervan tielle voitaisiin rakentaa pitkäjänteisellä työllä samanlainen taidetie-imago kuin viitostiellä jo on. Teoksien suunnittelussa pidetään punaisena lankana alueen tervahistoria sekä joki. Voisi miettiä esim. sen tyylistä jaottelua jossa Utajärven alueen taide liittyisi koskenlaskuun, Muhoksen taide tervakulttuuriin ja Oulun loheen ja lohenkalastukseen. Tämä vain yhtenä esimerkkinä.